

سلیقانه یی حه مید مه دیوانا

فهوژارتن و بهره فکرن
د. فاخر حهسن گولی

دیوانا

سلیقانهیی

مهلا حه‌مید موحه‌مه‌د حه‌سه‌ن کواشی - سلیقانه‌یی

۱۹۳۶ - ۲۰۱۶

قه‌وژارتن و به‌ره‌ه‌فکرن

د. فاخر حه‌سه‌ن گولی

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌کۆلینین کوردی

دیوانا
سایمانهیی

په‌رتووک

د. فاخر حه‌سه‌ن گوئی

ڤه‌وژارتن و به‌ره‌ه‌ڤکرن

ئیکه‌ / ۲۰۲۲

چاپ

دیيار عبدالله
جه‌گه‌رخوین جه‌میل
واره‌یل عبداللهباقی

دیزاین

به‌رگ

978-9922-9168-2-8

D- / ۲۶۵۰ / ۲۱

ISBN

ژمارا سپاردن

© مافی چاپی یی پاراستیه بۆ

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌کۆلینین کوردی

Zakho Centre
for Kurdish Studies

سەنتەری زاخۆ بۆ ڤه‌کۆلینین کوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964 750 471 0863

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- University of zakho

دیوانا

سلیقانهیی

پیشہ کی

پتريا ديوانين كو ژلايئ كهسانين ئايينيئه هاتينه نقيسين
گرنگيه كا زيدهتر داينه ئاليئ ئايينيئه لئ (مهلا حهميد سليقانهيي)
سه رهراي ههلبهستين ئاييني، سياسي و نيشتماني ب باشي پويته دايه
ههلبهستين جفاكي و دشين بيژين پشكا ههرا بهرفرههيا ئهقئ ديواني
ههلبهستين جفاكي ب خوه دگريت. ئهقئ چهندي زهنگينه كا بهرچاف
دايه جفاكي كوردهواري ب تاييه تي بههدينان. د ئهقئ ديوانيدا كار ل سهر
ئاليئ جفاكي رهوشه نبيري و... هتد بي ههلبهستقاني لگهل ئامازه ب
گرنگرين تيبيني و خالين ديواني هاتيه كرن.

ههلبهستقان ژلايئ جفاكيئه:

مهلا حهميد موحه مهده حهسه ن ناقدار ب (مهلا حهميد سليقانهيي)
خهلكئ گوندي (كواشي) سهر ب دهقرا سليقانه يانقه، ل سالا (1936) ئ،
ل گوندي (بالقوسئ) سهر ب دهقرا ناقبريه هاتيه ل سهر دونيايي.
زاروكينيا خوه ل گوندي ناقبري دهريازكريه، د مالكه كيذا دبيژيت:

ئيك و نهه سئ و شهش هاتمه دونيايي

ل بالقووسئ ژ گوئنا باب و دايي

(مهلا حهميد سليقانهيي) ل دهستيكا سائين هفتيان ژبهر پرسين
سياسي كهفتبوو د زيندانيدا، ل سالا (1985) ئ، ل كومه لگهها
(مسيريكي) سهر ب دهقرداريا (سيميلي) فه ئاكنجيبوويه و ههتا مالئاقايي
ل ويئرئ مابوو. ژيارا ههقزينيئ ل گهل خانم (عائيشا سليمان ئهسهده)
پيكهينابوو. خودايئ مهزن پينچ كور (موحه مهده، حاجي، حهسه ن،
عهبدولعهزيز و ئهكره م) و دوو كچ (زهيتون و نييرگز) ب ئهوان بهخشي.
ههلبهستقان ل ريكههفتي (2016/12/20) ئ ل كومه لگهها (مسيريكي)
بو ههتا ههتا ژ ئهقئ جيهانئ باركر.

قوناغین فەقیهتیا هەلبەستفانی:

(مەلا حەمید سلێفانەیی) ل گوندی (بالقۆس) دەست ب فیروونا
خواندنا قورئانا پیرۆزکر و د ژیی دوازده سالییدا ب داوی هینا. د
مالکەکیدا دبیژیت:

ل دەهق من دەست دا قورئان و خواندنق

حەتا دوازدی هاتە جاریکرنق

پاشان بەرهف گوندی (ئاسهق) سەر ب دەقەرا (سلێفانەیان) قە چوو و
ل نک (شیخ عەلی ئاسهق) و بۆ ئیک ژ شاگردین ئەوی و هەتا گەهشتیه
(جامیق). پاشی بۆ ماوی سق سالان ل زاخۆ ل دەق (مەلا سالح سلێفانەیی)
بەردەوامیدا خواندنق. ژ ویری بەرهف گوندی (ئەرمشتی) ل ناف
(سلێفانەیان) قە چوو و ل نک (مەلا سەعید)ی بەرههقبوو بۆ مەلاتیی و ل
دھۆک ل دەق (مەلا ئیسماعیلی) خواندنا خوە ب دویماییک هینا. د ئەفان
چەند مالکاندا دبیژیت:

ل ئاسیهق چوومە بەر سوختەیی

ل نک شیخ عەلی گەهشتم جامیق

سق چار سالاً من جە ل زاخۆ دانق

ل نک موفتی مەلا سالح سلێفانی

ل ئەرمشتا رەنگین بیمە موستەعید

ل نک سەیدای هیژا مەلا سەعید

ل دھۆک من خواندن ب دیمای ئینا

دەق مەلا ئیسماعیل سەنگەری بادینا

قوناغین مەلاتیا هەلبەستفانی:

پشتی کو (مەلا حەمید سلێفانەیی) قوناغین فەقیاتیق ب داوی
هینای دەم بوو دەمق مەلاتیی وەک دەستپیک بۆ ماوی چار سالان ل گوندی

(بالقۆسێ) و پازده سالان ل گوندی (کواشی) و ل دویمایه ل کومه لگهها (مسیریکی) مهلاتی کر. د نهقان چهند مالکان دبیژیت:

ل بالقۆسێ چار صالا بیمه مهلا

برهك سالی من خوهدایه رهخ پهلا

پازده صالا بیم مهلایه کواشیا

دگهل وان پلنگا کهتم چۆل و چیا

ههلبهستان و فهاندنا ههلبهستان:

ژ رۆهنکرنا (مهلا حهمید سلێقانهیی) دهیته خوهیاکرن کو ل ساللا (۱۹۸۵)ی، ب کارتیکرنا ههلبهستانین مهزنین کورد دهست ب فهاندنا ههلبهستان کر. د مالکهکیدا دبیژیت:

ههشتی و پینجی کهتم دهوسا جزیری

خانی و نالبهند و نالی و حهریری

ل ساللا (۲۰۱۳)ی، بهرهمهکی ههلبهستانی ب ناقی (گولا باغی کوردان) هاتوو بهلاقکرن، لی ب مخابنیقه ههر بهرپهپکی وئ ب دههان پهیقین شاش و نهدروست پهیدا دبن، خالهکا دیترا یا بهرهمی ناقبری گریداینه ب پهسنا هندهک کهسان، ههر ل سهر نهقی مژاری رهخنهیهکا زیده ل بهرهمی (گولا باغی کوردان) هاتهکرن، ل دویف حهزا مالباتا ههلبهستانی گهلهک ژ نهوان ههلبهستان هاتنه لادان. ل قیری مه ههولدا ههلبهستین نهوی یین بهلاقکری و نهبهلاقهکری بکهینه ئیک و ل ژیر ناقونیشانی (دیوانا مهلا حهمید سلێقانهیی) ئاماده بکهین.

مهلا حهمید و ههلبهستانی مهزن نالبهند:

پهیهوهندیین مهلا حهمید سلێقانهیی و مهلا نهحمهدی نالبهند بو دهستیپکا سالیین پینجیان ژ سهدی بیستی دزقیریت، وهسا هاتیه زانین دهمی ناقهاتی ل دهقهره سلێقانهیان مژویلی فهقیاتی بوو، ل گوندی نهرمشتی

چاف ب نالبهندی كهفتبوو بۆ ماوهیهکی ل گهل ئیكبوون. ههر ئەف ههفالییه بۆ هۆکاری بهیژیوونا مهلا ههمیدی د فهاندنا ههلبهستاندا.

ههلبهستان و ههلبهستین ئایینی:

بهشهکی ههلبهستین ئایینی یین ئەفقی دیوانی ل ژیر ناقونیشانی (پاستهکرنا فکریت شاش)ه، ههلبهستانی خواستییه بیروباوهریین خوه ب ههلبهست فهاندنی دهربریت. ههژی ئامازهپییکرنیه ههر تشتا ناقبری گۆتی دهربرین ژ هزروبرین ئەوینه، بی کیم و زیده د ئەفی دیوانیدا هاتینه ئامادهکر.

چهند تیبینیین گرنگ ل سهه ئەفی دیوانی:

ل قیری ههول هاتیهدان ئامازه ب گرنگترین تیبینیین دیوانی بهینهکر و ب ئەفی شیوهیی ل خواری هاتینه رییکستن:

- ئەف دیوانه ژ هژمارهکا ههلبهستین ئایینی، سیاسی - نیشتمانی و جفاکی - رهوشهنبیری ب خوه دگریت، ل ههژی گۆتیه کو پتريا ههلبهستان د بیاقی جفاکی - رهوشهنبیریداینه.

- ههول هاتیهدان ههر پهیهکه نه رههن یان پهیهین پیدی ب پیناسهکرنی د دیوانیدا، ب شیوهیهکی رییکوییک ل پهراویزان هاتینه نچیسین.

- چونکی پتريا دیوانی، دیروکا فهاندنا ههلبهستان نههاتیه دیارکر، لهورا مه ههولدايه ب ئەفی شیوهیی ل بهردهست کو ل سهه سی پشکین (ئایینی، نیشتمانی- سیاسی و جفاکی - رهوشهنبیری) رییکبخی.

- ههلبهستانی ناسناقی (سلیقانهیی) کو چهندين جارن د ئەفی دیوانیدا هاتیه دووبارهکر بۆ خوه هلبزارتیه، بۆ نمونه:

مهلا خه مخورئ وهلات سلیقانی
ل نك شرینتره ژ مه‌رگ و گیانی
کانی نه‌مری گه‌هشتی عه‌لانی

سه‌رقه ساخه دل دا تیر کول و برین

- شیوازی نقیسینا ئەقی دیوانی ب ده‌قوکا ده‌قەرا (سلیقانه‌یان) هاتیه
قه‌هاندن، هەر که‌سێ ب هویری ئەقی دیوانی بخوینیت دی بۆ ئەوی دیار
بیت.

- ل دویف ئەوان پیزانین ل به‌رده‌ست هه‌لبه‌ستقانی پتیریا هه‌لبه‌ستین خوه ل
کومه‌نگه‌ها (مسیریکێ) سه‌ر ب ده‌قەرداریا (سیمی‌لی) قه‌قه‌هاندینه.

- ئەف دیوانه‌ مینا گه‌له‌ک دیوانین دیتر، هنده‌ک هه‌لبه‌ست دوو یان سێ
جاران هاتینه قه‌هاندن، هەر ب ئەقی مه‌به‌ستی مه‌هه‌وێدا دانه‌یه‌کی ژ
ئەوان وه‌ک هه‌لبه‌ستا بنه‌ره‌تی ل قه‌له‌م بده‌ین و ل گه‌ل دانه‌یی‌ن دیتر
به‌راورد بکه‌ین و جیاوازی‌ن ئەوان ل په‌راویزان بنقیسین، دا‌کو ب ئەقی
چه‌ندی پتر بیه‌ته جه‌ج مفا وهرگرتنی.

- ب هیج ره‌نگه‌کی مه‌ ده‌ستکاریا رینقیسیا هۆزانقانی نه‌کریه، ب تنێ د
ئەوان په‌یقاندا کو ب شاشیا رینقیسی ده‌ینه هژمارتن و کارتیی‌کرنی ل
ریتم و واتایا هۆزانی و چارچوو‌قی گشتیی ئەوی ناکه‌ت، راستقه‌کرن
هاتینه ئەنجامدان، بۆ نمونه: (چو - چوو)، (بو - بوو)، (بو - بۆ) و... هتد.

- درێژترین هه‌لبه‌ستا ئەقی دیوانی ب ناقونیشانی (قاژی و به‌قه‌م) کو
چه‌ندین ئالی‌ن ئایینی، سیاسی، جفاکی و نیشتمانی ب خوه‌قه
دگریت ل ده‌ستی‌کا هه‌لبه‌ستی هاتیه:

حه‌یف که‌تینه ده‌وری قاژی و به‌قه‌ما

لهو كهتین بهر ئیش و نال و ئەلهما

نی لهوا دنیا بیه شهقل و شهما

- ههلبهستقانی د نقیسینا خوه دا پیتین عه رهبی تیکهلی په یقین کوردی
کرینه مینا: طرس (ترس)، بزۆت (بزۆت)، طولاز (تۆلاز)، قوطان
(قوتان)، مهطال (مهتال)، صلافا (سلافا)، صهد (سهه)، طهنگ (تهنگ)،
پط پط (پت پت)، صال (سال)، مط (مت)، طام (تام)، طان (تان) و...
هتد.

- ههلبهستقانی ب دهان په یقین عه رهبی د ئەقی دیوانیدا بکارهینا، ئەف
چهنده ژى بۆ کارتیکرنا ئایینی ل سهر ههلبهستقانی دزقريت، کو
کسهک ئایینی بوویه. ل قیرى ب تنى دى ئامازه ب چهند په یقان
کهین مینا: تهویهك نه صوح (په شیمانیا ژ دل)، طاعت (گوهدارى)،
طالب (قوتابى)، طاهر (پاقر)، جهور (ستهه)، ظاهر (سه رهقه) و... هتد.

- د ههلبهستهکا ئەقی دیوانیدا ب ناقى (خودى ناس) باس وى چهندى
دکەت کو ههر دهمى مرؤف کهفتنه د نه خوهرى و تهنگاڤياندا ئەوى
دهمى دى خودى ناسکهن و بال خودایى مهزن زقرن. ل دهستپیکا
ههلبهستا ناقبرى دبیژیت:

نهۆ ل تهنگاڤیا خودى ناسن

ئەگەر لیبی تهناهی نانسن

مهعبوودى پاکی پی نینه بناسن

ئەقییت هوسا کهر ژى چیتره مرؤف

- ههلبهستان د ههلبهستهكا خودا ب نافی (دنيا پیچ و بهطاله) باسی وی
چهندی دکهت کو دنیا بی مفایه و بو کەسی نه ماله ل دوماهیە دی
هەر مرین. ب ئەفی شیوهیی دبێژیت:

دنیا بو کەسی نه ملک و ماله
چەند لی بمینی هەر پیچ و بهطاله

صەد صالاً عەمری بی ل دنێ
هەر دی طامکی سهکەرانا مرئ

- (مهلا حەمید سلێقانهیی) ب درێژایا دیوانی چەندی جارن شیرەتا ل
خەلکێ دکهت وهک کرنا نژیژی و خوه دویرکرن ژ کار و کریارین
نه رهوا و... هتد. خوهیا دکهت و دبێژیت:

یا مه دیار کری کیمه و پتره
گوهـ بده مه لای ل خوه بزقهره

- ههلبهستان سهبارەت زانین و زانستی خوه دبێژیت:

ئەز نابێژم ژ مهلا مهلاترم
خزمهتکاری وانم حەتا بمرم
ئیلاهی ئەلحهمد ژ گەلهکا پهلهوانترم

- دەمی ههلبهستان بهرهقانیی ژ بیروباوهریین خوه یین ئایینی دکهت و ژبو
سهلماندا بابەتی ئاماژە ب چەندی ئایهتین قورئانا پیروژ و فهرمودهیین
پیغه مبهری خودی (س) دکهت، سی جارن ئەف مالکین ل خواری د
بهشی ئایینی ئەفی دیوانیدا دووباره کریه:

ئەری شاعر ته چەند دهلال یا گۆتی
دی مۆنکهرا دایه بهر بظۆتی

ته خوئی پیوهرکرنی هاشخوه نینه

- هه‌لبه‌ستقان د گه‌له‌ك ماله‌كین ئه‌قی دیوانیدا په‌سنا سه‌ركردی كورد
(مه‌لا مسته‌فا بارزانی) دكه‌ت و ئه‌وی وه‌ك قه‌هره‌مان، دلسۆز، رێبه‌ر و...
هتد دده‌ته نیاسین، د چه‌ند مالكاندا سه‌باره‌ت ژ دایكبوونا بارزانی
دبیژیته:

به‌ری گه‌ش بت ما په‌وشا مه‌ هوسابی
دیرووكا نه‌ته‌وا كوردی هندا بی
ل چار قورنه‌تیت دنیا یی کوتا بی

سه‌روك بارزانی كورد دانه ناسینی
قورپالكرن ژ وه‌هچ و وه‌خما ئیتینی
وه‌لاتی مه‌ گه‌هاند مه‌رم و ژینی
- هه‌لبه‌ستقان هه‌لبه‌سته‌كا درێژ ل ژیر نا‌قونیشانی (مخابن براكوژی)
قه‌هانديه و تیدا دیاركریه كو به‌سه كورد ب ده‌ستی كوردان به‌ینه
كوشتن، ب ئه‌قی چه‌ندی هه‌ر زیان بو كوردایه و سه‌ركه‌فتن به‌هرا
نه‌یارایه. ل ده‌ستپێكا هه‌لبه‌سته‌ی نقیسیه:

هیش نه‌به‌سه خشییم هو برا كوشتن
ما حه‌تا كه‌نگی خوینی دنه‌ رشتن
جه‌رگ و میلاك و پش ل مه‌ برشتن

وه‌ی حه‌رام وه‌لی هاتینه به‌شه‌ره‌ك

ل داویا هه‌لبه‌سته‌ی رۆهنكریه و دبیژیته:

شان كول و كو‌فانا مه‌لا براشتی
سه‌رقه‌ ساخه‌ دل و میلاك كه‌لاشتی
هیش نه‌میری دیتی ب درستی ناشتی

هاتی چكالاندن كه‌سك و سو‌ر و و زه‌ره‌ك

- هه‌لبه‌ستقانی پینج هه‌لبه‌ستین خوه ل سهر زانایین ئایین یین ده‌قهره
به‌هدینان قه‌هاندینه کو پیکهاتینه ژ: (شیخ نۆره‌دین بریفکانی)،
(شیخ طه‌ها سلێقانه‌یی)، (شیخ عه‌لی بریفکانی)، (مه‌لا طه‌ها
بالقوسی) و (مه‌لا صالح حاجی سلێقانه‌یی). هه‌روه‌سا سێ هه‌لبه‌ست ل
سهر سێ که‌سایه‌تیین دیتر قه‌هاندینه: (مصطی هه‌سنا)، (سه‌یید
عه‌بۆشی سلێقانی)، (عه‌لی خان سلێقانی).

ل دویم‌ه‌یه‌کی سوپاسیا خودایێ ئێکانه‌ دکه‌ین کو رێکا زانین
و زانستی ل به‌ر مه‌ قه‌کری و مه‌ شیا ئه‌قی کاری بگه‌هینینه ئه‌نجامی،
هه‌روه‌سا سوپاسیا مامۆستا (موحه‌مه‌د) ئی کو‌رێ هه‌لبه‌ستقانی دکه‌ین کو
هه‌ر ژ ده‌ستپێکا کارئ هه‌تا داویع دگه‌ل مه‌ دابوو. هه‌ییدارین ئه‌ف کاره
ببیته‌ جه‌ن قازانجا ته‌فایان.

د. فاخر حه‌سه‌ن گو‌لی

ده‌و‌ک ٢٠٢١

هه‌و‌نا‌مه‌ی کتێب

پشکا ئیکئ

ههلبهستين ئاييني

ههوانامی کتیب

ههه و النامهه كتيب

ژیننامه

ئیک و نهف سی و شەش^(۱) هاتمه دنیای
ل بالقوسی^(۲) ژ گۆتئا باب و دای

ل دەمی من دەست دا قورئان خواندن
حهتا دوازدی هاته جاریکرنی^(۳)

ل ئاسیھی^(۴) چوومه بهر سوختهیی^(۵)
ل نك شیخ علی^(۶) گههشتم جامیی^(۷)

سی چار صالا من جه ل زاخو دانی
ل نك موفتی مهلا صالح سلیقانی^(۸)

ل ئهرمشتا^(۹) رهنگین بیمه موسته عید^(۱۰)
ل نك سهیدایی هیژا مهلا سه عید^(۱۱)

(۱) (۱۹۳۶) ع.

(۲) بالقوس: گوندهکه سهر ب دهقرا سلیقانه یانقهیه.

(۳) ل جههکی دیتر: فهقیاتی.

(۴) ئاسهی: گوندهکه سهر ب دهقرا سلیقانه یانقهیه.

(۵) دهستییکا فهقیاتی.

(۶) شیخ علی شیخ موحه مهده شیخ عهبدولقادر (۱۹۰۴-۱۹۹۴).

(۷) پهرتووکا (جامی) یا نقیسه (نوره دین عهده لره حمان جامیی خوراسانی ۱۴۱۴-۱۴۹۲).

(۸) مهلا صالح بالقوسی سلیقانهیی.

(۹) ئهرمشت: گوندهکه سهر ب دهقرا سلیقانه یانقهیه.

(۱۰) ماموستا، سهیدا.

(۱۱) مهلا سه عید مهلا ئهسهده علی موحه مهده مهلا تهیب سلیقانهیی.

ل دهۆك من خواندن ب دیماهی ئینا
دهف مهلا ئیسماعیل^(۱) سهنگه ری بهه دینا

ل بالقۆسئ چار صالا بيمه مهلا
برهك صالا من خوه دایه رهخ پهلا
پازده صالا بيم مهلا یئ كوASHIA^(۲)
دگهل وان پلنگا كهتم چۆل و چیا
چار صالا كهتمه رپزا مشهختا
ل بهر ئیشكا بی باوهر و بیبهختا
قهدهرهكئ^(۳) راکیشام بو زیندانئ
ژبهه بزاقا من بو كوردستانئ
حهفتئ و پینجئ^(۴) وهلاتئ مه هۆرگومی
مه نهشیا كهفنكئ^(۵) باقین كومی
ههشتئ و پینجئ^(۶) كهتم دهوسا جزیری^(۷)
خانی^(۸) و نالبهند^(۹) و نالی^(۱۰) و هه ریری^(۱)

(۱) مهلا ئیسماعیل نیعمهتوئلا ناشکی دۆسکی.

(۲) کواش: گوندهکه سههه ب دهقههرا سلیقانه یانقه.

(۳) دهمهکی.

(۴) ئ. (۱۹۷۵).

(۵) مه بهست دهرسوک یان جهمه دانیا (کوردی).

(۶) ئ. (۱۹۸۵).

(۷) ههلبهستان مهلا نهحمه دئ جزیری ناقدار ب مهلا یئ جزیری (۱۵۷۰-۱۶۴۰).

(۸) ههلبهستان نهحمه دئ خانی (۱۶۵۰-۱۷۰۷).

(۹) ههلبهستان مهلا نهحمه دئ نالبهند (۱۸۹۰-۱۹۶۳).

(۱۰) ههلبهستان مهلا خدرشاویسی میکالی ناقدار ب نالی (۱۷۹۵-۱۸۵۵).

ههشتی و ههشتی^(۲) هاقیتم مسیریکی^(۳)
 ژ کۆفانا نهشیام پفکم پیکئ^(۴)
 نوت و ئیکئ^(۵) مه بهردایه بلههئ^(۶)
 ژ خهم و خه یالا بای هاقیت گههئ
 حهتا نهۆ ئهفه ژیی مه لایئ
 د ئه زهل ده خودئ هوسا دهینایئ
 ژ نهۆ پیڤه نزانم دئ چ لئ ئیم
 کههنیکا مه دئ زیت یان دئ بته لیم^(۷)
 کا من دیتی ئه و نیشانه چکلاندی
 پهنگئ شرین تیر بها لئ ئالاندی
 نه مریم گههابام^(۸) (حق ألیقین^(۹)) ئ
 علم و عهین نابته دهرمانئ ژینئ

(۱) ههلبهستان عهلی حهریری (۱۴۲۵-۱۴۹۵).

(۲) ئ. (۱۹۸۸).

(۳) کومهنگهها (مسیریکی) دکهفیته د ناف سنوورئ قهزا سیمیلیدا.

(۴) واته من شیا چ بکهه.

(۵) ئ. (۱۹۹۱).

(۶) (بلههئ) د کهفیته دناف دهقهرا سنووری یا باکوورئ کوردستانیدا، ل سالا (۱۹۹۱) ئ

ل دهمئ کۆچا ملیونی ب هزاران کوردین دهقهرا بههدینان ژ ترسا رژیما بهعس بهرئ
 خوه دانه دهقهرا ناقبری.

(۷) (لیم) واته (کۆر یا تهقن و ههپی).

(۸) گههشتبام.

(۹) راستین.

هنگن خودی حه قیا مه لایى كریا
د گورئ ده بلا دابام بهر دهریا

دا مزگینیى دمه گورپستانا
وهلات ئازاد بى ژ دهست و پیلانا

هه و النامه ی کتیب

خودئ ناس

نھۆل تەنگاڤيا خودئ ناسن
ئەگەر ئیى تەناھى ناسن
مەبوودی پاکی پی نینه بناسن
ئەقییت ھوسا کەر ژئ چیتەرە مرؤف
ئەگەر لەش ئیشا و کەتە تەنکافیئ
دەستا بلند دکت گەھینت ئەنیئ
ھنگی خودئ ناس کت ژئ دکت ھیقیئ
پی رھە پشت دەری بیخن بو گوؤف
کەر کەرە بو خودانی خوہ وہ نینه
خودان ھەر و ھەر ل نیک وی شرینە
ژپرە گوھدار و موطیع^(۱) و ئەمینە
چەند بارگران بت بو دکیلیت
جەورکەکی^(۲) صەیی ب ھەوینی و خودانکی
چەند موغیز^(۳) و برسی بت تو بانکی^(۴)
دئ دیف کەفت ھەتا کواشئ و دو بانکی^(۵)
دئ ھەژینت و لەقینت دیف ھە دؤف

(۱) گوھدار.

(۲) جەرۆک: کویچک سەی.

(۳) موغیز، ھەژار، بەلەنگاز.

(۴) گازیکن.

(۵) دەبانک: گوندەکە سەر ب دەقەرا سلێمانەیانقەیە.

نى شەرمە ژ كەر و صەى كىمتر بى
 دقئىت بو خودئ ھەر موطيع و حاضر بى
 نە تئالى^(۱) ژ نوى پئقە مەستى^(۲) بى
 ئەو خالقئ^(۳) جن و مەلەك و مرؤف
 برادەر چو جارا خودئ ژ بىر نەكە
 دئ ل تە وەرگىپت گەمى و كەلەكە
 نى دئ ئىيە گفاشتەن قەط وەنەكە
 پەشيمان بە تە طاقتە^(۴) نىنە بلؤف
 دقئىت ھەر دەمى خودايى خوہ بناسى
 چەندە ل تە پەيدا نەبت كىم و كاسى
 قەط گوھ نەدە^(۵) مەلعوونئ ئەلخەناسى^(۶)
 چ كەسى^(۷) گوھ دايى زيوانە طؤف
 روى رەشيبە ھنگورى بزقپە
 ما نابىنى گؤرب جەنبى و كەقرە
 يىت عەذابى دەست دا گورزىت^(۸) ئاگرە
 نى نە وەكى يىت دنيايى ھرقە و ھؤف

(۱) ساقا، زارؤك و بچويك.

(۲) مەزنتىر.

(۳) خالق) ژ ناڤىن خودايى مەزن و پامانا (چىكەر) دەت.

(۴) طاقتە) واتە (شيان).

(۵) ل جەھەكئ دىتر: گوھ نەدن.

(۶) ئىك ژ ناڤىن شەيتانىە، دەمى ناڤى خودايى مەزن دەيتە گۆتن د پاشدا دچىت.

(۷) ل جەھەكئ دىتر: چى كەسەكئ.

(۸) ل جەھەكئ دىتر: گورزىن.

دقیقت ئەم حەمی بوو خودی بین موپیع

(۱) دا پیغمبەر بوۆ مە بیت شەفیع

(۲) مە بگەهینن جەئ تاز و پەفیع

تە نابین ژ وەخم و سەقەر^(۳) و چرچوۆف

هیقیدارم ئەی خودی عەبدی تەمە

(۴) بەلەنگازم بەنیەك تیر گونەمە

(۵) چاف زلم هەردەم ل پەحما تەمە

بیژە عەبدلکو ببوورە بی باوۆف

هه‌و‌الن‌امه‌ی ک‌تیب

---

(۱) بەرپەفانکەر.

(۲) بلند.

(۳) سەقەر: ژ ناڤین دوژەهێ یە، واتە جەئ گەلەك گەرم.

(۴) گونەهەمە.

(۵) ل جەهەکی دیتەر: چاف زله ل پەحما تە هەر دەمە.

سج ههيف

رۆژييت سج ههيفقا فورصهتا⁽¹⁾ خيرانه
خوه بئ بههر نهکن گهلي بسلمانه

بدهست خوه بيخن خيرهکا گرانه
چهند ژي دريژ بت ههر مرن و هيلانه

دا پهشييمان نهبي دهسج قهپانه
هندي عيبادهته بو مه سهميانه

دهسج د گورپي ده خودان شيانه
ل دوور جهندهکي⁽²⁾ بته پيژانه

کهسج سست و خاف دمينت حهيرانه
دنه بهر گورزا وهکي حهيوانه

قئ شيرهتا هه فههمکه⁽³⁾ و بزانه
قيت مهلا تو بخوه نهبي بهطرانه⁽⁴⁾

---

(1) دهليفه، دهرفته.

(2) کهلهخ، لاشه.

(3) تيبگههه.

(4) ياري پيکرن.

رھ تەخەیا^(۱)

ب رھا کەس ناچت ریزا صوفیا
نە ب رھانە خودی هۆ نەگۆتیە

شەپری صوفیا بژین و تیر عەمەلە
نە ب رھانە چەندە کوسە و کەچەلە

مە دیار کر داکو هین پی بحەسن
ئەهلای دینی نھۆ نە حەمی کەسن

من ژێ رھ ییت بەردایین نە دریزن
تەمەتی گریچکەکی نە ب قریژن

من نە گۆتە حلیکن بطەراشن^(۲)
ھندی پالییت خودینە نەشاشن

ئەف رھیت بی مەعنە نھۆ پەیدا بین
نی ئەو ژ حەمی مەزھەبا جودا بین

خەم ناکت نھۆ مودیالە و بەردانە
بی سمبیل و حولی کاری ژنانە

نی نھۆ وا^(۳) بیە دەوری بەقەما
لەوا دنیا شیلی بی و شەقل و شەما

---

(۱) ل جھەکی دیتەر: بەحسە.

(۲) تەراشن.

(۳) ئەوان.

نئ گهلهكا ب رها ئەف دنيا كۆت
مخابنى ئەف دینئ شرین فرۆت

دئ سهحكه گهلهكا كو مار هانه
فهكره مائئ عمهل وهكى ئەلمانه

گهر رهخنی بکی ههر بجهربینه
دئ زانی گۆتنا من ما وه نینه

نئ دئ فهكره هندهكا ره تهخهنه
سمبئل حلینه دئ بیژی کۆسهنه

دهنگ كورتن دئ بیژی گوی زنجئ
بۆ دینی بنیڤرئ كو هۆیئ پهنجئ

عهجهب نا بهعجت دهیكا بچیکا
دهمئ گوهنیئئ ههر وهكى دهرزیکا

بقوسینه مارهدینا نیڤریا
سڤك بکه وهك طهراشئ^(۱) باقیا

دلئ من یئقهیه بۆ وئ قرپئئ
نا خلایئت بۆ دهستنیڤئئ

---

(۱) تهراش.

رەخن دار

رەخن دار پەيدا بت بۆ قى دىوانى
كو بىژت تە بەحسنى قان تنى كره
هیر بنیپرت سۆرهتیت قورئانى
ما بەحسنى حەمى پىغەمبەرا كره
یان پىغەمبەرى ئاخىرى زەمانى
نى بەحسنى حەمى ھۆگرا نەكره
نەكو نینن نەھنگ ل كوردستانى
بى لومە بت نە ژ نە قیان من نەكره
ییت من دیار نەكرین ل دىوانى
خەما تە بت دیاركە خو نەگره
نى ھەگەر گەلەك تىبر و چەسپانى
یان خو مەكە^(۱) ژ رەخنا خو قەگره
پىكھاتیمە بۆ قوشمى ل مەیدانى
چاك بزانه نى ئەف ملایە دره
یا دیاره چو ژ ھۆزانا نزانى
ئەف مەلایە كەسى نەگۆتە مره

---

(۱) مەكە، بى دەنگە.

رهفده (١)

رهفدهك مهلا بئ كورتتهك و جوبه نه
ژ دیرقه (٢) لئ بنیپن ره تهخه نه
سهحکن سمبیللا دئ بیژن کوسه نه (٣)

کهه و کاری وان گهپان و بهقالی

ب ئەزمانی دبیزن ئەم سهلهفینه
نه دیره کو ئەو بیژن سهحابینه (٤)
فهکرن (٥) پریزی مشه لئ ئویشینه

صوحبهتا وان هەر ل سهر قیل و قالی

ناقا قیپن گهنم و جهه ژ شوخیله
دهریکی وان گرتی یه بئ کلیله
گهلهك قهسا دبیزن بئ دهلیله

دلی و ژ خزمهتا دینی و مالی

ئهف کوفر و حهرام و بیدعه ئەف ضاله (٦)
شیلی کرن ئەف دینی هو زه لاله
چ بین مفتی خاندمواریت دوو صاله

ما کئ دیته بئ قهلهم بینه والی

(١) جوقه، دهستک.

(٢) ل جههکئ دیتر: دیرقه.

(٣) ل جههکئ دیتر: فهکره سنبیلا دئ بیژن کوسه نه.

(٤) ل جههکئ دیتر: ئەسهحابینه.

(٥) ل جههکئ دیتر: فهکره.

(٦) (ضال) واته (سهرداچوون).

ئايەت و حەدىث مەعنى تىناگەھن
تير پامان گەلەك كوير و تير پەن
پيتقى شيرانە ل بيشاب شەھن^(۱)

ئەقان طوقا دور ئىخستن جوھالى
پەيقا (ضال)^(۲) و كوفرى تير مەعنايە
فەكرن (مصحف) ئى نىزىكى دەھايە
ھەر ئىكى^(۳) ژيا ديترى جوڧايە
تىناگەھن وەك زارۆكى^(۴) دوو صالى

مەعنا بىدەغ شپتى (ضال) ئى تەمەتە
دئ فەكرن^(۵) حەدىث و شەرىعەتە
دا تىبگەھن ئەو مەعنا وان خەلەتە
بۆ علم و زانىنى قالەنە و خالى

فەكرن مەعنا (ضال) ئى ل قان سورەتا
ژىكجودانە وەك سەنووړىت دەولەتە
ئى نە وەكى^(۶) ئىكن حەتا حەتا

خومكار ناچتە پىزا حەمەالى
(جمعه) و (شعراء) و (بقره) سى جارا
(سوره النساء) هاتى يە دوو جارا
ھىش حەدىث و ئايەت ھەنە دەھ جارا

پىيا حەق دابزانن كىژكە تالى^(۱)

(۱) شەھىن دەنگى شير و... ھتد.

(۲) (ضال) واتە (سەرداچوون).

(۳) ل جەھەكى ديتەر: يەكى.

(۴) ل جەھەكى ديتەر: تفاليت.

(۵) ل جەھەكى ديتەر: ئى بنپىرن.

(۶) ل جەھەكى ديتەر: شپتى.

د بیدعا ده گوھ — نادنه عومهری
 کانج وهکی وی پشتی پیغهمبههری
 بۆ عهدهاتهتی کەس نینه ل ههمبههری
 ئەوه خودان روتبه^(۲) و نیشانییت عالی^(۳)
 گوھ نادن مارپۆنسی^(۴) و قههرضاوی^(۵)
 نه موسلم^(۶) و بوخاری^(۷) و نه نهوهوی^(۸)
 بهری ل گۆتنيیت ئەلهم و تاوی
 بناقی مهلانە ل روتبا^(۹) بهقالی
 قهط بهگم ناکن گۆتنيیت مهذهبا
 ئەو راسخیت^(۱۰) علمی نه وهک لولهبا^(۱۱)
 دا ئەف نیشک بۆسی بت چاف لی نهبا
 ئەون ماک و دهريا و هنگین و (غالی)^(۱۲)

(۱) دوماهیك.

(۲) پله و پایه.

(۳) بلند.

(۴) مهلا حسین مارپۆنسی.

(۵) یوسف کورئ عهبدوئلا قههزازی (۱۹۲۶-).

(۶) ئەبولحهسن موسلم کورئ حهجاجی قوشهیریخ نیشابووری (۸۲۲-۸۷۵ز).

(۷) ئەبو عهبدوئلا موحهমেده کورئ ئیسماعیلی (۸۱۰-۸۷۰ز).

(۸) ئەبو زهکریا یهحیا کورئ شهرفیخ حوزامیی نهوهوی (۱۲۳۳-۱۲۷۷ز).

(۹) پله، ئاست.

(۱۰) خووجه، خومهراگر.

(۱۱) پر بیژ، تیر ناخفتن.

(۱۲) بلند.

چو مهذهب و رپيازا قههبل ناكن^(١)
بي^(٢) لئ دگهرن ئيك دي بخوه پهيداكن
خوه ژ قئ عالهما ديتر جوداكن
مهدا بو خهلكهكن بانگئ بيلالى^(٣)

ژ جوتئ قان چو طؤف^(٤) نينه ل پريزي
دگهل راسخيت علمى^(٥) چهوا ئين پريزي
ما پلنگ بينه ههكفييت كييزئ
چو جار پاشا ناچن پريزا دهلالئ

مخابن كهيفا جاهيلا ب مه ئينا
نهخاسمه خودانييت ههر دوو دينا^(٦)
ئهو بينه ههقالييت كاروان شهئينا
ب قئ چهنديئ خوسارهت بي فهصائئ

چوونه نك مفلسى كا مه غهنيكه^(٧)
پيلاقا^(٨) خوه دانه قئ كا پنيكه
تهخمين كرن كو ئهف سهركيفكه^(١) سيكه

---

(١) ل جههكئ ديتر: چو مهذهب و طهريقا بگهم ناكن.

(٢) ل جههكئ ديتر: وئ.

(٣) بيلالى چهبهشى.

(٤) تؤف.

(٥) خومهراگرهت زانستئ.

(٦) مهبهست ئاييني يههودى و مهسيحى يه.

(٧) غهنئ: زهنگين، ههئى.

(٨) ل جههكئ ديتر: شهكالا.

ژ کورا بو ریکا^(۲) خوه پر سوئالی

کەسێ جاھیل کەکو بو وی نہ عەیبە

طەعن قی ناکەقن بی شک و رەیبە

کو بیژن لەعبە کاری علمی غەیبە^(۳)

بی ئومە بو حافظ^(۴) و کەر و لالی^(۵)

نەبنە گوھدار بو قان طووق^(۶) حەشاشا^(۷)

فەتوا نی نہ کاری وانا نہ حاشا^(۸)

چەوا دی بن زەقی کەقرو تەراشا^(۹)

دلی وە ژ حیکمەتا دینی وە مالی

چو عەیبە ھندە نینە د عالیەمیدا

ھەقساری خوە ل پی مشکێ گریدا

جیدیانی دا بکین دکونییدا

ل نک وان مەیدانە کەخی و خالی

بیعدیەت حەرام نی جانە سەر دنیا یی

---

(۱) ل جەھکی دیتەر: کولان.

(۲) ل جەھکی دیتەر: ریا.

(۳) ل جەھکی دیتەر: طوقی باقین پریزا بی قلیبە.

(۴) کۆرە.

(۵) ل جەھکی دیتەر: نہ ئومە شۆل نزانن کەر و لالی.

(۶) تووق.

(۷) ل جەھکی دیتەر: حەشاشە.

(۸) ل جەھکی دیتەر: حاشە.

(۹) ل جەھکی دیتەر: تەراشە.

غش و ریبائی عالمی بەردایـ
 فەحش و عەرەق و غەدر (وەکی چایـ)
 خوە د هلاقین بۆ ییت حەلال وەک کالی
 وەک مە گۆتی حەمی بیدعە نە (ضالـ)
 پتەر ژوان نـ سـونەت و حەلالـ
 پەیقا (کلـ) ئ تیناگەهن وە بالـ
 رپیا حەق نزانن کێژکە تالی
 هەچیـ هات گۆت ئەز زانا و موفتی مە
 ژ طەیر و طەوالا ئەز یـ بازی مە
 ئیک ژى نابیژت ئەز سوختە^(۱) و فەقی مە
 هۆ نا بیژن ژ ئەول حەتالی
 بەری نھۆ ئەف عالمە ل کیشە بین
 ژ نوی پەیدا بین بۆ ھندەکا چەتە بین
 بینە موفتی بی سمبیل بتە خەبین
 خودانیـت شاشک و دژداش^(۲) و شەلوالی
 چاقی^(۳) وان ھەر ل سەر پوتبا دنـ یە
 ئەوا^(۴) ئەولـ دگەرن ئەو کورە پـ یە
 بۆ خیرخازی نھۆ مەلا تنـ یە
 بخو بەیلن پیکشە وی پیرەکالی
 لەو من ھشیارکرن من دلـ پیقشە

(۱) دەستپیکا فەقیاتین.

(۲) دشداشە.

(۳) ل جھەکی دیتەر: بەری.

(۴) ل جھەکی دیتەر: ئەقا.

ل ئاستهنگا ده نه مینن ب ریڤه
گوه بدن مه لایه ژئی بکن خپه

دا ل حه شری نه بن داهولا خالی

نه کو ژ عیناتئ من دیار کرن
دلئ من پیڤه یه به لکو بزقرن
پشتی بمرن دا باری نه هلگرن

گوری نه بهرت پیسیر و شه لوالی

ما کی دیته و بهیسته ئیک سه له فی
دهمئ خه لیفئا و ئیمامئ حه نه فی^(۱)
وه کی قان شیشتی مان بینه وه کی ده فی

نی ژ نهۆ حه تا ده مئ ده جالی

سه له فی قیت ل ریبازا سه له فی
وه بئین ییت وه ک شافعی^(۲) و حه نه فی
نه ب ئه زمان و رهانه وه ک نه جه فی

عالم پیحه سان وه ک تهرش و که والی

---

(۱) ئیمام نه بو حه نیفه (نه عمان کورئ ثابتی ۶۹۹-۷۶۷ز).

(۲) ئیمام شافعی (موحه مه د کورئ ئیدریسی ۷۶۷-۸۲۰ز).

رسول الله

مهزناهی ههرو ههرو یا پهحمانی
(رسول الله) تو پۆناهی یا گیانی
ههوارا بیع کهس و فهقیرو ژارا
خودانی و عهد و سۆز و پهیمانی
ئهو جانی و جهمال و دهلالیا ته
کتی قهط کهس نینه بو ته بت شانی
بنیره ل من ل حهشری ئهزههژارم
تو خومکاری ههوار گهها جهمانی
ههیش و پۆزا شوعله ژ دیمی ته قهدان
ئهقه ئالهتن تو وی سههرهکانی
گول و نیرگز و کولیاک و پرحان
تیگده بههرهک ژ بیهنا ته یا ئانی
مهلهک و مروّف جن و حووری و حهیوان
تیگده پشکهک ژ جهمالا ته دهئانی
ته رهونهق دا بهههشتی گرتی زینهت
لهوا گهز و هنگقین پیبار و کانی
کهسی فهکرت نوسخهیهک^(۱) قی وجودی
دی تیگههت تو حهرفهک تیرمهعانی^(۱)

---

^(۱) دانیهک.

دەمى وەغەر تە برى عەرشى كەرەمكر
 چى يا د لەوحى^(٢) دە هەى تە زانى
 ركب دارى تە مەلەكى جبريل بى
 دەمى وەغەر تە برى عەرشى پەحمانى
 پشتا سەنەما ژ طرسا^(٣) دە خەلا بى
 مەلعوونى ما بەست دە پەشيمانى
 مەلەك هاتن ل پيشيا تە راوستيان
 ئەمردا خالق مەعبود پەحمانى
 كافرا ئەو وەغەرە باومر نەكر
 پەسولى بو دياركن كاروانى
 ئەبو بەكرى گۆت من ژى باومرە
 چى يا ئەو بىژيت وهيه من قورىانى
 پيرتەقنى تەقنى خوە ژەر تە راچاند
 گاور هاتن تى فەكرين چو نەزانى
 كوترى ل سەر هيلينى خوە مط^(٤) كرى
 دا نزانن پەسولى تىدە دانى
 دوژمنا گۆت د قى شكەفتى دە نينه
 خودى پاراست ئەو پەبى ئينسانى
 ئەبو بەكرى گۆت سها وان ئەقەيه
 شرىنى گۆت پاراستن يا پەحمانى

(١) تير واتانە.

(٢) لەوحى (مەحفوظ) ل ئەسمانى.

(٣) ترسا.

(٤) مت.

بۆتە كره قىباله و ئومەلقورا^(۱)
 هەر تىر بهايه وارى سلىمانى
 بهرى تو بى ل خەلكى ظوئمت^(۲) و طارى
 تە شوعلە^(۳) دا روى عەدر و عەسمانى
 بى دىماهىك بىن رهوشتتیت دەلال
 بهرى تە قەط كەسى وەك تە نزانى
 توى فەخرى مەخلوقا ئەصلع عالم
 ل كەونەينى^(۴) پىشەوايى ئەنبىانى^(۵)
 بۆ مە بەسە فەخرى ئەى (رسول الله)
 چرىسكەكى ژ نۆرھا رەحمانى^(۶)
 تو سەبەبى بۆ هەبىنا عالمى
 هىقىدارم ژ تە نەبم بىانى
 خودى ژبەر تە دەينان عەدر و ئاسمان
 يا رۆھن و دياره (سبع المثانى)
 ئەم قالب و طارىنە بۆ مە رحى
 خودى تاقى تە دگەل ناقى خودانى
 چەند گونەھكار ب ناقى تە فەحیل بىن

(۱) باشتىن جەھ.

(۲) تارى.

(۳) روناھى.

(۴) (كەونىن) واتە (هەر دوو جىهان).

(۵) پىغەمبەران.

(۶) رۆناھىا خودايى دلۆقان.

دهستی طاهر^(۱) بۆ هۆگرا بی یهکانی
 هیڤین تو نهبای دا هندابن ئەسرار^(۲)
 موعجیزیت پیغه مبهرا مه نه دزانی
 خودی ژبهر ته ئادهم ئینا دنیا یی
 کا کینه گوهدار ل قی عه درئ فانی
 بۆ ته خهلات ریگر قورئانا پیروژ
 دور و جهواهری ل عه در و عه سمانی
 ل نک هر کهسی شرین و بلندی
 ژ ئه یوانی جهده گه هشتی عه سمانی
 ده می مه دحیت ته کری خودی مه عبود
 بوویه دوژمن بۆ کهسیت دگهل شهیطانی
 ئومه تا ته ژ ئومه تا ب که در تره
 ییت وان ههین دیا ته ده هاته زانی
 مه هدهر چی ئینس و جن و عالمی
 عالا^(۳) بۆ ته ل کهوسه ری هاته دانی
 ته هاژ ژ ئومه تی ههیه ههرو ههرو
 ته یی مه حبووب و شرینی دلانی
 چه ند پیغه مبهر بۆ قی دنیا یی هاتین
 ناقی ته ییت د کتیبیت وان ده دانی
 هیش ئادهم د ئاخ ده پیغه مبهری

(۱) پاقر.

(۲) نهپه نی، نهینی، فهشارتی.

(۳) ئالا.

پشتی حەما بی یئ ئاخری زەمانی
 چەند ئەوصافا^(١) بیژین نینە دیمایەئ
 تو وی رێبەر بۆ قی دینی سەمیانی
 شەفیع و بیناھیا قی ئومەتی
 ل قیامەتی بەرەقانی حەمانی
 (بارک اللہ) بۆ قەدر و پوتبا تە ھەیی
 ئاشکەرایە خودانی موعجیزانی
 خودی گۆتی مەلەکا (صلوا علیہ)
 ھەر صلافا ل تەبن ل عەدر^(٢) و ئاسمانی
 نی صەد^(٣) عەجیب بۆ کەسی قی بزانت
 چەوا گوھداری مەلەوونی شەیطانی
 نھۆ فەکرن پتر ئومەت و سەرداچوون
 پشت دان ئاخەرتی بەردان مولکی فانی
 مخابن صەد ھزار جارا مخابن
 دین فرۆتن دانە ب پارێخ نانی
 چو فەیدی بێدەری یە مستی کا بت
 بۆ قیتی^(٤) بەحەشتی قالە ژ دانی
 سەری چەوا پاکن ژبەر خودایی
 دئ ل دۆزەخی بن ھۆگریت شەیطانی

(١) سالوختان.

(٢) عەرد.

(٣) سەد.

(٤) قویت، ئەرزاق.

ما چاكه وئ پۆزئ سهرى بچهمينن

بیتە گۆتن هەقائى ئەشقیانى^(۱)

ئەى شەفیع^(۲) من گەلەك خەلەتى هەنە

هیقیدارم من بهژمیـرى ژ خۆیانی

من داخازه بیژى بۆ ته شەفیعم^(۳)

مەهدەرچى بى بۆ من ل نك میزانئ

بیژە ئەفه هەژاره دگەل هەژارا

ببـووره مەلا حەمید سـلیقانی

---

(۱) هەقائى نەباش.

(۲) بەرپەقانکەر.

(۳) بەرپەقان.

په شیمانی

ئەى خودى ئەز^(١) په شیمانم ژ گونەهیت من كرى
قییت شەف و پوژا ژ ترسى^(٢) نەنقم هەر بگری

ئاگرى جەهنەمى^(٣) دژوارە پیت و گورى و سنجرى^(٤)
طاقەتا^(٥) ئاگرى مە نینە دى مە سوژت هادری

چاقى مە زله ل رحما تە ئەوى سەبقیەت كرى
ئەگەر نە ب رحما تە بت دى مە بنە ئاگرى

ئەى خودا^(٦) تو مە فەحیلکە بو خاترا پیغەمبەرى
بیژە عەبدلکو ئازایى ببوورە^(٧) قەکن دەرى

بگەهینن بەحەشتى ل رهوضا پیغەمبەرى^(٨)
ئەز دى خوہ تیڤە گەقیزم وهكى هیستر و كەرى

---

(١) ل جەهەكى دیتەر: ئەز هەر.

(٢) ل جەهەكى دیتەر: ترس.

(٣) ل جەهەكى دیتەر: دوزەخى.

(٤) گەرم، كەل.

(٥) (طاقەت) واتە (شیان).

(٦) ل جەهەكى دیتەر: یا خودى.

(٧) ل جەهەكى دیتەر: ببوورە ئازایى.

(٨) ل جەهەكى دیتەر: بگەهینە بە مەشتى رهوضى هەتا كەوتەرى.

ئەقە داخازا عەبدوکی ھەر تو ژیرا مەفەری^(۱)
کەرەم ھەر شەئنی^(۲) تەییە ژ ئەوہل و ئاخری^(۳)

---

(۱) پیک.

(۲) کار.

(۳) دەستیپیک و داوی.

لهزا مرنی

ئەری عەبدو ئەگەر مرنی ل تە کر لەز
فەیدە ناکت کرت و مال و صد کەریت پەز
حەمی هیلێ دگەل خوێ بی جانگەکی دەه گەز

مخابن دەرکەفی چیپلاق^(۱) و دەست قالدە
دئ چ بیژێ خودانییت گورز و رامالە
دەمی پسیاری د گورێ دە دەست قالدە

نئ دئ مشەوەشبی هنگئ تو دەست خالی
ل دنیا ئ چو تشتی هەمی تە رامالی
تە خوێ ژئ قەنەدا حەرام یان حەلالی

نەکە بار و پشتی دنیا یا لەعابە^(۲)
گەلەک دیف نە کەقە یا خرابە^(۳)
دئ ژئ بارکئ وەک دا و باپیر و بابە^(۴)

هزر بکە تو ل دنیا ئ میهقانی^(۵)
نئ نە لازمە مالەکا مال لی دانی^(۶)
گوھ نەدەن زک و نەفس و شەیطانی

---

(۱) رویس.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: نئ نەکە بار و پشتی یا لەعابە.

(۳) ل جەهەکی دیتەر: هەند مە ژئ نەکە گەلەک یا خرابە.

(۴) ل جەهەکی دیتەر: دئ ژئ بارکئ هەر وەکی دای و بابە.

(۵) ل جەهەکی دیتەر: هزرکە و بەژمیرە تو میقانی.

(۶) ل جەهەکی دیتەر: نە پیدقی بنستری لی دانی.

ژبو ئاخره تي تشته كي تي بهيلى
دئ په شيمان بي دهمئ قه دان كيلى
هندي مرنه نه ب ئيختياري^(۱) و جه حيلي

هەر^(۲) دئ هيلي ما تو گورا نابينئ
دهمه كي كيم تول دنيا ئي^(۳) دئ مينئ
دئ خوه هشاركه ما تو هار و دينئ

وهي بو وي گورا طهنگ^(۴) و رهش و طاري^(۵)
هەر كه سهك دئ گه هته وي واري
بو بي دينا وهك زههرا كورهماري^(۶)

مروقي تهقوا بهشوش و ئەمينه^(۷)
رهحەت و تەنا و نەخوش بو نينه^(۸)
مونكه ر و نه كي ر پيگه زي راضي نه^(۹)

ئهي خودئ مهلايي ل گوري تهناكه^(۱۰)

---

(۱) پيراتي.

(۲) ل جهه كي ديتر: تو.

(۳) ل جهه كي ديتر: ني تو تيدا.

(۴) تهنگ.

(۵) تاري.

(۶) ل جهه كي ديتر: زههرا ماري.

(۷) ل جهه كي ديتر: بهشوش و بزينه.

(۸) ل جهه كي ديتر: تير و تەنا و رەحەت و ئەمينه.

(۹) ل جهه كي ديتر: چو طهنگافي د گوريدا بو نينه.

(۱۰) ل جهه كي ديتر: ئهي خودئ مهلايي هيشيه نازاكه.

لئى بىووره ژ بى دىنا جوداكه
رهحمى پىببه عهذابى ل سهر پاكه

- (1) رهحم و كههم ههر و ههر ژ ئنيهتئ يه
- (2) چاق من زله ل بهر رهحما تهيه
- (3) بىژه عهبدلكو ئازايئ وهك تهيه

---

(1) ل جههكئ ديتر: ژ شهئئئ يه.

(2) ل جههكئ ديتر: چاقئ مه زله ههر ل رهحما تهيه.

(3) ل جههكئ ديتر: بىژه عهبدلكو وهك داخازا تهيه

دنیا پیچ و به طاله

دنیا بو کەسێ نە ملک و مالە
چەند لێ^(۱) بمینی هەر پیچ و به طاله

خومکار و ملوک ییت تێدە رابین
نەبرنە^(۲) سەری تێدە فەنابین

صەد صالاً عەمری بیی^(۳) ل دنێ
هەر دێ طامکی^(۴) سەکەرەتاتە مرئێ

دێ چەندەکی راکیشین بو شوارێ
دێ چیپلاق کن وەک کەلەخێ مرارێ

طەستەک^(۵) ئاقێ دێ ژێرە کەلینن
هەندەک جانگی ل دور لەشی^(۶) ئالینن

دێ درێژکن^(۷) سەر موقری و دار بەستی
داھیلن گورێ ژ دنیا یێ قەرەستی

---

(۱) ل جەهەکی دیتەر: چەند تێدا.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: کەسێ نەبر.

(۳) ل جەهەکی دیتەر: عەمر هەبت.

(۴) ل جەهەکی دیتەر: طام کت.

(۵) تەستەک، تەشتەک.

(۶) ل جەهەکی دیتەر: دێ دوورێ.

(۷) ل جەهەکی دیتەر: دێ درێژکن.

ب هه‌یه‌ته ئه‌و گورپا طه‌نگ^(١) و طاری^(٢)
ته‌حلت‌ره ژ‌هه‌را کوره ماری

دئ ب سهر دادن فه‌رشا ل ره‌خ جه‌نبیا

دئ رادن سهر ئاخه قه‌دن کیلیا

دیفده ئینه دوو مه‌له‌ک بو‌پسیرا

وه ب هه‌یه‌ته‌ن شپتی ئه‌ژده‌ه‌ارا

هنگه‌ په‌شیمان دبت ژئ بووراندی

ب عباده‌تی قه‌ خون‌ه بزاندی

که‌سه‌ ته‌قوا هادری دت به‌رسقی

ژئ ناطرست^(٣) ته‌مه‌ت می‌شقی تف تقی

گور دئ بیژیت ته‌ گه‌له‌ک بخیره‌اتی

عافیته بت تو هیژایی خه‌لاتی

بو‌ته پیروژ بت ئه‌و ته‌قوا ته‌ کری

دئ بو‌په‌نجه‌ره‌کی قه‌کن هادری

گور دئ ژیره‌ بته‌ می‌رگا به‌هه‌شتی

هزار صال بوورن ل نک وی هه‌شتی

که‌سه‌ بی دین دئ گور خوه‌ لی دته‌ ئیک

نه‌ هه‌وار و بانگینه بو‌نینه‌ ریک

دئ به‌هتت نه‌شیت بدت به‌رسقی

دنه‌ به‌ر گور راده‌ستا دنا ل قی

---

(١) ته‌نگ.

(٢) تاری.

(٣) ناترست.

ما دهلاله كو ئەفه بێته سه‌ری
ما ئاقل ته نینه ته‌مه‌تی كه‌ری

گور دئ ژێره بته كورهك ئاگری
بۆ بت وه بال بئ دینیا وی کری

هندی ته‌قوایه گه‌لهك به‌ره‌قانه
بۆ خودانی فهیده و طان^(١) و پیژانه

ئەفه^(٢) یا ل پێشیا هه‌می ئینسانی
خوه موطیعکه^(٣) فه‌کره سه‌یی بۆ خودانی

به‌نی ئاده‌م خودئ دهینا موخه‌یه‌ر
له‌وا خودئ بۆ ری‌کرن پی‌غه‌مبه‌ر

مه‌لبووک نه‌به ب دنی‌قه خه‌له‌تی
هشیار به پش‌تا خوه نه‌ده طاعه‌تی

گوه نه‌ده مه‌لعوونی خوه نه‌زه‌لینه
گه‌لهك ب طاعه‌تی فه‌ خوه ب بز‌دینه

ئهو بۆچی بۆ دنیا‌ی ش‌ه‌ه‌ره‌زانه
بۆ ئاخ‌ره‌تی وه‌کی^(٤) خودان كورتانه

مه‌لایی ئەفه گۆت یا خودئ وه نه‌بت^(٥)
یا خودئ من ژ گونه‌هان توبه بت

---

(١) تان.

(٢) ل جهه‌کی دیت‌ر: ئەفا هه‌نئ.

(٣) خوه گوهدارکه.

(٤) ل جهه‌کی دیت‌ر: ش‌پتی.

(٥) ل جهه‌کی دیت‌ر: مه‌لایی ئەفه گۆت نه‌کو وه نه‌بت.

مرن

ئەى هەوار چەند تەحله طامما^(١) مرنئ
صەد جولئت پەزى هەبن ل قئ دنئ
دەمئ مرن دئت نە ب شاخئ بزئئ^(٢)

دئ چ بئژن بو گورا رەش و طارى
نەخوشتەر ژەهرا كورەمارى
كەس نامىنئت نەگەهتە وى وارى

د گورئ دە نە بانگىن و هەواره
دئ كەفت بن جەنبى و چار دىواره^(٣)
يئت گونەهكار دئ بەزنئ زىهارە

ئەو لەشئت گەرز و نازك دئ هلەن^(٤)
سەروسىما د گورئ دە دئ قەلن^(٥)
ئەو چاقئت زەر و زەلال دئ حەلن^(٦)

---

(١) تام.

(٢) ل جەهەكئ دئتر: چ دەمئ لەرزكئ گرت تە ب بزئئ.

(٣) ل جەهەكئ دئتر: مە پئكقە وا دئتى جەنبى و دىواره.

(٤) ل جەهەكئ دئتر: دئ وەرمن.

(٥) ل جەهەكئ دئتر: چى خوەشئت مە دئتىن دئ بن خەون.

(٦) ل جەهەكئ دئتر: ئەو چاقئت رەش و زەلال حتمن.

بهژن و بال و قیافهت و تل و دهست
د گورئ ده^(۱) گیانهوهر پی بن مهست
دنیا هوسا شرین ژ دهستا قهرهست

نه ههما ئەم بمرین نئ ئەم خلاس
دئ ژ نوی بت دورا حتک و گورز و وهکاس
ئهی^(۲) خودئ گور نه بیژت نا بی خلاس

دیفته ئینه دورا مونکهر و نهکیر
هندهک پرسیارا ژیکن نیژیک نه دیر
کهسی بژین و پاقر^(۳) ئین هزر و بیر

نئ ئەگهر ژ دینی^(۴) دیر بت دئ شاش بت
لهشی وی ئیته صۆتن نه هشیاربت
پهنجهرهک^(۵) جههنهمی دئ بو دیاربت

ئهو دئ مینت ل ویئری بیت ئیسرافیل
بیت عهدابغ ددهست ده قهید و زنجیل^(۶)
خودئ چ بو فهرمان کت باشن یان رهزیل

بهحهشت و دۆزهخ پیکه چاق ل مهیه
پهشیمانی نئ هنگی بی فهیدهیه
بی ههشیپوهر قاری و جوهری و فلهیه

---

(۱) ل جههکی دیتر: دئ هلهن.

(۲) ل جههکی دیتر: یا.

(۳) ل جههکی دیتر: پاقر.

(۴) ل جههکی دیتر: خودئ.

(۵) ل جههکی دیتر: کولهک.

(۶) زنجیر.

مادەم ئەقەد رېئە قارى نەبن
ل دىنى موكم^(۱) بن ھەر بۇ كۆلە بن
دا دەرگەھىن جنەتى ژىرا قەبن

گونەھكارى بسلامان نابت ئەبەد
ئاگرى وى سارتەرە نىزىك جەمەد
رەحما خودى بۇ مەيە فەرد و صەمەد^(۲)

دئ بانگىن كىن ئەى موخەمەد موخەمەد
نى^(۳) جانى مە شەوتى گرتى جەفا^(۴)
مەھدەرچى يە بۇ مە ل نك (خىرالوفاء)^(۵)

مە قورتالكە^(۶) ژ قىرى بۇ جەھك خۆش
دا وەكى ئەقىت^(۷) تىدە بىن بەشۆش
تىدە بچەرىن نەبىنە مەندەھۆش

بۇ كىندارا قەط بەرەقانى نىنە
خودى و پىغمبەر ژى نەراضىنە
مافى وان صۆتن و پىت و گورىنە

قى مەلای توبەيە توبەك نەصۆح^(۱)

---

(۱) ل جەھكى دىتر: مەقبوت.

(۲) صەمەد: ژ ناقيىن خودايى مەزنە و پامانا (ئەوہ يى كو چ كار بى ئەوى نەھىنەكرن)
دەت.

(۳) ل جەھكى دىتر: ئەف.

(۴) دلپەقى.

(۵) باشتىرىن دلسۆز.

(۶) ل جەھكى دىتر: مە قورتال كت.

(۷) ل جەھكى دىتر: دا شپتى ئەقىت.

گری و ههوار و قییری نیف شهقی نۆح^(۲)
خودی لی نهگره ئازاکه بیژی پۆح

ل بهحهشتی بگره بی دیماهی
ئهو جهی ته بقیت بو ته ئافاهی
گههشتی رحم و کهرهما ئیلاهی^(۳)

---

(۱) (توبهك نه صوح) واته (پهشیمانیا ژ دل).

(۲) گرین و نالین.

(۳) ل جههکی دیتر: تو گههشتی رحم و عهفوا ئیلاهی.

دیر نقیژ

یئ نقیژا نهکت شک بسلامانه
تیگههت کیمتره ژ خودان کورتانه

(۱) گۆتئیت وی ییت راست ژی باومر نهکن

(۲) هندی ژ وهبیت قهط خوه تیكل نهکن

كهد و كاری وی ههر لهعب و مهكر
هۆگره بۆ لهعینی ههشپپوهركر

شهرم ناکت بۆچی ناکت نقیژئ

دهست و چاقا بمالت ژ قریژئ

(۳) ب هیلانا نقیژا زهحف شهرمزاره

(۴) وهك بی دینا عهذابا وی دژواره

فهیت ناکت ب نافی بسلامانه

(۵) ئهو ژی بییه هۆگری شهیطانه

دئ چ بیژت دهمی بیته مهلهكولمهوت

(۱) رحئ ژ جانی د قهتینت دت بهر بظوت

---

(۱) ل جههکی دیتر: یئ دیر نقیژ ژ راستیخ باومر نهکه.

(۲) ل جههکی دیتر: هندی ژ وهبیت قهت خوه تیكل نهکه.

(۳) ل جههکی دیتر: ب نهکرنا نقیژا زهحف گوننهکاره.

(۴) ل جههکی دیتر: دئ دگهل بی دینا ئیته هژماره.

(۵) ل جههکی دیتر: چهوا گوهدایه مهلعوونئ شهیطانه.

دئ بتە جەندەك كەلەخى مراره

ئاخى رادنە سەر شىپتى دەواره

د گورئ دە شەف و رۆژ قىرى و هەوار

دئ دنە بەر مەطرەقا^(۲) هەرۆ هزار

ما نزانى قەپحەتەك^(۳) زۆر مەزنە

دئ پى پامان گورزىت پىت و ئاسنە

باش بزانت مەعبوودى چو ژىرا گۆت

ئى نە هەما پىقەنن پەل و بظۆت

رەحما خودئ ژئ دىره ناگەهتئ

شەرمزار و پوى رەشە ل ئاخەتئ

ژبەر هندئ يە گوھ داىە مەلعوونئ^(۴)

ئەو جەپت خوئش حەتا حەتا نابىنئ^(۵)

دئ ئىتە هژمارتن دگەل گاورا

چونكى دگەل وان بىە هۆگر و برا^(۶)

بەحەشتى تىر و رىبار و حەدىقەنە

فىقى و ئاقىت تەزى لى مشەنە

بەحشت تىر طام و مزە هۆ درىژە

بەهرا پتر بۆ كەسى تىر نقىژە

(۱) بزۆت.

(۲) چاكۆچ.

(۳) ل جەهەك دىتر: قەبەتەك.

(۴) ل جەهەك دىتر: بۆچى وەكى قى ئىزايى بىنى.

(۵) ل جەهەك دىتر: ئەو جەپت خوئش و تەنا قەت نەبىنى.

(۶) ل جەهەك دىتر: بۆ هند بى نقىژ بى دگەل دا بى برا.

کەسێ دیر نقیژ چو جار ناچتی
بێهنا بەحەشتی ژ دیرقە نا دتی

دی بزقەرە توبەکە^(۱) وه نەکە
دلێ شەیطانی مەلعوون خوش نەکە

دلێ مەلایی یی ب حالێ تەقە
هەر مرنە گوھ بەدی ژێ نەرەقە

هەندی نقیژە ملبەنەک^(۲) ژ دینی
قەط گوھ نەدە ئەلخەناسی و مەلعوونی^(۳)

دی تە قاری کت ژ دینی خرینت
ل گور و دۆزەخی دی تە حەلینت

---

(۱) ل جەهەکی دیتەر: توبە بکە.

(۲) بنیات.

(۳) ئێک ژ ناڤین شەیتانینە، دەمی ناڤی خودایی مەزن دەیتە گۆتن د پاشدا دجیت.

زهکات

ئەى دەولەمەند زەکاتى بکە دەرى
نەکو ئەو مال دایە تە کو پێهەرى
دئ خوە هشیارکە ما تو لال^(١) و کەرى

دەها ئیکە و چلا ئیکە و پترە

نخ ئەو مال دایە تە ژبەر ئیمتیحان
کا کی یە موطیع^(٢) بو خالق^(٣) پەحمان
تیبگەهە نەبە سەیی^(٤) شەیطان

دئ مەرى پێدادن فەرش و کەفرە

یئ پێک نەئینت دئ بو بت ماری کوورە
د گورپی دە شەف و رۆژ ئیتە دوورە
ل گورستانئ دئ بتە سەرشوور

شەرمزاریا ئاخەرتی ژئ پترە

زەکاتى ژئ دەریخی پئ کیم نابت
لەشی تە دگوری دە پئ تەنا بت
ئەو مافی خودایی دقیت ئەدا بت

ئاخەرتی دئ بو بت خووش مەفەرە

ما نزانى چو هات سەرى قاروونى

---

(١) ل جەهەك دیتەر: دین.

(٢) گوهدار.

(٣) خالق) ژ ناڤین خودایی مەزن و پامانا (چیکەر) ددەت.

(٤) سەیی.

قورپه سهري زلهك نه مال شوونئ
 هات داعويران سهركهته جهئ قوونئ
 ههتا نوكه^(١) ل ناڤ بهحت و خه بهره
 سه سهيه بو خوداني قهط وه نينه^(٢)
 ژيپره موطيع و گوهدار و ئه مينه^(٣)
 دئ ديف كهفت ههتا كواش و بوورجينه^(٤)
 هل تويترت ژ دهرخاني ناچت دهره
 گهر قهدهركي نهده^(٥) كور و زاڤايي
 فهقيرو و ژارا ب هيللي راوهستايي
 پشتي مرنئ دئ چ بيژي خودايي
 قاري نه بهه هنگوري بزقـره
 خودئ يا گوئي بو فهقيرو و ژارا
 نئ نه بوو زهنگين و دوست و يارا
 يان بو داي و باب و خزمهتكارا
 ئه فه گوئنا خودئ و پيغمبهـره
 نه بهس بيژي^(٦) ب ناڤي بسلمانم
 وهكي دي بو دنيا خوه نه بانم^(٧)

(١) ل جههكي ديتـر: نهؤ.

(٢) ل جههكي ديتـر: سه بو خوداني موطيع وهك وي نينه.

(٣) ل جههكي ديتـر: نئ نه بئ وهفايه و هار و دينه.

(٤) ل جههكي ديتـر: دئ ديف كهفت چهنده برس و له خرينه.

(٥) ل جههكي ديتـر: گهر ته دانه بو.

(٦) ل جههكي ديتـر: بيژت.

(٧) ل جههكي ديتـر: وهكي دي بو دينئ خوه رهوانم.

ل نك چو نينه كو بـيـژت شهـيـطانم

دئ ژيـپرە بتـه هـۆـگر و پـيـبـهـره^(١)

قى مهـلايى شـيرهـتـكر دا گوهدار بت^(٢)

نئ نه هـهـما بهاره دئ سار بت^(٣)

دئ گههت دهـمهـكى شهـرمـزار بت^(٤)

دئ چ بـيـژى دهـمى ل بن فهـرش و بهـره^(٥)

چهـند شـيرهـتـيـت قى مهـلاى دوپن

خنيـكا وى كهـسى بخوه ژئ وهـرگـرن

د گوـرئ ده وهـك روـيـادى بخـورن^(٦)

نهـبيـژه ئەف مهـلايـه چهـند دوره^(٧)

لهـوا من گوـت دئى من كهـلهـك پـيـشه

ل ئاخـرهـتىـى دا نهـمـينـت پـيـشه

نئ نه وهـكى دنـيائى هـرقـه و ويـشه

تـيـر ئاسـتهـنگـه عهـمهـل هنگـى مهـفهـره

---

(١) ل جههكى ديتتر: دئ بۆ بتە هۆگر و سهروهه.

(٢) ل جههكى ديتتر: قى مهلايى شيرهت دا گوهدار بئ.

(٣) ل جههكى ديتتر: سار بئ.

(٤) ل جههكى ديتتر: دئ گههته دهمهكى ئع ههزار بئ.

(٥) ل جههكى ديتتر: مه فهنا كت كهته بن كوچهبهه.

(٦) ل جههكى ديتتر: دههه قهپانى بۆ بهحشتى خرن.

(٧) ل جههكى ديتتر: عهفوا خودئ ژ حههه پتته.

دهوله‌مه‌ند

ئەه‌ی كه‌سه‌ی دهوله‌مه‌ند^(١) زه‌كات لێ كه‌ته‌ی
ژێ قه‌ده‌ره‌كه‌ خودێ دێ ل ته‌ كه‌ت به‌ته‌ی
دێ ته‌نا بی جه‌ی خواه‌ش ته‌ به‌ته‌ی^(٢)

قه‌ط نه‌به‌یژه‌ بدانه‌ی ژێ كه‌یم به‌ت^(٣)
ئهو كه‌ه‌نیه‌كا بو ته‌ زایی دێ لێم به‌ت
ئاقێ ده‌ها یه‌ك ژێ بچت نادیم به‌ت

یئ نه‌كه‌ت ده‌ردێ به‌ت مار كه‌ه‌فت خه‌فكێ
دێ وه‌لێ ئیته‌ وه‌ك مشكێ كه‌ته‌ی خه‌فكێ
ل ئاخه‌ه‌ته‌ی كه‌ه‌فت رێزا ره‌به‌نكێ^(٤)

بو^(٥) ته‌جه‌ریبه‌ خودێ ئهو ماله‌ دایێ^(٦)
وه‌ مال دارك‌ر ل سه‌ر روه‌ی دنیا یێ^(٧)
نه‌ ژ هه‌ژێكرنه‌ ئەه‌ی كورێ دایێ^(٨)

---

(١) ل جه‌ه‌كێ دیتەر: مالدارێ.

(٢) ل جه‌ه‌كێ دیتەر: دێ یئ ته‌نا بی جه‌ی خواه‌ش ته‌به‌ته‌ی.

(٣) ل جه‌ه‌كێ دیتەر: قه‌د نه‌به‌یژه‌ بدانه‌ی دێ یئ كه‌یم به‌ت.

(٤) ل جه‌ه‌كێ دیتەر: ره‌زیل به‌ت شپته‌ی ئیسا خه‌په‌نكێ.

(٥) ل جه‌ه‌كێ دیتەر: ئی بو.

(٦) ل جه‌ه‌كێ دیتەر: دانه‌ی.

(٧) ل جه‌ه‌كێ دیتەر: باش وێقه‌ ژ مه‌ ژێ كره‌ كورێ دانه‌ی.

(٨) ل جه‌ه‌كێ دیتەر: ئهو بێده‌ره‌ بو پركر ژ ده‌خل و كانه‌ی.

بگههینه فهقیرو ژارا بلهز^(۱)
نه^(۲) دهخل و دان تنی نه دراف و پهز^(۳)
بوئاخرهتی چیتره ژ ملک و رهز^(۴)

نی دئی زانی شهقهکی ههردی مری^(۵)
ژییر نهکه دئی کهقی بن کهقری^(۶)
دئی پهشیمان بی هنگی بزقری^(۷)

د گوریدا دئی بو بت پییت و ئاگر
ته پیک نهئینا خولی ته ب خوه وهرکر
ته گوھ دایه مهلعوونی ژئی باوهرکر

قهیدی ناکت وهک قاروونی بیه ئاسی
شپیتی وی دل نهده داگره قاسی
پشتی مرنی بو ب بی ههقال باش ناسی

نهبیژه مهلا چهنه شیرهتکهری
دا چاف بدین ته ئهم ژی بکین دهری
کا من^(۸) نینه بیژم فهقیرا وهری

---

(۱) ل جههکی دیتر: لهزه.

(۲) ل جههکی دیتر: نی نه دهخل.

(۳) ل جههکی دیتر: پهزه.

(۴) ل جههکی دیتر: رهزه.

(۵) ل جههکی دیتر: مری.

(۶) ل جههکی دیتر: کهقری.

(۷) ل جههکی دیتر: بزقری.

(۸) ل جههکی دیتر: مه.

خوهزیا رۆژیگری

خوهزیا وی کهسی رۆژیگری
دی ل سهر پری فرت وهکی قورتی

نەشین وان کهسانه ئەویت خاری
نە صەحەت بت دی بۆ بت ژههرا ماری

ههیشا رهمهزانێ گهلهک پیرۆزه
کهسی ختم کری نابت ئالۆزه

نێ نه وهکی ئیکن کهسین برسی و تیر
چهنده ژیک دیرن طاژی^(۱) و پلنگ و شیر

چ کهسهکی نهخاری و ختمکری
جهی خوه د گۆری ده رۆهنکری

د حەشری ده ئەو دی گههته ماکێ
یی خاری دی بیژت دورزهخی داکی

ما نزان دورزهخ چهنده دژواره
لی ههنه کورهمار و ئەژدههاره

دی وان میژن دی هیلن ههستی و چهرم
قهخارنا وان زوخه^(۲) و ئاقا گهرم

ئهی بسلمان قهط گوھ نهدن شهیطانی
د گۆری ده صەحەتی بده جانی

---

(۱) تاژی.

(۲) کیم و عهداق.

قهط بۆ مهلعوونئ لهعین نهبه ههقال
دا نهكهفی جههنهمی^(۱) سهه هزار سال

ما بته خوهشه سیمال ته بته رهش
دۆست و ههقال بگههنه جهیت خوهش

جهی ته طهنگ^(۲) و طاری^(۳) قورپهسهروؤ
بزانه ئهقه یا ههی ههشپپوهروؤ

هزر بکه دئ مری نامینی ساخ^(۴)
دئ کهفی بهر ئیشکی بیژی ئاخ و ئاخ

زقپین بۆ ته نینه وهک گهلهکا
دئ کهفی بهر گورز و حتک و خهلهکا

بزانه ب یهک دهریی دئ پهلخی
ب ههلهما ئاگری ده ده مخمخی

یا مه دیار کری کیمه و پتره
گوه بده مهلای ل خوه بزقپه

---

(۱) ل جههکی دیتر: دوزهخی.

(۲) تهنگ.

(۳) تاری.

(۴) ل جههکی دیتر: یا ژ تهقه تو نامری دئ مینی ساخ.

هه‌یفا شرین رهمه‌زان

هه‌یفا شرین رهمه‌زان چهنه‌ند یاقژی
ل سه‌ر مه‌هه‌یه رۆژی هه‌یسه‌ك هه‌ژی

وا د تیده هاتی خار قورئانا شرین
(لیله‌ القدر) تیده دقیت نه‌نقین

لی هشیار به ژ ده‌ست خوه نه‌که فورسه‌تی
هیش نه‌میری چهنه‌نده بی زه‌مه‌تی

چاف نه‌ده نه‌حه‌زین^(۱) نه‌گرن رۆژییا
قاری نه‌به شپتی^(۲) فله و جوهییا

مخابن^(۳) بو هنده‌ك ناف بسلامانا
شهرم ناکن ده‌رکه‌قن ل کولانا

بلا چو جار نه‌بیژن بسلامان
ژ دینی دیرن پی په و حه‌یوان

که‌سی بگرت سه‌ر بلنده ل قه‌پانی
ئه‌و ده‌می خیر و گونه‌ه تین کیشانی^(۴)

ئه‌و موطیعه^(۵) خودی دی ژئی راضی بت
دی ده‌ریاسبت^(۱) سه‌رفه‌راز و روی سپی بت

---

(۱) ل جهه‌کی دیتیر: چاف نه‌ده وان که‌سا.

(۲) ل جهه‌کی دیتیر: طامع نزانن وه‌ك.

(۳) ل جهه‌کی دیتیر: سه‌د مخابن.

(۴) ل جهه‌کی دیتیر: وه دلگه‌ش بت ده‌می بینه کیشانی.

(۵) گوهداره.

قەخارنا وی دئ بت ئاقا کەوسەرئ
چو جهنخ خوش بت دئ بیژنئ هەرئ

چی کەسئ نەگرت جه بۆ بت سەقەرە^(۲)

شەیطان دئ بۆ بت دۆست و مەفەرە

صە صەیه بۆ خودانئ خوە موطیعە^(۳)

ژ صەیی کیمترە تیلەك شەنیعە^(۴)

گوه بده مەلایئ رۆژیا بگرە

قئ شیرەتی ژ دەست خوە نەکە وەرگرە

مخابن قئ لەشی بدنە صۆتن

ل بەر چاقیت هۆگرا ببنە قەرۆتن

---

(۱) دەریازیت.

(۲) ل جههكئ دیتەر: کەسئ نەگرت دئ جهنخ وی بت سەقەرە.

(۳) گوهدارە.

(۴) کار و کریارین نەباش.

پۆڭزى خارن

ئەو كەسى پۆڭزىا نەگرت پەمەزانى
چاك بزانت^(۱) پى پەهە بۆ گارانى

پۆڭزىا د خوت بى سويچ ل مال بەطالە
فەرق نىنە فلەيە يان قەوالە^(۲)

چونكى پۆڭزىيا دخۆت شەرم ناكى
بزانت دى خودى ژ دىنى جوداكى

وہ دياره ئەو ژ صەيى كىمتەرە
ھندى صەيە بۆ خودانى حاضرە

شەرم ناكى^(۳) كەرۆ دخۆى پۆڭزىا
دى ئىيى براشتن وەك بابى بىڭزىا

ھندى ساخىن دقېت ھەر صال بگرىن
گوھ نەدىن مەلەوونى ھەتا ب مرىن

ما نزانى ژ كى دەرى دەركەتى
بۆ ناگرى بكى قەستا مزكەتى

دلويەك ئاقى تو ژى چىيى مرۆف
نى خودى دايى مرۆف^(۴) نەكەرى گۆف

---

(۱) ل جەھكى دىتر: تىبگەھت.

(۲) قەوالىن ئىزدىان.

(۳) ل جەھكى دىتر: ناكى.

(۴) ل جەھكى دىتر: خودى دائى بسلمان.

حهج

ئەي كەسى بسلامانى دەولەمەندى حەج لى كەتى
ما نزانى نەچى كەعبى شەرمزار و خەلەتى
بى گومانە بى نەچتى ئەو ژ دىنى خوە كەتى
هەندى حەجە بى لى كەت ل سەر فەرزە
ما نە شەرمە دل ناھىلى دەست پافىژى بەرىكى
دئ دل ھىلى دەست باقىژى بۆ كورى بىنى بىكى
يا ژ^(۱) تەقە ئەو چىترە وەكى كەرى بۆ ئالىكى
قىت لەزى بكى بەرى بەرى بۆ بىزە
پشتى ساللا دئ جودا بت پىھنەكى دەنت قوونى
بىكا تە دئ ل تە حەيتىنت چەند بۆ بكى صابوونى
چونەما دەستى تەدا خوەزىا^(۲) داوورى لەخرىنى
چوونا كەعبى چىترە ژ بىك و پەزە
هەندى حەجە پوكنەك^(۳) دىنى بۆ كورى ژن سونەتە
ما خشىمى سونەتى بكى تەركا فەرضى قەبەتە^(۴)
ھەگەر^(۵) جاھىلى نەزانى مەلا تژى مزگەتە
دئ بۆ تە ئاشكرا كەن ھەرە ب لەزە

(۱) ل جەھكى دىتر: ياش.

(۲) ل جەھكى دىتر: ما چما دەست تە قورچا.

(۳) ستوین، بنیات.

(۴) ل جەھكى دىتر: قەپەنە.

(۵) ل جەھكى دىتر: ئەگەر.

ما ژ وئ چیتەر ههیه صلاقی کئ^(۱) پیغمبهری
 یان تو طامئ^(۲) نزانئ هەر وهکی نیره کهری
 ئەو کەس باشه گوھ بدت خودئ و پیغمبهری
 قهط گوھ نهده بی دین و ئەدهب سزه
 پیغمبهری یا گوئی حال خووشئ نهچت ههچئ
 دئ ل بهر مرنئ بیژنئ بی دین و دئ بهعجئ
 هلبژیره جوھئ^(۳) یان فهله توژ دینئ کهچئ
 نئ هنگئ فهیده ناکت ملک و پهزه^(۴)
 وی دهمی کهر و لال بی نزانئ دئ چ بیژئ
 گورا ته دئ بته ئاگر شهف و رۆژ دئ برژئ
 نئ ئەفه پیش هندئ فه بو دینی سست و کوژئ
 کور بو ته نا^(۵) مهزخیئت ب یهک پهزه
 قهط نهبیژه فی مهلایئ ئەفا هه تی ژنک خوه گوئ
 نئ فهیته دل نا هیلئ بو پارا ته دین فرۆت
 دئ بیژئ ئاخ بو مهلایئ نئ وهبی راستی ته گوئ
 دئ هه ره طه و اف ا که عبئ بگهزه

(۱) ل جههکئ دیتەر: طه و اف کئ.

(۲) تامئ.

(۳) ل جههکئ دیتەر: جوھیه تی.

(۴) ل جههکئ دیتەر: هنگئ فهیده ناکت مهزخیئ پهزه.

(۵) ل جههکئ دیتەر: کور بو ته ناکت.

بئ هۆز

مخابن هندەك بەرچاق و دیارا

خودان ریزا یهتیم و بهندهوارا

خوه ب هۆزا خوه نادن نیاسینئ

باشن ئی بخوینن دهورو و یاسینئ

بهری خوه بدن قان مهزن و ریبهرا

ئهقان خودانییت مهذهب و بهگلەرا

ما شافی نافی وی شافییه

یان ئیمام حهنهفی ناف حهنهفییه

ئهری برا ئهف چهند ریز نھونهنه

چهند دیارکم نئ پتری ییت ههنه

دیاره نهوینن بو یا مه گۆتی

نهکو بگههنی چریسکیت بظۆتی^(۱)

عافهری بو یی خوه پی دیارگری

ل ئاخهتئ قهط ناگهت ئاگری

شپتی مهلاییی خوه پی بناسن

گوهندهه هندەکا کو تیر وهسواسن

ئهوئی هۆزی ژێ قهط منهت پی نینه

چهنده ساخن ل نک هۆزی مرینه

---

^(۱) بزۆت.

دیاره هاتییه ژبن دار و بهره
ژ قی گۆتئا من بکن باومره

نی ئهقییت من گۆتین گهلهك مشه نه
شاعر و نقیسه ر و كهنه نه نه

زل و زیوان

زل و زیوان نابن ههقران

نه ب پهان دئ بن بسلمان

بسلمانئ نه ب پهانئ

ئهقه بهنده چاك بزانه

نه بهرده شپتی ساسوینکی

وهکی قهوال^(۱) و بهرخینکی

مهقهسئ تی ب وهرینه

هندهکی ژئ بقوسینه

بهیلئه تهمهتی كهفی

قهط گوھ نهده دهنگی دهفی

ههچیئ هات داهول قوته

ب دیف نهكهقه ب ته بته

گهلهك داهول تین قوطانئ^(۲)

ئیک ژئ یا بیکئ ئینانئ

یادی یا دهمنئ پاشیقئ

یادیتر فتار و شیقئ

یا دیترئ دهمنئ کالی

ژیک قاقیره نه تفالی

---

(۱) قهوالین ئیزدیان.

(۲) قوتانئ.

هند دبیژن سهلههینه
یان ئیسلامی و وهابینه

ژ هەر دووکا گهلهک دیرن
چونکی هەر دوو بی قوسیرن

قهط هەر دووکا هۆ نه گۆته
نه سهلههوات و قنوته

نه تهوهسل و ئیغاسه^(۱)
زیدهیی گوزهکی کراسه

مط کرنا^(۲) زکر و تهسبیحا
دانا مهولید و مهدیحا^(۳)

ل نک قی توخمی بیدعهنه
قهط هۆ نابیژن قهشهنه

حهمی بیدعه نه مونکهرن
حهمی ئیمام نه عومهرن

عومهری نیعمه پیقهنا
تیناگههن وهک رهبننا

پپرژ بیدعا سوننهتن
ئهو چهند خشیم و خهلهتن

ئهو چوژ بیدعا نزانن
کوریت بو پهزی شقانن

---

(۱) هاریکاری.

(۲) متکرن، بیدهنگرن.

(۳) سرۆد.

فههم ناكن ژ حهديسا

پيسى خاف دكن وهريسا

قيت تيبگههن مهفهوومی

دا نهوهرتن وهك هوومی

قهط بهلگهيهك موكم نينه

يان بى وهرارتاوينه

چو مهذهبا بهگهه ناكن

بى لى دگهپن ئيك دى راكن

نى ئهف ئايين كرنه دوو بهند^(۱)

بو بى دينا بينه كهبهند

هزرا طهريف يا د سهري ده

بهند ئيخستن د دینی ده

بو كهلواشى دینی گوهن

شيرهت ههر دهنگ و رهن

بهري وان بى ل غير مهقصهدي^(۲)

لهو مجدن بو قى كهدي

بنیات و ماك^(۳) ژ سهوودی

ئهف دینه ئيخستن كوودی

طوف رهشاندن ل جيهانه

نه گهنم و نه برنج زيوانه

گههاندنه كوردستان

پاكستان هتا ئهفغان

---

(۱) دوو دهسته، دوو بهره.

(۲) مهبهست.

(۳) سهرهکانی.

صلاڤ

من صلاڤ كر چيائي ژ من ڤا گازنده كر
ته ماشه كه گيائي ئيك داڤه ڤين نه كر
نينه ئاڤ دت مه گه لهك ب چيكا تيرا مه كر
سهروكاني ژ مه بي خه لكڻ بو خو ليڤه كر
چو نه ما دهستڻ مه دا كه قزڻ چاڤك بهرزه كر
سهري حه ما بلنده نڻ يڻ مه ژي زنده كر
بكن هزرا طوفانڻ چو وا خوه ديار نه كر
هات و چوو گه ميا نوحى مه هواند ته خسير نه كر
دئ فه كرنا مصحفئ يا تپده به حسئ مه كر
حه مد و شهنا بو خودئ شوكر خودئ گه لهك كر
ئهو هلگريت گه مئ ههشتيان⁽¹⁾ لئ ئاڤاكر
تپته زانين ژ ئه قئ ما كڻ نڻ مه دهنگ نه كر
ما چ بيژين خشيما ميڤرگ و چيمه ن بهرزه كر
مه لايئ خه م گرانه بيڤزاخا هاري نه كر

⁽¹⁾ گوندئ ههشتيان: ئه و گونده ئه وئ نوح پيغه مبهري (س) و ل گه ل كه سوكار و
ئهوين دگه لدا كو تيكا ههشتئ كهس بوون پشتي ب داوي هاتنا توفاني و
راوهستيانا گه مئ ل سه ر چيائي جودي، ب هه قرا ڤابوون ل ژيريا چيائڻ ناقبري
گوندئ (ههشتيان) ئاڤاكرن.

گورتا خشیم

مخابن گورتەك مه‌لا هول خوه كرى
هند بى طامبين^(١) هەر وهكى گۆشتى چرى

چ بهندا هات بۆل چهپكا ددن وهك كالى
رەخ بكهفن^(٢) وهك تفاليت دوو صالى
دهنگ هلداینه^(٣) ها ها دئ دن بوورى
رە گزافژن وهك^(٤) كوریا سـقوورى

سمبیل^(٥) طهراشن دئ بیژى كوسه‌نه
یان كهفییال سهر ملی ب دشداشه‌نه
چ كونج و دكانا فهكرى ییت تیده^(٦)
حه‌مامئ ئینن^(٧) لیقى چو ئومیده

موحه‌دثه^(٨) دئ بیژى بوخاریه
نا قاقیرن^(٩) ساخله‌مه یان تاویه

---

(١) ل جهه‌كى دیتەر: هند بى طامن.

(٢) ل جهه‌كى دیتەر: رەخ دكهفن.

(٣) ل جهه‌كى دیتەر: هلدای.

(٤) ل جهه‌كى دیتەر: رە گزافژ شپتى.

(٥) ل جهه‌كى دیتەر: سنبیل.

(٦) ل جهه‌كى دیتەر: چ كهنجا لئ بنیپرى فهكرى تیده.

(٧) ل جهه‌كى دیتەر: حه‌مامئ ئینت.

(٨) موحه‌دث: ئەو كهسه ئەوى شه‌هرمزایه‌كا باش د (حه‌دیسین) پیغه‌مبه‌رى (س) دا هەى.

(٩) جوداكرن.

خشیمن^(۱) قیت خوہ د مہفوومی^(۲) بگہہینن^(۳)
دا کەسەکی وەکی خو نہخاپینن^(۴)

هەر ئێک^(۵) موفتیە کە بو داخازا

لەو بی بەانە وەک پەریت پیخازا

ئەف حەرەمکر ئەف کافرکر خشیمن^(۶)

دکەقنە باسکا مەلەقانییت دیمن^(۷)

هەدی قورئان و حەدیث تیر مەعانە

نەفەکری ظاہری^(۸) مەعنە جودانە

حەچیە هات مەعنەک لیدا موفەسەرە^(۹)

چار صالاً چو مەدرەسێ زەحف تی برە

نێ نە مافێ مەلانە کو هوسابن

دا ژ عالیە ما دیتیری جودابن

قان رەنگا کەیفە جاھلا^(۱۰) ب مە ئینا

نەخاسمە ئەو خودانییت هەر دوو دینا^(۱)

---

(۱) ل جەھەکی دیتەر: خشیمە.

(۲) تیگەھ.

(۳) ل جەھەکی دیتەر: بگەہینت.

(۴) ل جەھەکی دیتەر: نہ وەرطینت.

(۵) ل جەھەکی دیتەر: هەر یەک.

(۶) ل جەھەکی دیتەر: خشیمە.

(۷) ل جەھەکی دیتەر: کەفت باسکا مەلەقانە ل دیمە.

(۸) سەرڤە.

(۹) موفەسەر: بو ئەوی کەسی دەیتە گۆتن ئەوی شەھرمزایی د شروڤەکرنا قورئانا

پیرۆزدا هەی.

(۱۰) ل جەھەکی دیتەر: جاھیلا.

(۲) کا مارونسی و مهلا ئیسماعیل نافشکی

(۳) دا فان بهر داخا ب زیلکا دپشکی

جھئی فان نههنگا نامینت قاله

دی پامالن وهکی قپش و قهواله

هه ج پی هات ره بهردان دهنگ هلکرن

ئهف دینئ هوسا زهلال شیلکرن

دی بیژئی هاهه دی دنه بووری

نه ژوانن بو دینی خوه بکن گووری

نئ ئهژی^(۴) مهلامه وهکی وان ناکم

دلئ مهلعوونئ لهعین تهنا ناکم

رھا ناکم تهخه خوهمه ئهز دینم

سمبیللا حولی ناکم و قوسینم

---

(۱) یههودی و مهسیحی.

(۲) ل جههکی دیتر: کا عالمهک ههبا شپتی نافشکی.

(۳) ل جههکی دیتر: دا دت بهر داخا ب زیلکا دپشکی.

(۴) ئهز ژئی.

شیخ نۆرەدین بریفکانی^(۱)

شیخ نۆرەدین بریفکانی
هەر ئهوه غهوئیی^(۲) زهمانی
تیر بهایه ل نك خودانی
بها نینه ژیره قیاس^(۳)
قاف و قاف شیخ مهشهووره
دهریایهك بی بن و بووره
كەشف^(۴) و كهرامهتی زووره
بو دینی مهلبهند و ئەساس^(۵)
چ كهسهكی بانگین گههاند
هیمهت كرو تازه جهلانند
ئهو ژ تهوش و نالا كهوانند
ژ ئیش كهدمرا خالاس
هات خهلاتی وی ژ خودایی
هیش دئهزهل ده قیایی
مۆم فهنهر و چراییی
دا سههری ئهو تاج و تاس

(۱) زانا و ههلبهستقان شیخ شه مسهددین قوتبی بریفکانی ئەخلاتی (۱۵۸۸-۱۶۷۴).

(۲) مهبهست شیخ عهبدولقادری گهیلانی كو ب (غهوسی گهیلانی) یان(غهوسی بهغدیخ) ناقداره.

(۳) ل جههكی دیتر: بها ژیره نینه قیاس.

(۴) دهرههیکرن.

(۵) ل جههكی دیتر: بو دینی سهنگهر و ملبهن و ئەساس.

شېخهكى هەر كەس حەبىنە
ئەو تانجا سەرى زېرىنە
خەلك تېكە دە ژى راضىنە

كەرى يە بەر دىنى لىباس

نوگە كىي دىتەر وەسانە
بۆ دىنى رۆكن و سەمیانە
سەرورەئى مەشائىخانە^(۱)

خىيا^(۲) ژى وەرگرتى پاس

شېخەكى نەھنگ و حىتە
با تىق بەحر و موحىتە^(۳)
مەرگ نۆرھە و قىتە^(۴)

دور و جەواھر و ئەلماس

شېخ وارسى پىغەمبەرى
موھرىا وەرگرتى ژ عومەرى
تاسا خەلاتى داىە سەرى

نىق نەق كانى دور نىاس

جوقەك دىبىن وەنىنە
حتم و حافظ بى مەژىنە

---

(۱) شېخ.

(۲) خومزىكا.

(۳) ئوقيانوس.

(۴) قويت، ئەرزاق.

حيمى و بهقههه و قازينه

(يوسوس فى صدور الناس)^(١)

مهلا بو شايخا رهفقيه

نه وهك وان طوقا عهتيقه

باغ و بيستان و حهديقه

كريه بهر من نهو كراس

چ كهسه مونكهري وانه

نهوى نه فهم و وزدانه

خشيم و پيسه ئينسانه

كهتيه ريزا (الخناس)

مونكهرا دگهل كهرب و ركه

لهوا عيناد و ههقركه

بي رهى بي ديك و كلكه

ژيپرا كورتانه لباس

---

^(١) سۆرمتى (الناس) ئايهتا (٥).

شیخ طهائی سلیمانیهی^(۱) ئهرمشتی^(۲)

شیخ طهها قوطبی^(۳) زهمانی
خهلیفی شیخ نۆرهدینه
تهکیا شیخی یال ئهرمشتی
فهنهرو ملک و خهزینه
چ دهمنی چووبیا تهکیایی
ژیهر مریدا جه لئ نینه
زهحف گههاندن مرادی
شیخهکی ههر کس حهبنه
ئهو کهسی ههوار^(۴) گههاندی
دی بۆبت گهمی و سهفینه
بهحرهک تیردور و جهواهر
کسهک ژئی بی بههر نینه
ماکی قئ گاقئ وهسانه
رئبازا شاهئ مههدينه^(۵)
چ کهسی موهرا خوه لیدا
گههانده (عين القين)^(۱)

(۱) مهلا تهها مهلا تهیب یهحیا ئهرمشتی سلیمانیهی، د سهدهیا ههقدئ زایینی دابوو.

(۲) گوندئ ئهرمشتی سهرب دهقهره سلیمانیهیانقهیه.

(۳) مهزنه زانا.

(۴) ل جههکی دیتر: بانگین.

(۵) مهبهست پیغه مبهری خودئ یه (س).

بەردەوام ھەرد خەلوا^(۲)
 تل وەران دەست لئ مەحینە
 بەری بیت شیخ ئاغا بی
 ژئیجاخا خورت و میړینە
 قەست کرە تەکیا بریفکا
 ل نەك شاهی نۆرەدینە
 شیخی ئەف خەلاتە دائی
 ژئی وەرگرت تانجا زیړینە
 دویندەھی بەر ل ریپازی
 خورت و میړخاس و ھەژینە
 چو گاڤا بدن نەیارا
 رەف و بەز و بەعجینە
 چو جقاتا کو ئەو لئ بن
 چەندە ساخن لئ مرینە
 حەیفی بو کەسی ناهیلن
 لئ دکن شین و بەھینە
 تیڕ دیانەت و تەقوانە
 خەلک پیکتە ژئی پاضینە

(۱) بی گومانە.

(۲) خەلوا سوفیان.

شیخ علی بریفکانی^(۱)

ژ مەدح و ئەنا شیخ عەلی بریفکانی
عالمەك خورت بۆ علمی سەرەکانی

ژ سنسلا^(۲) سەید شیخ نۆرەدینە^(۳)
تێر هەیبەت و مودەرس و ئەمینە

زەحف طالبان ئیجازە ژئ وەرگرتن
گەهشتن پلا بلند گەلەك خورتن

پتەر ژ هەزار حەدیثیەت بوخاری
تنی ژبەر بین ل قی دەقەرئ و شاری

مە گوهدائئ دەمی وی دەرس دگۆتن
مە تەخمین کر ئەو و نۆری جۆتن

عالمەك گەلەك تەقوا و مورپشە
ل ریبازا ئەبو بەکر و داودە

نەدیەرە ل بوخاریئ بکت شەرھ^(۴)
ئەقە بۆ قی هیژایی نا بت مەدح

ئەوی خودی فەحیلکە ئەقی مورپشە^(۵)
بگەهینە رموضا مەحەمەدی

---

(۱) شیخ علی شیخ موحەمەد شیخ عەبدولقادر (۱۹۰۴-۱۹۹۴).

(۲) دویندە.

(۳) شیخ نۆرەدین بریفکانی.

(۴) پەرتووکا بوخاری شەرۆقە بکت.

(۵) ریبەر.

زهحف رۆندك بۆ هاتن باراندنئ
بسك و كهزى بۆ هاتن قوساندنئ
حورى بۆ هاتنه خهملاندنئ

فهرمانا خودئ كهس ژئ قورپتال نابت
ههر كهسهكئ نكه ئيت قيت وهسا بت
خينا كهسئ ب ئهمرو نههيارا بت

ئهى خودئ فهحيل كه وهكى فهحيل
ئى بـووره دهرياسـكه^(١) ژ پـيـلا
رۆناهيئ دگـورئ ده بۆ داھيـله

---

^(١) دهريازكه.

مهلا ئەحمەد ئەلئیمام^(١)

هێزایه ئیمام ئەحمەدئ ئاکری
دور و یاقوت فەنەر و جەواهری

پهواج دا علمی ل دهقهرا بههیدینا
ومره و نهقدامه ههتا مهککه و مهیدینا

نئ مه گوهر ئی بی دهمن دهرس دگۆتن
مه تهخمین کر ئهو و نۆری جۆتن

گهلهک طالبا ئیجازه دائی
نهۆ گهلهک پتری ساخن ل دنیائ

ئهف سهیدا ههقالی شیخی بارزانی
دگهل ده گهلهک مایه د زیندان

وهصفین^(٢) قی سهیدای نابنه خلاص
ب دهفتهر و قهلهمیّت حوبر و رصاص

---

(١) مهلا ئەحمەد ئاکری، نافدار ب (مهلا ئەحمەد ئەلئیمام).

(٢) سالوختهین.

مهلا صالح سلېقانهی (١)

ئهف سهیدایه هیژایه دهریا علمه
گهلهك زانا و تیبر و (٢) تیرفههمه

گهلهك (٣) جارا مه قهست كری ب سهره دان
حوجرا (٤) وی داگریه ژ بریت (٥) فهقیان (٦)

مه گوهدایه دهمی وی دهرس د گوئن
مه تهخمینكر ئهو و نۆرسی (٧) جوئن

مه نزانى ئهفه ل ناڤ كوردا مانه
وه دیار بی ئهو ههمبهری صه دانه

نهخاسمه بو لیكفه كرنا میراتا
ل نك سههل (٨) بی دهه باب مونا سخاتا

ئهفه بو فی بهره كهتی نابت مه دح
نه دیره ل بوخاریی (١) بكت شهرح (٢)

---

(١) مهلا صالح بالقوسی سلېقانهی.

(٢) ل جههكی دیتر: ئو.

(٣) ل جههكی دیتر: زهحف.

(٤) حوجرا فهقیان ئهو جهه ئهوی فهقیان وانهیان زانستین ئایینی لی دخواندن.

(٥) دهستهك.

(٦) ل جههكی دیتر: ژ فهقی و میقان.

(٧) سهعید نۆرسی زانایه نافدارئی كورد (١٨٧٦-١٩٦٠).

(٨) سانههی.

هەرن ل نك قى سەيداي فيرين علما
دا نەبـيژن ل دەقەرى نينن فەهما

(٣) نە هەما بۆ قى زانينى و خەصلەتى

(٤) هەسان و جانفیداى كوردایەتى

گەلەك تەعب و زەحمەت پێشە بووراندىن
ب ئازادىا وەلاتى حەساندىن

ژيى خوە بووراندى (٥) ل چۆل و چيا

دا بىتە هەلدىنى (٦) شىپتى حەميا

هەر ژيەرە پيرۆز بت ئەف خەباتە
هەندى يىت هۆ هەبن نابت مىراتە

ئەف هەيژايە بو كوردا زيەرى زەرە

پسيار بكن ژ هەقال و هۆگرە

---

(١) ل جەهەكى ديتەر: موسلمى.

(٢) شرۆفە.

(٣) ل جەهەكى ديتەر: خصلەتى.

(٤) ل جەهەكى ديتەر: هەسان و جانفیدا بۆ قەومىيەتى.

(٥) ل جەهەكى ديتەر: ژيى خوە بووراندى هەر.

(٦) ل جەهەكى ديتەر: چکلاندىن.

پاسته‌کرنا فکریت^(۱) شاش

من ناف دهینا پاسته‌کرنا فکریت شاش
دهست خوه بیخه دا تیگه‌هه‌ی نه‌به شاش
په‌رتووکه‌ک تیر سه‌نگه هه‌روه و به‌لاش

---

^(۱) هزروییر.

- ب نائف خودايخ مهزن و دلۆفان

ب نائف خودايخ مهزن و دلۆفان
صلاڤ ل پيغهمبهري تالي زهمان^(۱)

نهۆ رهقهدهك ييت پهيدا بين دبيژن^(۲)
ئاڤا سايما ل جقاتا درپژن
كهسي مر پشتي وي خير ژيره نينه

خشيمايت نهزان ل خوه بزقپن
نهزماني بقوسينن^(۳) ژي بپرن
يا ژوهقه گۆڤ و کوتان و كادينه^(۴)

ني وه مري بي بهشكرن ژ خيري
وه خوه بر ريز و ههفكيڤي ل ديري
خوه هشاركن هيش تينهگههشتينه

فهپته ما نه بهسه ههتا كهنگي
بهيلن نهمينن ل سهرقى رهنگي
يا دياره بي فههم ونهستينه

---

^(۱) ل جههك ديتر: همد بۆ خالقى عهد وعهسمان

صلاڤ ل پيغهمبهري تالي زهمان

^(۲) ل جههك ديتر: نهۆ رهقهدهك پهيدا بين دبيژن.

^(۳) بپرن.

^(۴) كادين

وه بېرەك نەزان وهكى خوه لىكرن
وه پشت دان رىبا درست قانعكرن
وهك روى قىت سباتى هاژ خوه نينه

ما نزانن پشتى وان كهفن گورى
خودان گورز و وهكاز دى ئينه دورى
دى هنگى پەشيمان بت زقرين نينه

سەردا نەچن^(۱) كەسەك گوها نەدنى
وى لىتگەرهن^(۲) ل بەندى بكن پىنى
باش تىفەكرن چەند بەقەم و قازينه

ئەگەر لىقە نەبن خودانىت هدى
پشت نەدن ئەوى گۆتن و بەندى
وه دياره ژبو هەندەكا ئىلچينه

بى گومان ل نك پەيدا نابت مرووت
بەرى ل رىبا چەپ و خار و خەلەت
گورستان هيلان بى دەور و ياسينه^(۳)

ئاشكەرا وان نينه دەلىلەك^(۴) ئىثبات^(۵)
قەدەغەبن مرى ژ خىر و خىرات
دەلىلا كو ئەو د كوژن وەنينە

---

(۱) ل جەهەك دىتر: قەت.

(۲) ل جەهەك دىتر: يىت گەرن.

(۳) سۆرەتى (ياسين).

(۴) گرۆف.

(۵) سەلماندن.

هه‌نه مشه ئایه‌تیت قورئانا پیرۆز
که‌سی تیبگه‌هت نابته ئالۆز
دگه‌ل گۆتئا پیغه‌مبه‌ری ئه‌مینه

سوورته (الشوری) هه‌یه یه‌ک ئایه‌ته
یا دی سوورته (الاسراء) نه‌ب زه‌حمه‌ته
دیفته سوورته (المؤمنون) بخوینه

نی ئه‌گه‌ر ئه‌فه کیمن مه‌ هه‌نه هیژ
ده‌ست باقی مصحفی^(۱) نه‌ بی ده‌ستنقیژ
سوورته (محمد و حشر) بخوینه

چه‌ند ئایه‌تین دی بینم تیناگه‌هن
نی وه‌ دیاره‌ خشییم و ئه‌بله‌هن
شیتی^(۲) کتکا سباتی هاشخوه‌ نینه

تیته‌ زانین ژ فان ئایه‌تیت ده‌لال
گۆتئییت پیغه‌مبه‌ری ژیره‌ هه‌قال
خیره‌ ژیره‌ بکن زقرین نینه

ده‌لیلا وان ئه‌فه‌یه‌ قی دکه‌قم
نه‌ ژبو هندی هاتیه‌ ژئی د ره‌قم
نی که‌د و کاری وان هه‌ر ته‌حسینه

الا تزرؤا وازره‌ وزر اخیری^(۳)
وان لیس لانسان الا ما سعی^(۴)
سوره‌ النجم تسع و ثلاثینه

(۱) قورئانی.

(۲) وه‌کی.

(۳) سوورته‌ی (النجم) ئایه‌تا (۳۸).

(۴) سوورته‌ی (النجم) ئایه‌تا (۳۹).

بېرەك^(۱) موفەسرا^(۲) گۆت بۆ كافرا
پوهنكرن فەنەر و موم و چىرا
ژبۆ قەومى مووسا و ئىبراھىمىنە

تېكشەدن پەرىن بوخارى و موسلمى
دى تېگەھن ئەگەر نە خودان صمى
كا چەوا ژ پىغەمبەرى گوھازتىنە

ما ئەقە نەبەسن ئەى مونكەرۆ
دى ھىش بۆ تە ئىنم ئەى ھەشپىوەرۆ
گوھ نەدە جووقەكى^(۳) ژى بكى باوهرىنە

دىار بى كول نك شىخى وان درستە
دىفدە شىخى خوە دن بەر كولم و مستە
ب دىف كەتتا وان حەنەك و يارىنە

نى ئەقا ھەنى تشتەكى عەجىبە
ما دەلالە ل شىخى خوە بكن لىبە
بۆ قى شىخى مرىدىت ژىھاتىنە^(۴)

ما ئەقە نەبەسە شىخى بۆ ھۆ گۆتى
دىلى مرىدا دايە بەر بظۆتى^(۵)
ب قى گۆتنى زەحف پى ھەرشىنە

---

(۱) دەستەكەك، ھژمارەك.

(۲) شرۆفەكارىن قورئانا پىرۆز.

(۳) دەستەكەكى.

(۴) ل جھەكى دىتر: نى ئەقە خوەش مرىدىت شىخىنە.

(۵) بزۆت.

گهلی موریدا هیش ئەفه نه بهسه
نه دهلاله ئەز بیژم حەمی قەسه
شیخی وه هین ئینان ریزا تەرسه

ئەری شاعر ته چەند دەلال یا گۆتی
دلخ مونکەرا دایه بهر بظۆتی^(۱)
ته خوولی پیوهرکر نی هاش خوه نینه

شیخ موحەمەد یا خووش وان بهری کری
بو بنی پی شیخی بن کەلەم و ستیری
یا ژ وانقه شیخ ری بو کته گری

دیفده فهکرن بهیههقی^(۲) و داره قوونی^(۳)
دا باش تیبگههن نه مینن قرنی
دا قاری نه بن کەسی نهزه لینی^(۴)

وه دیاره تو چو ژ علمی نزانی
گۆتینیت پیغه مبهری لی نه رهوانی
دیاری بی بو تهرشی کوره شقانی

هندی مهلاتیه نه ههوانطهیه^(۵)
نه شهرطی شاشک و جوبه و تهخهیه
بیژه مه ژ قان گۆت نا توبهیه

---

(۱) بزۆت.

(۲) ئەحمەد کورپی حەسەن خورپاسانیخ بهیههقی (۹۹۴-۱۰۶۶ز).

(۳) عەلی کورپی عومەری بهغدادیخ دارهقوتنی (۹۱۹-۹۹۵ز).

(۴) بیننه خواری.

(۵) ههوانتهیه.

- چەند بۆ دياركم راويا و ترمزى (١)
 بهگەم ناكن تەمەتى تايخ دەزى (٢)
 دى وەرگىرن وەك ئەو كەسەت بىخ دىنە (٣)

وەك قىح حەدىشا موسلمى گوهازتى
 تىناگەهن كا كيشكە قاژى و راستى
 ما ل خوه نافەكرن چەندە تىر پەنینه

- ئەگەر تە دقەت لاو تىبگەهى و بزانی
 فىربى مەعنا حەدىث و قورئانى
 هەرە نك سەيدايخ عەسمەت نافشكى (٤)

دى بۆتە رۆهن كت وەك رىنىخ نىفشكى
 دا نەئى داخدانى ب زىلكا دىپشكى
 خوه فەكرە ما تو چەند مەژى هەشكى

- يان هەرە نك سەيدايخ مارونسى (٥)
 دا تە تىبگەهەنت هەيش نە تەحسى
 د دۆزەخى دە تو نەفەطسى (٦)

ئەف جۆقە بنیاتا وان ژ سعوودى
 ئەف دىنە شىلاندىن كرنە كوودى
 مخابن بىژن سنسلاامە (١) ژ جوودى

(١) ل جەهەك دىتر: چەندە دياركم راويا و ترمزى. (موحەمەد كورپى عىسايخ ترمزى ٨٢٤-٨٩٢ز).

(٢) ل جەهەك دىتر: بەگناكن كارى وان لەعب و دەزى.

(٣) ل جەهەك دىتر: تەحريف كن وەك خودانىت هارودىنە.

(٤) مەلا عەسمەت نافشكى دۆسكى.

(٥) مەلا حەسەن مارونسى.

(٦) فەتسى.

مهفهوومى^(٢) ههدهشا چو ژى نزانن
دياره بو پهزى كووره شانن
لهوا حيتوك و جاهل لى دبائن

ديار بى دزن چو ژ دىنى نزانن
لهوا حيتوك و نهزان لى بانن
سنبلهكه قالهنه بى دانن

دچن نك مفاسح كامه غهنيكه^(٣)
شهكالا^(٤) خوه ددن قى كا پنيكه
يا ژ وانقه هنى كولانه سيكه

---

(١) دهينده، كنىت.

(٢) تىگهه.

(٣) زهنگين.

(٤) پىلاق.

- تەوہسل

د ئاقینە خودانییت تەوہسل
خوہ دگقیشن وەك خودانییت كەرسلی
صەد مخابن كو بیژن سەلەفینە

دیاره ئەو چو ژ علمی نزانن
ب سەرڤە مەلانە نە لی پەهوانن
بۆ علم و فەهمی قالەنە و خالینە

كەسێ عالم قی گۆتنی نابیژن
نە لاوہ كو بیژن ئەزمان دربیژن
یا بەرچاقە ژبو ھندەكا ئیلچینە

سەلەفیت سەلەفی ھۆ نە گۆتە
بۆ تەوہسل نەبەین مەلەكولمەۆتە
ھندی بسلمان پیکشە ژئ راضینە

ئەف جۆقە بنیاتا وان ژ سعوودی
ئەف دینە شیلاندن كرنە كوودی
نی بەلگەیییت وان بەقەم و قازینە

مەفھوومی حەدیثا چو ژئ نزانن
دیاره بۆ پەزی كورە ششانن
نی ناڤەك دی یی لی ھەی تەكفیرینە

مخابن كو ئەو بېژن ئەم مەلانىە
نە شەپى شاشك و پە بەردانىە
خەلك قىت كەفن كا ژ كىشە هاتىنە

نە پەقدەك بت كەسەك دى ھۆ نابىژن
نەدىرە ھەستىت تىلا بمىژن
كەد و كاری وان نى ھەر تەحسىنە

ئەقە بەلگە تەوسل ب ئايەتى
دا بزانت كورفايش و خەلەتى
بەلگەىت قەدكوژن بەر ژىرە نىنە

ژ حەدىشا گوھ بدنئ ئەقەنە
دا مونكەر بزانت نى ئەو قالەنە
نەشەپى شاشك و پە تەخەنە
بەلگەىت وان بى وەرار و تاوینە

گوھ نادى قان حەدىشا ژى نەپازى
نى دى گوھ دى سەمىن و كورپى بازى
ل ئاخەتى مىنى چىبلاق و گازی

پىقە ھەرە دى فەكرە قان حەدىسا
دا تو گوھ نەدى بى فەھم و خەبىسا
قورپال بى ژ دەوسا مونكەر و ئبلىسا

فەىت ناكى ئەى دژى تەوسلى
عاقلى كىمترى ژ خودانى كەرسلى
دىارە ژ پىغەمبەرى خودى سلى

نێ جوھیا تەووسل یا پیکری
قاییل نابێ وە دیارە ژێ پیستری
لەشی دێ دی صۆتنی^(۱) ب ئاگری

نێ ئەقەییە حەدیثا عائیشایە
ئەو دەیکا بسلامانا حەمایە
دیارە مونکەر و بۆ تە ئەدایە

ما گوھ نا دێ گۆتنا وئ شرینع
ب دنیاين حەمێ نائیت کرینێ
دیارە تو ئەوئ کفن درینێ

دیسا فەکرە حەدیثا میرگا چاکا
دا بزانی بێ وەراری نا دێ شاکا
هیش حەدیث هەنە ل سەر هندی تژینە

چاک گوھ بەدە قێ گۆتنا ئیماما
هشیار بە ئەکەقی ریزا نەماما
تیبگەهە کەسێ نە وەرطینە^(۲)

ئەری ما ژ فان عالما عالمتری
بۆ تەووسلی چەند مونکەر و درێ
ل جقاتا وەک تیشکی کەری دەرێ

بۆ گوھ نا دێ قێ گۆتنا عوسمانی
وە دیارە تو حیٹووک و نەزانی
قەدری قێ تەووسلی باش نزانی

---

(۱) سۆتنی.

(۲) نەوەرطینە.

ما قان حەدیشا حەما بەگەم ناکئ
نئ ديارە تو نە مرۆقەك ب ئيدراکئ
لەو باوەری تە ب قان حەدیشا ناکئ

نئ ئەقە چەند حەدیث مە ژێرە ئینا
قاییل نابئ شپتی کورئ وەرینا
نئ ل نك وی ژەهرەیه بو برینا

ما نا فەکرئ قئ گۆتئا عەتەبی
دا بزانی بی وەرار و کیم ئەدەبی^(۱)
ما حافظئ^(۲) تە ئەقە نەدیتینە

لئ هشیارین نئ دئ وە وەرطینی
ل دۆزەخئ بن هۆگریت مەلعوینی
ما حەتا کەنگی خو تیناگەهینی

هندی ئەف جووقە عەقیدە ضەعیفە
شپتی مارینە لئ کیفە کیفە
هشیار بن کولوورەنە ل بن خرنیفە

چەند بەلگەیا بینم حەتا ئیقاری
قاییل نابت ئەو خودانئ هەقساری
وە دوژمنە هەر وەکی کورەماری

دگەل هندی هیش بەلگەیا دئ ئینم
نئ ئەز ئەوم تەووسلئ دحەبینم
نئ نە وەکی مونکەرا هار و دینم

---

(۱) ل جەهکئ دیتەر: دا بزانی نەزان و بی ئەدەبی.

(۲) ل جەهکئ دیتەر: خشمی هیژ.

تەووسل و ئىستىغاثە^(۱) درسته
ئەو گۆتئا مونكەرا خاف و سسته
چو يا كو ئەو بىژن نى نەدرسته

ئەفە بەلگە ب حەدەت و ئايەتى
داكو بزانت بى فەهم و خەلەتى
ژبو عيلم و فەهم و ئىدراكى قەتى

كەكو ھندى حەقىقەت و مەجازە^(۲)
نى نە سەھلە^(۳) وەكى پەرى پىجازە
يا ب جەفایە نەشەرط فەيس^(۴) و ئىجازە

بو فى علمى نى دقەت مەلا مەلا بت
ژبو فەهم و ئىدراكى شەھەرزا بت
دا تىبگەھت ژ فى گۆتنى كووتا بت

ئەز نابىژم ژ مەلا مەلاتەرم
خزمەتكارى وانم حەتا بمرم
ئىلاھى ئەلحەمد ژ گەلەكا پەلەوانترم

ھەچىخ ھات شاشكەك ئاقىتە سەرى
يان رھ بەردان دا ژى بكن باومەرى
چو ژ مەجازى نزانن ھەشپپومەرى

---

(۱) داخووزا ھارىكارىن.

(۲) دروستە.

(۳) سانەھى.

(۴) فەيس: كولا فى مەلا.

ئەقە ئەو عالمن ییت درست کرین
ل میرگیت بەحەشتی گەپان و فرین
نە شپتی مونکەرانه هەر د عرین

کەسێ عەقلی وی ژ فان مەلا نە بپرت
دی حالی خوە بینت دەمێ بمرت
ل نە مەلعوونی هنگی هلتویترت

ئەقە ئەو عالمن ییت کو ژێ پازی
ل بەر فان عالما نێ تو بەلەنگازی
نە دیره درستکی گۆشتی بەپازی

دیاره ژ فان عالما عالمتری
خوە مطکە^(۱) جاهیلێ پیسی گوری
بۆ تەوہسلێ یێ بی کەلەم و ستیری

---

(۱) متکە.

- ژدایکبينا پیغهمبهری (س)

گهلهك پى رهه دژى دانا مهولیدا
نهئین گۆتن سهلهوات و نهشیدا^(۱)
ههیهتا خودی نهما د لیدا

قهط هۆ نابیژن زناری و جهینه
فهیت ناکن ژ فلههه و جوھیا
بۆ بينا^(۲) پیغهمبهریت خوه دکن شاهیا
نه شپتی قان خشیم و وهابیا
ئهو سهه صائه ل نک وان چهند شیرینه
قان طوقا گهلهك خهك ومړتاندن^(۳)

سهردابرن ژ قى دینی زهلانیدن
ل دۆزهخى چهندهك لى ومړماندن
قهط گوھ نهدنخ بهقام و قازینه
گهلهك هۆگریت (عبدالله بن بازى)^(۴)
دگهل كورئ قهیمیم^(۵) مینن ریس و طازی
وهكى خودانییت تهنبیر و شازی

ژیره پیرۆز بت ئەف کار و ژینه

(۱) سروود.

(۲) ژدایکبوون.

(۳) ومړتاندن.

(۴) عهبدولعهزیز کورئ عهبدوئلاى کورئ بازى (۱۹۱۲-۱۹۹۹)، ئیکه ژ مهزنه زانایین
سعوودیه دهیته هژمارتن.

(۵) شهسهدین کورئ موحههمدی ناقدار ب (ئیین قیم ئەلجوزی) ۱۲۹۲-۱۳۵۰ز.

مهژیی وان ضهعیفه وهکی کهری
لهو دژی حهفلا بینا^(۱) پیغه مبهری
ل ناک بسلامانا بینه هه تکبهری

وهلهو هندهک بیژن قازی و موفتینه

ب قی گۆتی حهمی عالم پیحهسا
گوه نه دانئ ره دانه بهر مهقهسا
نه گهلهک لاهه بیژن حهمی قهسا

شهف و رۆژا لی دبارینن دوزینه

ما حهتا کهنگی عاقلی ناگری
ل جقاتا وهکی پی رههی د عری
دی کورهکه دۆزهخی بۆ خوه کری

مل بدی مل مهلعوونئ لهعینه

نی ئهقه بهلگهیهک دی ل سهر هندی
دا تیبهگهی گوه نه دی وی بهندی
ب زقپی وهکی کورپی قهندی

هیش نهکتهی بهر دهور و یاسینه

ئهقییت نهشاهی ب بینا موحهمه دی
نهقین سهلهواتا بدن ئهحمه دی
بۆ قی دینی شرین چهوابن کهدی

مافی وان لهعنهتی لی ب بارینه

---

(۱) ژدایکبوونا.

- خوه تېگههینه

ما ژ قی نیعمهتی چیتر ههیه کهرۆ
خوه تېگههینه تازه ههشپۆهرۆ
بزقهره توبه بکه بی باوهرۆ

ئەف نیعمەت خودی نەدانە کەسێ
بەگەم ناکێ دیارە تو تەرەسێ
ژ قی دینی هوسا سپەحی فەرەسێ

ئەفە ئەو ئایەتن ییت خودی گۆتی
دلی مونکەر و دوژمننا صۆتی^(۱)
دانه بەر پیت و ئاگر و بظۆتی^(۲)

وہ گەلەک خراندن ب سەردابەرن
دگەل مەلەوونی ل دۆزەخی ساکن کرن
گەهانندنە دۆزەخی سەپری بـرن

چاک بخوینە ئەی مونکەر تیگەهشتی
دا بزانی قەرش و گەلێش و لیمشتی
خوه هشیارکە خشییم و نه چو تشتی

ئەفە ژێ بەلگەیهک زەلال وەک صاهی^(۳)
بەگەم ناکێ دیارە فرشک ماھی

---

(۱) سۆتی.

(۲) بزۆتی.

(۳) صاهی.

نەخ دۆزەخە ئۆزەتتە ئاقاھى

مونكەر تە باوەرى نینە ب قى نىعمەتى
نە یارى بۆ خودانى شەفاعەتى
دیاره ژین ھەلکیت کەرى کەتى
لەوا دژی خودانى شەفاعەتى
یا ژ خەلکى قیرى تو حورمەتى

صۆر و گوھ نا دى ئەبویەکر و عومرى

دى گوھدى مەلەوونى وئ خوہلیسەرى

ل ئاخەرەتى بۆ تە بکت پىبەرى

وہ دیاره تو چو ژ بیدعا نزانى
بۆ پەزى حافظ و کورە شقانى
لەوا ل مەلەوونى لەعین دبانى

بۆ بیدعا عالمایا دیارکرى

دا ھندەك خشیم نەچنە ئاگرى

چنكى ئاقل یى ژ سەرى تە فرى

ھەرە بخوینە نە ل نك ھەمى مەلا
دا خیرترى گەلەك مەتەلا
بۆ بسلمانا نەبى بەلا

چەند بەلگەیا بینم ھەتا ئیقارى

قایل نابت وەك خودانى زنارى

دیاره خودان کورتان و ھەقسارى

شەرطى عالمى ئیدراک و عەقیدە
فکرا طەرئىف نە کەفت ددلیدە
دا نەبتە دژی دانا مەولیدە

گەلەك بى دىن بۆ عىلمىخ خوہ تەمامن
عەقىدا وان فاسدە و نەمامن
كەرا دوو ھىلكىت پىقە نە زەلامن

ھەر وەكى گارەك بىخ خوئ پڑە
عىلاجە چاقىن كورە دەرمان خڑە
چەوا بۆ مىلادى نایتە دڑە

ژ غەيرى پىرەھا ئەقى نەبىژن
نئ چنكى گەلەك ئەزمان درىژن
فەيدە ناكەت ژىرە چەند قەولا بىژن
دئ دنە بەر زرچكا خو ھلاقىژن

ھندى گىرکەنن چو جا لى قەنابن
حەتا مرنىخ لەش تىژى نابن
قىت گورستانا وان ژىت دى جودابن

مونكەرۆ بو قىخ حەدىتىخ حافظى
چو ژ بىدەعا نزانىخ ديارە دزى
طىرش^(۱) و تەحل و مری نە شرىن و مزى

ديارە ئەو ضالى^(۲) لەدکنە ضال
بۆ مەلەوونى لەعین دبنە ھەقال
ل ئاخەرتى نئ دئ ژىرە بن شەكال

قان بەلگا بۆ كەرا بىژن ناعىر
چو جا پىھنا نادەينن دئ زقىر
دئ كورتانى ئاقىژن خوہ قەگىر

---

(۱) تىرش.

(۲) ضال) واتە (سەرداچوون).

دیاره ئەف مونکەرە جەحشیلەنە
لەوا کارئ وان گەرن ل بەطەنە
کەتنە پێزا بی دین و پەبەنە

هەندی کەرن بێهنا گولا نزانن
پێ دلگەشن ل سەر گیفکا ب بانن
خووە لی بگەفیزن ژێرە خودانن

دئ حەفلا کین ب بینا پێغەمبەری
بۆ مە جەژنە بۆ خەلکی قەکین دەری
خووە هلاقێژین تانجا خودئ ل سەری

حەتا مونکەر ژ کەریادا بدرهن
نێ نە دیرە دئ صەکتەن و برهن
ل دۆزەخێ دگەل مەلعوونا بگەرهن

ئەف ئەو عالمن موئەلفیت مەولیدا
عەشقا پێغەمبەری هەر یا د لیدا
خووەدئ دئ گەهینت فەچلی شەهیدا

ما ژ قان عالما تو عالمتری
تە گوهدایە مەلعوونێ بۆ دەری
بۆ قی دینی یێ کەلەم و ستیری

- بىنا پىغەمبەرى (س)

بىنا پىغەمبەرى بىه رۆناھى
چار قورنەتا شوعلەدا بى ئاھى^(۱)
ظوئەم غەدر برھا بىه تەناھى

قاصد^(۲) و خوشتىق ئەئلاھى
چرىسكەكە ژ نورھا ئەئلاھى
كەرەم و نىعمەتە^(۳) يا شاھنشاھى

بۆ ئومەتى مەرگ و جان و بىناھى
صەلەواتا^(۴) بدن سەر بى دىماھى
پىتقىيە ل سەر مە دىلان و شاھى

چ كەسى بەگەم نەكت كورئ ماھى
د گورئ دە ژىپرە نىنە ئىمناھى
ل ئاخەرەتى دى مینت بى بىناھى
دۆزەخ دى ژىپرە بتە ئاھى

ئەف تەك فىرىه ئەقى ژى دىژن
خوینا قى دىنى شىرىن درىژن

---

(۱) ل جەھكى دىتر: چار قەرنەتا شوعلەدابىه ساھى.

(۲) ل جەھكى دىتر: ئەو قاصد.

(۳) ل جەھكى دىتر: ئەف كەرەما مەزن.

(۴) ل جەھكى دىتر: سلافا.

لئ بنیڤن گهلهك ئەزمان دريژن
نئ هونا بېرن زناری و جوهینه

بئ ئاقل و مهژینه وهك دهوارا
خرابتەرن ژ خودانییت ههفسارا
وه تیڤر ژههرنه وهکی كوره مارا
ب نافی سهلهفی وههابینه

ئەزمان دريژ بو موتهشابهاتا
دئ پهشیمان دهمی سهكهراتا
ما ئەف ههدیث و ئایهت نه دیتینه

كهسی عالم دئ چهوا ئەقی بیژن
وهکی كهرا دعرن پهنا د ئاقیژن
دیاره خهوارج^(۱) و موختهزلینه^(۲)

دئ فهكرن تهئلیفییت عصمهت نافشکی
یا زهلال كری وهك رینی نیشکی
هندي بسلمان تیكده ژئ راضینه

حهچی هات شاشكهك بخو گریدا
یان ره بهردان كهته د محرابیدا
ئهمن موفتی و راسخی^(۳) قی دینه

---

(۱) دهستهكا (خهوارج) ل سهردهمی خیلافهتا ئیمام (عهلی) پهیدابوو.

(۲) عومهری كوری عوبهیدی و واسل كوری عهتای، دهستهكا (موختهزلیه) ل دهستیكا

سهدهیا دوویع مشهختی ل باژیری (بهسرا) دامهزراند.

(۳) خوهجه.

نئ وان ئەف دینغ هه کره دوو بهند
بۆ بئ دین و جاهلا بینه که بهند
زهحف وهرطاندن^(۱) نیاس پی تیه

فان طوقا گوری بهردان بسلمانا
تیناگههن وهك پیپره و حه یوانا
کهسهك گوھ نه دئ قازی و گورینه

زهحف زه لاندن لی غهرقین گه می
ئاقلی خوه نه گرتن ژ به له می^(۲)
چهوا قاری بی مه هدر ژیره تیه

نه شه پطی شاشك و ره بهردانه
تیبگههن مهعنا حه دیت و قورئانه
داکو نه که فن ریزا نه زانه

ئهری شاعر ته چهند دهلال یا گۆتی
دلی دوژمنا دایه بهر بظۆتی^(۳)
ته خولی پی وهرکرنی هاش خوه نینه

نئ ئەقه چه بهلگه مه ژیره ئینا
بهگه م ناکت شپتی که سی بی دینه
خودایئ مهزن قهط منهت پی نینه

ئهقییت مه جنوون چ بیژن بۆ چو نینه
دیاره ئەو هه به له نه هاش خوه نینه
چیا کو ئەو بیژن قهیدی نینه

---

(۱) وهرطاندن

(۲) ئەبو عهلی موحه مەدی به له می د چه رخی چاریع مشهختی دابوو.

(۳) بزۆت.

دئ وهرن گوهبدين ئەقئ قەبەحەتئ
نەیار و دوژمنن بۆ شهفاعةتئ
دیاره^(۱) ئاشکەرا موعتەزلینە

ئەف حەمی بەلگەنە بۆ شهفاعةتئ
هئیش بۆ تە ئینم دا بزانی خەلەتئ
دیاره سەهم و زئ لەو نائی خەتئ

بۆ بی فەهما چ بیژن تیئاگەهن
وہ دیاره خشیم و ئەبەلەهن
وہلەو تو فەکرئ ب شاشک و رهن

شهفاعةتئ ئەقە زئ بژاره
بەگەم ناکئ ئەو خودانیت هەحساره^(۲)
کمثل الحمار یحمل اسفارا^(۳)

ئەف رەنگە بۆ قئ دینی بینە بەلا
مخابن بیژنئ عالم و مەلا
دئ ئینە براشتئ ل سەر پەلا

بزقەرە دوژمنئ شهفاعةتئ
هئیش نەمری گوهبەدە قئ نصحەتئ
ما ئەقل تە نینە تەمەت حۆرمەتئ

---

(۱) ل جەهەکی دیتەر: دیار بی.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: بەگەم ناکن ئەو کەسیت ب هەفساره.

(۳) سۆرمەتی (الجمعه) ئایەتا (۵).

- دەنگ بلندکرنا ذکر و تەسبیحاتا

دبیژن حەقیقەت ذکرى بیدعەنە
ذکر تەسبیحات نى نە ئاشکەرەنە
شارعی یا کرى هیش ھاژئ نینە

ئەیی بسلامان گوھ بدن پىغەمبەرى
قارى نەبن ھەر وەكى تىژکى کەرى
تە ھاژ حەدیثا ئىبن عەباسى^(۱) نینە

ییت گۆتین ناف سەلەفى و وەھابینە
دگەل ھۆگریت بازى و ھندەك دینە
وہ دیارە ئەبلەھ و بى مەژینە

ئەقە بەلانە وەك زیلکا دیشكى
بۆ ھندى تىر بىداقن شىپتى مشكى
قەط ھاژ حسابا ئاخەرەتى نینە

کورئ تەیمى بۆ ھندى بىە ھەقال
بەرى خوە وەرگىرا بۆ ئاقا زەلال
نە شىپتى ھندەکا هیش ھاژ خوە نینە

ئەف تەیمىە وە دگو بۆ مە ھەقالە
دئ فەکرن کتیبأ وی چەند دەلالە
کەشف القناع جوزئى ئیکە چنە

---

^(۱) عەبدووللا کورئ عەباسى کورئ عەبدوولموتەلئى ناقدار ب (ئىبن عەباس).

ئەگەر بېژنى نى خودى يا ھۆ گۆتى
ئەزمانى تە دى گەھتە بظۆتى^(۱)
خو ھشياركە تازە تېگەھىنە

ئەما ھەدېشا ئەبى مووسا ئەشعەرى^(۲)
(ما رواه الشيخان) ژ پېغەمبەرى
خو ھشياركە پاسخى^(۳) ل نك تە نىنە

چەند بەلگەيا بىنم ھەتا ئىقارى
تېناگەھن كەسەيت شىپتى دەواری
كەمىل ھمار يەمىل اسفارا^(۴)

دىارە قالەنە بو علمى خالى
ما كى دىتە بى قەم بىنە والى
ب سەرڧەنە گازىكن ھەك بەقالى

من دل كەسىق قەط نىنە ەنادە
مە دياركر بو خەلكى كىزكە جادە
دا باش بزەنن ھەك دەنگى ھەدادە

---

(۱) بزۆتى.

(۲) ەلى كورپ ئىسماعىلى (۸۷۴-۹۳۹ز) ناقدار ب (ئەبۇلھەسەن ئەلئەشعەرى)
دامەزىنەرى دەستەكا (ئەلئەشعەرى) يە.

(۳) خوەجە.

(۴) سۆرەتى (الجمعه) ئايەتا (۵).

مخابن بو قان چهپهل و نهزانا
موحهرفن^(۱) شپتی گهلهك ئهديانا
تهفريقه ئيخستن ناف بوسلمانا

ئهفه ژى ل نك قى جوقق قهدهغهيه
چ كهسى بيژت گاوور و فلهيه
پيتهكه ئيمانى ل سهري نينه

ما ل سهر خودى ههيه حهقى ئينسانى
ئهيه خودى تو بحهقى فلانى
ما ل سهر خودى ههيه حهقى ئينسانى

ما ته ئايهت و حهديت نهديتينه
ما ئهف بهلگه حه مى نه ديتينه
وه دياره حافظن هاشخوه نينه
لهو گوھ ددنه مهلعوونى لهعينه

مخابن نه مهلا بيژت مهلامه
هندهكا ب زهينت بيژت سهيدامه
ل نك خو بيژن همبهري مهلامه

گهلهك هه نه موفهسر^(۲) و واعظن^(۳)
د بنقه بنيپرى بو دينى دزن
ل نك خهلكى طرش و تهحلن نه مزن

---

(۱) تيكشيلياى.

(۲) شروقهكارى قورئانا پيروژ.

(۳) بانگخواز.

نێ ئەقە بەسن کەکو بو باوهری
کەسێ مونکەر باشه بو صوحبەتا کەری
ب سەرڤهیه ئاخویر بو بیت دەری

- ئىستىخاڭە^(۱)

ژ غەيرى خودئى ل نك وان نينه ئىستىخاڭە
(يوسوس فى صدور الناس)^(۲)
كەسىڭ گپر كەن گپر ل نك وى عادينه

يا وان ئەف حەدىث و ئايەت يا هەقال
(اتستغیئون ریکم) سۆرەت ئەنزال
فەھم و ئیدراک^(۳) ل نك قى جوقى نينه

ل نك وان یى وەك وان نەبت كافره
شیرى باقىئى سەرى لى بېره
چونكى ل نك وان نە هەقال و ھۆگرە

ئەفە نابت دەلیل كو نە درسته
ھىجەتا وان بى وەرار و خاف و سسته
پىغەمبەرى نى نە گۆتە وە نينه

ئەفە دەلیل ب سنەت و ئايەتى
ما ھىش تىناگەھى و قارى و خەلەتى
نەينه سەر خوە چو گازندە و دوژينه

---

(۱) ھارىكارى.

(۲) سۆرەتى (الناس) ئايەتا (۵).

(۳) تىگەھشتن.

مخابن كو ئەو بېژن ئەم مەلانىه
وهك مه گۆتى بو قى دىنى بەلانىه
وه دياره وهكى گورتا چه تانىه

ئەف رەنگه چو نزانن ژ مەجازى
بىنه هەقال و هوگریت بن بازى^(۱)
شپتى وئ مینن چىپلاق و گازى

بناقى دىبژن ئەم سەلەفینە
هەدەك ژى دىبژن ئەم وەهابینە
ل نك خەلكى ديار بى تەكفیرینە

دلخ من پېشەیه من غایەت نینه
دا نه ئینە گېرانى ژ ضالینە^(۲)
ئەقە نەصیحەتا دینى موبینە^(۳)

گەلەك ژى دەرجوییت شەریعەتى
فەهما وان هەدە كیمە تەمەت قەتى
نە مەلەقان چەوا بوورت ژ شەتى

---

(۱) عەبدوئلا كورپى بازى، زانایىخ ناقدارى سعوودیه.

(۲) (ضال) واتە (سەرداچوون).

(۳) رۆهن و ئاشکرا.

- سه‌مه‌دانا ژنان بو گورستانه

دژی ئافره‌تانن بو چوونا گورا
هیش ییل ریزا خشیم و حتم و کورا
ما ئەف حەدیث و ئایەت نه دیتنه

پی‌تی‌یه مه‌لایه فه‌هم و ئیداراک هه‌بت
نی نه وه‌کی قاروونئ قاله بت
ئاگه‌ه ژ مه‌فه‌وومئ حەدیثا هه‌بت

ئەف فوکرا هه‌ یا هاتی ژ سعۆدی
نی نه دیره بگه‌هینن جوۆدی
ئەف دینئ به‌رفره‌ه کرن کوۆدی

حتم و حافظ چو ژ دنیائئ نزانن
بی لومه‌یه ل تیژکی کهری بیانن
یا ژ ویشه ئەو تنئ ژیره خودانن

کەسێ نه‌زان چه‌وا دی گه‌هت ریزی
وه دیاره کو هه‌فه‌کیفی کیزی
کی دیته بی قه‌له‌م کاته سه‌ر میزی

- توبهرك

ل نك وان نه غهريبه قى ژى دبىژن
چونكى ئەو بى فههم و هزر و گيژن
دلئ وان طاريه^(١) تىژى قريژن
هندي توبهركه قهط چو ژيره نينه

نئ پئ رهه نزانن بهنا گولا گهشى
ب سهرفهنه بو سهركويك و كهريهشى
دا خوليب گهفيژن وهك هار و دينه

ئهگهر قان دهليلا بو كهرا بىژن
ئى دى ناعرن كورتان ئاقيژن

دياره قان عناب هيژ نه هاتينه
كهكو هشار به لاو خوه تيبگههينه

حهمى كهس نه راسخيت^(٢) علمينه
شپتى كيشانا د وئ قهلينه

سهلهواتا بدن سهه پيغهمهبرى
پشتى بانگى نئ ئەگهر نه ئەبتهرى^(٣)

---

(١) تاريه.

(٢) خوهجه.

(٣) كيماسى.

چونکی خودی و پیغهمبهری یا گوئی
قاری نه به دی که قی بهر بظوتی^(۱)

گوه نه ده جوقه کی وهکی وان نه که
دلخ مه لعوونی له عین گه شنه که

ئه ی بانگ بیژ و ما تو بوچی نابیژی
ما ته چ به لگه هه یه دل قریژی

بانگ بیژ و ئه قی کاری بهیله
گوه نه ده مه لعوونی ئه و پیسه فیله

گهر ته نه قیت بدی سهر پیغهمبهری
دهف زی بهرده ههر وهکی تیژکی کهری

ئه گهر مه لایی گوته ته وه نه که
گوه نه دی ئه و بو مه لعوونی بهنده که

ئه قه به لگه هدیثا پیغهمبهری
تینا گه ی ما جاهیلی ئه به تهری

---

^(۱) بزوت.

- سونهتا ئهينيع

ل نك قى جوقى سونهتا ئهينيع بیدعهیه
كەسى گوھ بدتی وهك وان چەتهیه
نی ئەف گۆتتا بهقەم نه نوکەیه

ئەفە چەند حەدیث هەنە کو درسته
گۆتتا وان بهقەم و خاف و سسته
وه دیاره یاره علمی وان تژی مسسته

وه دیاره وان ههیه غیر مهقصهده
دا قى دینی ب شیلیت بو غیر^(۱) كەده
تیناگههن كەس بو نینه مهدهده^(۲)

نی دی فهکرن گۆتنیت قەرەزاوی^(۳)
تیکده باخ لهمی ئیک ژئ نینه تاوی
نی ژیک نه قەتاندنه یهك پراوی

---

(۱) ژبلی.

(۲) هاریکاری.

(۳) یووسف کوپئ عەبدووللای ناقدار ب (یووسف ئەلقەرزاوی).

- قاييل نابن ژن بئ مه حرهم بگهرهن

قاييل نابن ژن بئ مه حرهم بگهرهن
مهفهوومئ^(١) قان هه ديثا تيناگههن
نئ وه دياره خشيم و ئهبلههن

بهلگهيا وان مونكهرا ئهف هه ديسه
تيناگههن گوه نهدن قان فهيسه
نئ ريسئ وان خاقه نا بت وه ريسه

ئهف طوقه چو ژ مهفهوومئ نزانن
مخابن برهك مئ توك لئ دبانب
مه گوئى بو پهزى كوره شقانب

مخابن يئ نهزان بيژرت پاسخم^(٢)
گارس^(٣) و جهه و زيوان نهز گهنم
ژيپره چيپتره بيژر خودان صمم

گهلهكا ژئ خه رجيت شريعتئ
خشيمن ژ علمئ ته مهت قهتئ
نا قاقيرن جووا ئاقئ ژ شهتئ

---

(١) تيگهه.

(٢) خوهجهه.

(٣) گارس، بهارهك زوى د چينن و ئاقبيه و تير بهرهمه، گوليپن وئ مهزن و گومجه،
ب مهبهستا كو زوى هشك ببیت، گوليپن وئ د داننه بهر ههتافئ، ژبو نانى دهيتته
بكارهينان.

هندەکا ژێ دەرچووییت مەعەدەئ (١)

وہ خشیمن نزانن قی کەدئ

وہ خوہ دەژمیرن ئیکن ژ صەدئ

نە شەرپە پەرکی دەینت بەریکی

وہکی جەازی (٢) بکرت بو بیکی

نا فاقیرت هەژیری ژ ھرمیکی

---

(١) پەیمانگەھ.

(٢) کەئوپەلین ناف مالی.

- پڄ پښتی مرنځ و گوډ لیبینا مریان

نی ئەف نەك خیریە هیش لیڤه نابن
پیرەمیرو و طۆلاز^(۱) و شەبابن
بو شاشیخ فەكری گەلەك ئەریابن

مخابن كو ئەقئ زی دبیلژن
خوینا قی دینی هو سپەحی دریلژن
نەلاكو بیژین ئەزمان دریلژن

كەسئ مر غەوارە بی هاژ چو نینە
سەرا بری و صلاقی کیئ هاژی نینە
قەنجیا بو بكن گەهانندن نینە

دیاره زەحف ضەعیفن د فەهمیدا
كنفا خوە ل پیئ شكی گریدا
جیرانی پیڤه بكن د كونیدا

موفەسر^(۲) قیئت پەلەوان و زانا بت
مەفهوومی^(۳) تیڤگەهن نە د خەودا بت
دا بو قی دینی دەلال نە بەلا بت

---

(۱) تۆلاز.

(۲) شروڤه كاری قورئانا پیروژ.

(۳) تیڤگەه.

ما ئەف حەدەیت و ئایەت نەدەیتینە
خو ئینان ریزا کەسەیت ھار و دینە
بەلگەییەت وان حەمی تاوی و قازینە

دەلیلا وان نە ئەف ھەر دوو ئایەتن
تەمام نا خوینن نە گەلەك ب زەحمەتن
وہ دیارە بو تیگەھشتن قەتن

ژ حەدەیتا گوھ بدنە ئەقەنە
وہ دیارە نە ئەو ھیش قالەنە
نە لەوا بو فەھمەن ھەرودالەنە

نەکو ب رەوون بکن بەحتی پیغەمبەری
بن ھۆگریت مەلەوونئ خوئییسەری
وہک وی توکا لەعنەتن بکەفت سەری

مە گرتی ئەو ژى ھەقالیەت بلعەمی^(۱)
وہک مە گۆتی دئ لئ غەرقت گەمی
دئ دۆزەخ لئ شارەت^(۲) وی دەمی

چەوا ل دنیا ئ تو تیر لباسی
ل کفنی مری نەھیلە کیم و کاسی
نەبیژە مرو ھندا بی وەک ماسی

بەری خو بەدە حەدەیتا ترمزی^(۳)
گوھان تیژ پیغەمبەری شرین و مزی
ئەگەر ببیناھیی نە حافزی

---

(۱) ئەبو عەلی موحەمەدئ بەلەمی د چەرخ چاریخ مشەختی دابوو.

(۲) گەرم.

(۳) موحەمەد کورئ عیسیای ترمزی (۸۲۴-۸۹۲ز).

- خاندنا قنوتی

ل سەر نقیژئی قنوتی ناخوینن
دیاره خشیم و حافظ^(۱) و دینن
لهوا هاژ بهلگه و ئایهتا نینن

هندی قنوت سونهتهك موئهكهده^(۲)

هندی ژ ته بیلت دهستا ژئی بهرنهده

گوه نهده جوقهکی^(۳) ئهو پیسه كهده

ئهف بهلگه بو خر ناخی سنهتی
قاری نهبه گوهبده قی نصحهتی
دی پهشیمان بی رۆژا قیامهتی

ئهف دینه شیلاندن^(۴) کرنه دوو بهند^(۵)

بو خشیمما بینه هۆگر و كهبهند

تالیی^(۶) دی بینن دی بنه رهقهند

چ كهسی بقییت تازه تیبههت
ل میرگییت بهحهشتی بگهپت شبههت

(۱) كۆره.

(۲) رژدی ل سهر هاتیهكرن.

(۳) دهستهك.

(۴) تیكدان.

(۵) دوو جۆین.

(۶) دویمهیی.

خوه بگههینت عصمهت نافشکی
ژێره زهلال کت وهک رینی نیشکی

یان بگههت شیخ علی بریفکانی
ئهوه موفتی و عالمی قی زهمانی

یان ژێ سهید حهسهنی بیسفکی
دئ ته قانع کت نهکهقی سهرگیفکی

فله و جوھیا قهط هۆ نه گۆته
بو دینی خو وهک ته نهبین بظۆته⁽¹⁾

⁽¹⁾ بزۆته.

- ل سەر فاتح بسم الله نابیژن

ل سەر فاتح^(۱) بسم الله نابیژن
دیاره نهزان و ئهبلهه^(۲) و گیژن
چهند ب شاشك و جوبه و ره دریژن

ما ئەف هدیثا به بهلگه نه دیتینه
تیکده ساخله من کت ژئی نه تاوینه
لیبگه ره تیکشه دن چاک بخوینه

ئیک ژئی ئەوه ناف (سبع المثانی)
ئایهتا بهژمییره ما تو نهزانی
(بسم الله) ژ سۆرتهی دا تو بزانی

ئهفه ئەو عالمن ییت کو ژئی رازی
ل بهر عالمان ئی تو بهلهنگازی
نه دیره درستکی گوشتی به رازی

ئهری شاعر ته چهند دهلال یا گۆتی
دلی مونکهره دایه بهر بظۆتی
ته خولی پی وهرکر ئی هاش خونینه

---

(۱) سۆرتهی (الفاتحه).

(۲) نهزان، ئهحمهق.

پشکا دوویع

نیشتمانی - سیاسی

مخابن براكوژى

هيش نه بهسه خشيم هو برا كوشتن
ما حهتا كهنگى خوينى دنه رشتن
جهرگ و ميلاك و پش ل مه برشتن

وهى حهرام وهلى هاتينه بهشهرهك⁽¹⁾

كهركه ره، كهركهت كورئ دئ زقرت
جار دئ نادئ لنگا لئ ببرت
دئ جوحنت⁽²⁾ و ل وى جهى⁽³⁾ ناعرت

ژ لهپا قهرسته ما وه ذهرهك⁽⁴⁾

بو هندئ دهست بگهته بهريكى
وهك پئ رهئ قهرستى بو ئاليكى⁽⁵⁾
نهخمه بكهفت بهر قوچان و خويكى⁽⁶⁾

گههاند گولچيسك و هناقا نشتهرهك

---

(1) مرؤقهك.

(2) راوهستاين بئ دهنگ.

(3) ل جههك ديتتر: وارى.

(4) زيان.

(5) ئالف، گيا.

(6) باج.

پیتقیه هەر کەسەك قى بزانت
قېرش و زلەكى بۆ ھېلىنى دانت
ئەف وەلاتى ھۆى شرين لى بانانت

نەبتە كولەوار و ھەشپپۆرەك^(۱)

مىنكارم ئەقى كەدى بەيلن
ما نزان ئەف كارە پيسە فيلن
دوژمن و نەياردى پى وارى كىلن

نى دى دنە بەر مەزارا دۆزەرەك

حەتا كەنگى ئەبلەھ^(۲) و تىناگەھى
ل مە قەمىنت قورمى حەتا گەھى
ھەبى بايى گرتە كىلەكى و پشت و گەھى

تېر خەم و كول و كۆقان و كەسەرەك

خوھزى ئەف كارە ل ناڤ مە برھابا
دلى دلسۆز و ھەزارا تەنابا
وەك خەلكەكى گەھابان داى و بابا

ديارە مەژى نىنە تەمەت كەرەك

د كەقندە مە ئەف كارە چورپىكە
لەول سەر مە ھەر ھېرش و ئىشىكە
كەتىنە بەر پاق و زىندان و خويكا

ژبۆ كەسەكى نا بنە ھەبەرەك

---

(۱) خوھلىبەسەرەك.

(۲) ئەحمەق.

حهتا نهۆ كارئ مه ههر ئالۆزه
دهرازينكا مه تير گليش و تۆزه
دفا دوژمنال سهر مه قلوۆزه^(١)

نئ كانئ بو قئ وهلائي ريپههرك

خوه قهگره دي بهسه بهتهته^(٢)

بو تيفاقا^(٣) وهلائي بخهتهته^(٤)

مانه بهسه كور فاليش ههر كهس زته

دال مه نهبرهت^(٥) شاشك و خهنجههرك

دي هوسا گهري بت مافي مللهتي

دهف زوهابن خودانييت ئاق و شهتي

چوخك دي كهقنه بنئ بهتي^(٦)

ل قئ عههري بو مه نامينت سيپههرك

چ كهسئ تيپگههت ئهقه بهسه

ليقه نهبت يا دياره تههسه

پئ رهه و گرفتاره ئهونه كهسه

قان طوقان گهمي هيلابن سهنگههرك

---

(١) خوار.

(٢) روينه خوارئ.

(٣) ئيگرتن، ههفگرتن.

(٤) كار و بزاقن بكه.

(٥) نه برييت، ژ ناف نهچيت.

(٦) عهباين عهههبي.

ما حافظى تو دىيائى نابىنى
نى تو هشارى ما تو هار و دىنى
دى مە سوۆزى و برىژى و قەلىنى

وہ ناکى بئیتە تاقکرنى دەرەك

نە پىرۆز بت روى رەش و بو قى كەدى
دى ھوسا گەھى مراد و مەقەدەدى
بو دوژمن و نەيارا خوەش مەدەدى^(۱)

پىقەتە تىرى ژ گازند و ضەپرەك

نى ئەم بىنە كەلەخ و قەرقودە
بو دوژمننا كرىن كارە و فەرھودە
برھاندىن ئاق و نىشان و وجودە

ئاخ و ئاخىن بو جەحش و نىرە كەرەك

ژ باب و كالان نى مە ئەف دورھىيە
لەو كەتىنە بەر سىپەل و لەھى يە
نەھاتە پىچان خىقەتە بەھى يە

مە گازندە ژ زاخ و قش مەرەك

ئەم يىت بىنە ئقال بەر كئانى
كەتىنە دەستى خشىم و نەزانى
شىلاندىن ئاق و رىبار و كانى

ل مە قەمرىن شەمال و فەنەرەك

---

^(۱) ھارىكارى.

ژ دەورئ میرهكا هۆ د لهییزن
ژیۆ گاوری و دوژمنادا بهزن
بوۆقی وهلاتئ هۆ شوخ و شهنگ دزن

ما هوسانه ئازاکرن و مههدرهك

مهردما من ئەقهیه دئ ئەقه بت
کەس نابیژت گوهدارم دئ وهك ته بت
ژ رییا چهپ و خار من ژئ تۆبه بت

ههوجه ناکت بو بخوینم ئەلبهقههك^(۱)

هیقیدارم گوهدا بدن قان مهسهلا
قهط قیرا نهکن ههقرک و جهدهلا
ژ دلی بمالن قپش و دهغهلا^(۲)

یال بهر مه بو مرادئ وهغههك

فهیده ناکهت بیژم ههتا ئیقاری
بهگهه ناکن نئ کانئ هاریکاری
لهوا فهطسینه^(۳) ل بنئ باری

کانئ ئیمامع عهلی^(۴) و عهمهههك^(۵)

---

(۱) سۆرهتئ (البقره).

(۲) کهلوپهل.

(۳) فهتسینه.

(۴) ئیمام عهلی کورئ ئهبی تالبی.

(۵) ئیمام عومهه کورئ خهتابی.

شان كۆل و كۆفانا مەلا براشتى
سەر قە ساخە دل و مېلاك كەلاشتى
هېش نەمرى دىتى ب درىستى ئاشتى

هاتى چكاندن كەسك و سۆر و زەرەك

ما تو حالى خوه نابىنى
برىن كولى تىر برىنى
ل بهر^(۱) دهنى رەش و شىنى
نى نوکە هيش بى بنگههئى

دوژمن زهحف كىقهه راته
دهست خو هقه بينيت وهلاته
ل مه بكته ميراته
نى دى لى قوسىنت^(۲) رەهئى

كانى نهو خورتىت نه نعالى
كه لهخ رادان بنى چالى
ما بو حالى وان نانالى
خوه نه تو جوهى و فلههئى

نى دى مه لىك بهردىنت
دا وهلات ههر بو بمىنت
طوقى خوه لى بره شىنت
وهكى بهرى صال و مههئى

قى وهلاتى هو شوخ و شهنگ
پيشى شىر و خورتىت چه لهنگ
ب تنى ما بى ئاواز و دهنگ
ما بوچى تو لى ناشههئى

---

(۱) ل جههكى دىتر: ل رەخ.

(۲) بىرپىت.

هەر كەسەك گەنەم و برنجە
بۆ وەلاتى خوە ب پەنجە
تێر بزاف و گەلەك قەنجە

هەر تنى تو سقى و جەهى

نى فهیتە د خەودابى
پال بەدى ل نك زىبابى
وەكى تفالیت ساقابى

هەى بايى گرتى يە گەهى

دەمى فورصەت^(۱) بۆ مە چىيى
كەيم بزاف و چەپ و لىيى
ژىيا درست و قارى بى

ژىو پاخلى بستەهى

چاف نەدە پاخلى و بەرىكا
رېنشتەنا سەر كورسىكا
دووڤى نەدە ب مورىكا

فەرمان و قىر و بەهى

ئەقە واره نە پاكىتە
دوژمن تىر و ئاگر و پىتە
مىلاكە مە گەلەك مپتە

قەط زل نەكە چاقال دەهى

بگەهى رپزا قارۆنى
نە ب بەوستەكى لى رۆنى
دى خوە هشاركە، هەى خۆنى

دى هوسا گەهى بنگەهى

---

(۱) دەرڤەت، دەلىقە.

چ بۆ بیژم سهقا نادت
خوه ژ دهراقی قه نادت
کرت و مالی خوه پی بادت

نه دخه ما شهرم و گونه هه

دیاره به شه هه شتیکه
دهری بی دوخین و میکه
زیزی هه پۆ ل سهر پیکه

دیار بکت شهرم گه هه

هه دئ ل هیقی خه لکی بی
نی فهیته ما ناچی بی
ژ پییا درست قاری بی

هه هوسا بی ناگه هه

هه جار هکی دئ مه هیلن
دئ باز دئ واری دئ کیلن
پیبار و که هنی دئ شیلن

هه ی بای گرتی یه گه هه

وهکی (مه لایی) ژبیر نه به
نه بۆ دوژمنا پاله به
بۆ وهلاتی خو بقه به

دا هه و هه لئ بشه هه

ما دئ چ بیژن بی زاخا
بسهرقه نه بدن بهر داخا
ته نشت و پشت و که ماخا

دا بکه فن بهر قه هه هه

دستوور

بکن شوکرا خودی هەردەم ئەو تەواب و قەھارە
ژی بترسین شەف و رۆژا دۆزەخت تیر پیت و دژوارە

چ کەس باش نەبت هەردەم تیبگەھن ئەقلی وی کیمە
دەمق قافیژ و قەپانی واری وی لی بتە لیمە

نەۆ بۆ تاوانا ل سەر مە بی گومان نەمایە چو ریک
نی بەری نوکە بەشیمە ل مانی مە بی هەشتیک

بیت عیبرەت ئەقا بووری خودی هەر حاضرە سەرمە
بنیرن تالییا کاری نەحەزا قەبەت و شەرمە

ب قی دەستووری دەینای ئەم پیکشە بۆ دووچینە
خودی ژى هەر هاریکار بت کو ئەم پیکشە ژى راضینە

دەغەل^(۱) شین بی باران باری ل سەر تەیروکئ مەحوابی
دی بەری خوە بدن واری مە چەند زەنگین و ئاقا بی

ئەوی ئاقا مەیا شیلی چەندا زەلال و صافی بی
ساقایی سیوی ئەنزال ھندە شیرخار پی شاھی بی

ب تەنا خوین ھاتە رشتن ل واری دا مسوگەر بت
بیتە ھلدانیع عالا مە رەنگی زەر و کەسک و سۆر بت

---

(۱) کەلوپەل.

کاربه دهستا بو خو هشیئا مللهتی پیتهقی هشیاری
هاتی بهیستن بی گومان بهقی هیوانی گهلهك خاری

کهسهکی ئیفلح نه دیته نی بی پرسیار و تهفتیشا^(۱)

خودانییت فههم و ئیدراکه بکاری حهق دهوام کیشا

بو دین و دنیا مللهتی پیتهقی سهرومرا هشیار
ما کی تیر خاره ماست و دهو ریئجهری پهزی گورگی هار

غهدر و خیانهت بو کهسهکی قهط نابنه راست و مال

ل دین و دنیا یی ژیره بته گازنده و وهبال

شوکردارین ژ خودی ههردی چیتر بت دنیا مه
بشان قههره مانیت کوردا پیشقه ترین نهف نه حکامه

---

^(۱) فهکۆلین.

پۆژا پیرۆز

پیرۆزه صالاً ئێك و نهه و سفر و چار^(۱)
دوژمن و نهحهز دئ مینن شهرمهزار
وهلاتی مه نئ نامینت بهندهوار

پۆژا مه پشكفی ل بارزانی
شوعلی دا چار کناریت کوردستانی
ئهقه ئه پۆژا داخاز مه دگۆت کانی

پیرۆز بت خهلكی وهلاتی ئه پۆزه
ل مه ههه صال ئه پۆزه جهژن و نهقرۆزه
سهروهی مه پتر ژ کاوهی دلسۆزه

بههه گهش بت ما پهوشا مه هوسابی
دیروکا نهتهوا کوردی هندابی
ل چار قورنهتیت دنیا یئ کوتابی

سهروك بارزانی كورد دانه ناسینی
قورپتالكرن ژ وههچ و وهخما ئیتینی
وهلاتی مه گههاند مههم و ژینی

خلاصكرن ژ مپههت و خهلهكا
نههیلا ل سهرمه ظوئما كوپهكا
مهههگئ خوه ئاقیته دههیا مهههكا^(۲)

---

(۱) مههلا مستهفا بارزانی ل ساللا (۱۹۰۳) ئی ژدایكبوویه نهك ساللا (۱۹۰۴) ئی.

(۲) ژناقچوونی.

سەریخووە دا بژین شووتی حەمیا
دوعاچینە بۆ وی دگەل سووفیا
صالح^(۱) و باش و شیخ و وهلیا

دوعا خازن بی کەس و ژار و برسی
کو یا خودی ئەقە ل حالێ مە پرسى
نەهیلان کولەوار و کولە و طرسی

ئەوی زانی بن دەستی چەند عەذابە
قیال سەرمە بېرەت^(۲) ئەف عەذابە
فەحیل کرین ژ لەپین^(۳) قان سەبابە

فەخرە ئەو بۆ عالەما ساخ و مری
هەر بکین پەسن و ئەنا بۆ قادری^(۴)
ئازا کرین ژین دەستی گاوری

کو حاصل^(۵) کری مەرەما دل کوئی
چاف زوهابین ژ پۆندک و شلی^(۶)
بەسە بۆ حالێ مە هەر ئەو عادلی

کەسەک نەما ژ سەرۆکی نەرازی
یی وەسابی وەک دل و جان بخازی
چەند کوردستانێ پی بر سەرفەرازی

---

(۱) باش، قەنج.

(۲) ژناق بچیت.

(۳) دەستین.

(۴) (قادر) ئێک ژ ناڤین خودایێ مەزنە و پامانا (خودان شیان) ددەت.

(۵) بجههینای.

(۶) تەر.

كو شهئنى ئەقى سەمىيانى ھووہ
ژ دەریا قودرەتا خالقى^(۱) جووہ
بوؤقى وەلاتى ناسنامە و میژووہ

چەند پەرا وەرگىپرەم ھەتا ئیشارى
تەمەتى خیز و بەلكیت دار و بارى
دەر و یاقووت و زىپر و مەرارى

دویندەھى پیکشەبەرە ل ریبازى
موم و فند و فەنەر^(۲) و دل بخازى
لايەتیت تاج و (رۆتبا)^(۳) ئیجازى

---

(۱) (خالق) ژ ناڤین خودایە مەزن و پامانا (چیکەر) ددەت.

(۲) چرا.

(۳) پلە و پایە.

خەم و خیال^(۱)

مخابن صەد مخابن بارزانی د حەیفیدا
خورت و جەحیللیت کوردا تیکەدە شین بو گریدا
پەرچ و گەفک و بسک پیکشە هاتن برینئ
وہلات کەت بەر ئافات^(۲) و تۆز و گەر و شینئ
ل کوردستانئ بی بەھی و خەم و گری و شین و تازی
قیڕ و ھەوار قۆرقۆر و نالین و حتک و گازی
صلافا لیبن سەرۆکی ژ فی وہلاتی بارکر
دیرۆکا کوردستانئ بو من پۆھن و دیارکر
پتر ژ پینجی صالا بنستربوومە دانئ
بابئ^(۳) مەسعوود^(۴) و ئیدریس^(۱) ھەر پەمزی کوردستانئ

---

(۱) ل جەھەکی دیتەر: صەد کورەھی.

(۲) نەخوہشی.

(۳) مەلا مستەفا بارزانی ل (۱۴ ئادارا ۱۹۰۳) ئ ل گوندئ بارزان ہاتیہ سەر دونیایئ ب
ناقدارترین و مەزنترین ریبەری تەفگەرا ئازادیخوازا کورد دەیتە ہژمارتن،
گرنگترین خال د ژیاننا بارزانیدا چوون و زقپینا وی ژ رووسیا (۱۹۴۶-۱۹۵۸) ئ و
ریبەریا شۆرەشا ئەیلولی (۱۹۶۱-۱۹۷۵) ئ بوو، ل سالا (۱۹۷۹) ئ مائناقایی کر.

(۴) مەسعوود مستەفا بارزانی، سەرکردە و ریبەری گەئ کورد، پۆلەکی باش د ھەر دوو
شۆرەشین ئەیلول (۱۹۶۱-۱۹۷۵) ئ و گولانئ (۱۹۷۶-۱۹۸۸) ئ دا ھەبوو، د ناقبەرا سائین
(۲۰۰۵-۲۰۱۷) ئ سەرۆکی ھەریمما کوردستانئ بوو، نوکە وەک مەرجەعی سیاسیئ
کوردان دەیتە ہژمارتن.

گهلهك^(٢) كهس ئاگههداركرن ب ژياري حهساندن
 گهلهك زهحمهت و تهحلى بو وهلاتى بوورانندن
 سههرانسهرى وهلاتى پيئكشه ژييره قهردارن
 ئاف و ريبار و دهراق ژ سهركههنييا زهلالن
 چهند بيژم دلۆپهكه ژ وهصفى^(٣) قى سهروهرى
 تهمهت حهرفهك مصحفى^(٤) ژ سورهتا (ألبقره)ى
 فهرمانا خودى مهزن ههر دى بجهع خوه ئيت
 مههدم قهط ژييره نينه ههر كهسهك دى بنكشه ئيت
 بلا دوژمن نهبيژن كوردستان ما بى خودان
 ههر دويندهها خومكارى ژيرا سهروهر و سهميان

---

(١) ئيدريس مهلا مستهفا بارزاني، رۆلهكى باش د ههر دوو شوپهشين ئهليلول (١٩٦١-١٩٧٥)
 و گولانى (١٩٧٦-١٩٨٨) دا ههبوو. پشتى مائثاقايا مهلا مستهفا بارزاني، وهك ريبهري
 پارتى ديمۆكراتى كوردستان- عراق هاته هلبژارتن و ل سالا (١٩٨٧)ئ وهغهرا داويى
 كر.

(٢) ل جههكى ديتير: زهحف.

(٣) سالوخهت.

(٤) قورئانا پيرۆز.

کورەھی

کورەھی ئۆجەلانی^(۱) ل زیندانی
ب لەپیت^(۲) زۆردارا هات گریدانی

بلا دوژمن نەبیژن مان بیخ خودان
شیر ژبیشا نابرهن ژیره سه‌میان

نینن بی زیندان و خوین نە پزاندی
ل جیهانی هەتا مافیخووە ستاندی

نی قیز و خورتا پیکه دەست ئاقیتی
ژ هەبەتی جەرگی دوژمنا خوین رشتی

ژنەك كوردا هەمبەری صەد زەلاما
چ دەریا ئەو بدنێ ژیره قاما

هەندی کوردن میرخاسن شیرئ شەرا
دئ دوژمنا ژیک ژەنن تەرا و بەرا

گەر تەژی بن هزار و هەشتی نوھال
دئ رامان وەك غەبر و بایئ شیمال

گەفا وان هەر وەکی بریسی و تەهنگ
ژیره پیروژ بت خەبات و ناف و دەنگ

---

(۱) عەبدوڵڵاھ ئۆجەلان، سەرۆکی پارتا کریکارین کوردستان.

(۲) دەست.

نەیا ژ ھەیبەتی دل لی کەلی
بەعجین^(۱) ژبەر کەقنک و شەپک و شەلی

توپزن ژئی جنقین تورك حەمی
بەھی کەت تورك و عەرەب و عەجەمی

دئی دوژمنا تەرقینن ژ وەطەنی
تێدە دەست بن دیلان و کەیف و کەنی

نی ھا ھا دئی ب سەرکەقن ھنگۆری
بۆ قی وەلاتی شەین خوە کین گۆری

دئی حوکمی خوە ب دەستی خوە گێرن
خاین و نەحەزا ژیکشە وە ژێرین

مەللەتی کورد ماک و جەوھەرە حەمی
ئەقە شەھد لی ھات قەفاندن گەمی

فەھیت ناکن خاین و جەحش و چەتە
خوە فرۆتن ھاتن ریزا حورمەتا

شەرم ناکن ژێرە ببن ھاریکار
دا ئەف وەلاتە بمینت کولەوار

بۆ وان نەخەمە کارکن بۆ زریابی
کیل و گوریت بابی ییت لی ھندابی

بسەرڤەنە ھەر بیژنی گوھ درێژ
لی ببارینن لەعنەتی ھەر نقیژ

---

(۱) ترسیان.

نەبن پالە بۆ دوژمن و نەیارى
بەسە بەیلن وئ ئاقلی (حمار^(۱))ى

ماحافظن^(۲) قى عالەمى نابینن
بۆ ئازادیا وەلاتى خوە د حەلینن

پیرۆز بت گەلى چەکار و هەقالا
ئەو جەفا^(۳) وە بووراندى ھندە ساللا

نى وە گەلەك خوين پشتن بۆ وەلاتى
بنگورکرن قیز و خورتین ژیهاتى

ئەم قەردارین بە خوینا ھاتى پشتن
وە جەرگ و ھناق ل دوژمنا میھتن

ژ بی وەرارى مەلا نەگەشت ریژی
دا دوژمنا قەدم وەك مار و کیژی

---

(۱) گوھ دریژ، کەر.

(۲) کورە.

(۳) ستەم.

هه‌قلپەر

ئافهرين هه‌ر ئافهرين بۆ هه‌قلپه‌رى
به‌رى ل ژيارا وه‌لاتى و خپه‌رى

رۆباد و فيرسه‌يت^(١) دنيا و دين
چه‌له‌نگ و تپه‌ر زاخ^(٢) سيما شرين

شارى خورت و حيت و مه‌رد و جامپه‌را
بيشه‌ مي‌رخاس و پانگ و شپه‌را

هه‌ر جه‌ت ته‌كيا^(٣) و مه‌زار و صوفيا
شيخ و خه‌ليفه و صالح و وه‌ليا

خومكار و ماقويل و ئاغا و به‌گله‌ر^(٤)
نابينم كه‌س ژپه‌ر ببن هه‌مه‌به‌ر

خپه‌رخاز و عالم و زانا و دل ب ئيش
نه‌هنگ^(٥) و په‌هله‌وان و سه‌ركيش

هه‌ژار و مه‌اجرا^(٦) د چه‌وينن
بۆ دوژمنا خوه‌ چو جا ناچه‌مينن

---

(١) چه‌له‌نگ، مي‌رخواس.

(٢) ل جه‌ه‌كئ ديتەر: چه‌له‌نگ و خوه‌ش زه‌ليم.

(٣) ته‌كيا صوفيان.

(٤) سه‌ركرده.

(٥) حويت.

(٦) ل جه‌ه‌كئ ديتەر: به‌له‌نگازا.

دهمى ئەنفالى كورد برينه بهحرك^(۱)

دهست هلينان ژيپر بين پيژان و رك

وه هواندن ژ دوژمنان نهطيسان

كسهك ديتير ل حالى وان نهپيسان

ههگهر ئەو نهبان دا كوردا قهليين

توبيت جانگى ل دهف و ليئا ئالين

ميژووا ههقلييرى روهن و دياره

خوه نه زماند بو نهحهز و نهياره

رهوش و خههالا باژيرييت وهلاتى

لائيقى^(۲) تانجا زيپرى بو خهلاتى

چهنده بيژم ههركيمه و يا پتره

ئەز نابينم باژيرەك ژى چيتره

ل سهر من ههيه خو بكمه گورى

كسهك نابيژت مهلا حتم و كورى

بو قهردارين قيت چو جارا ژبير نهكين

هتا دهري شوارى ل خوه شهكين

---

(۱) بهحرك، سهر ب پاريزگهها ههوليريشهيه، پشتى ئەنفالا رهشا سالا (۱۹۸۸) ئ ب سهر مللهتق كورد هاتى، كو بو ئەگهري ويران بوونا چار هزار گوندان و بيسهروشوين بوونا (۱۸۲) هزار كهسان و هژمارهكا زيده بهرهف كومهنگهها زورهملى يا (بهحرك) برن.

(۲) ههژى.

زاخۆ

زاخۆ گولا باژیرین کوردستانئ
تیر خهمل و رهوش و رهونهق ل جیهانئ

ئهوه ماك و هیلینا كوردهوارا

قهط خوه نه چهمانده بو زۆردارا

ب طهنا⁽¹⁾ خوين پشته بو وهلاتی
زهحف بن گور کرن لاویت ژیهاتی

جهئ میرخاس و ماقویل و بهگلهر⁽²⁾

عالم و زانا و تیر زاخ و ریبهرا

نان دهه و مهرد و سهخی و صووفیا
راست و درست و تیر دین و فهقیبا

میژووا زاخۆ یا كهفن و دیاره

كوردستانئ پیكفه پی ئیفتیخاره

هندی كو بیژم هه كیمه و نههوه
پیش میرخاس و كوردهوارا ئهوه

ژیپه بیروژ بت جورعهت و خهباته

وه مال ل دوژمننا كره میراته

ههتا گههشتن نیشان و عهلانی
دهنگ و ناف گههشته عهدر و عهسمانی

---

(1) تهنا.

(2) حوكمیران.

فەرمان

هه‌ی هه‌واره د سه‌ر مه‌ده هات فه‌رمانه
نا قه‌ومت هه‌تا ئاخه‌ری زه‌مانه
وه‌لات هورگومان‌دن به‌ردان کولانه
که‌ده‌رو ته‌وشی هاقیته هناقا
بنی‌پرن کواشی و مه‌رینی و باقیا
گره‌ش و گره‌شین و کولی قادیا
سه‌رته‌نگ و گه‌رماف و سیج و هاجیا
پیلیت رۆندکا بارین ژ چاقا
بی‌زیه و بی‌تاس و هسه‌ن ئاقا
دولا و ئه‌رمشت و بورجین و زیناقا
گه‌لناسک و ده‌رگه‌ل و بی‌ک و لیناقا
وه‌ک ره‌فی‌ت که‌وا ئالقین ب داقا
بالقوس و ئاسیه صوریا و قه‌رقوور
موقبل و سه‌ره‌که‌ه‌نی و سه‌رشوور
پێچه‌ک و ئاقه‌ ته‌حل و پیش‌خابوور
لی کورن طوفان و فه‌رمان راقا
دوولب تنی مایا به‌گی مويسلی
یا ل ریکا ده‌وک ل سه‌ری ملی
هه‌مه‌به‌ری سه‌رته‌نگی^(١) ل ریا مويسلی
ل کوردستانی ب تنی ئه‌فه‌ ما ئاقا

(١) سه‌رته‌نگی.

نئ من ئەف تئى گۆتن بۆ نمونە
قەلاندن لئى راکرن فرتوونە
ژ خانەقینى حەتا دیرەبوونە
لئى تەواندن پەلها بیک و زاڤا

ل گەلەك جهوارا بەلاڤكرن
گەلەك پیر و كال ژى سپى برن
زارۆك و تفال زەحف ژى مرن
ئاڤیتە دەف و ئیڤا قەشاقا^(۱)

ل پش و میلاكا هادا خوریکا
نەما پیڤهتر ژ قەهر و خوەزیکا
كەتن بەر دیوارا و كولان و سیکا
هاتی یە قەگرتن دەست بۆ دەراقا

ل دل دە ئاگرئ من پتر هلبى
هناڤ صۆتن و جەرگ و میلاك كولبى
پیڤتا دژوارترئ قیجا دگەل بى
ئاڤیتە دەف و ئیڤ و بره و چاقا

ژبۆ قى دەردى دەرمانى نابینم
ئەزئى بئى خولك و رەنگ و تیر برینم
بئى دەلیڤه مه هەوارئ بگەهینم
طاریستانه^(۲) بووكن ریکم صلاڤا

---

(۱) (قەشاق) واتە (كەفا دەفی).

(۲) تاریستانه.

نھۆ صەد دەر و صەد زێر و مراری
کۆ یەك بیژت تو نازقەری واری
ل نك (مەلایى) نائینت یەك پاری

رۆی نادم گۆشت و کەباب و پەلافا

ئەى خودا مە ب تە هەیه باوەرى
بۆ قان بەلەنگازا تو قەكى دەرى
حەتا دەف و لیقا ئەو بینە هەرى

دەست ناگەهتە ئاف و دەرائاقا

مەهان گەھاند شیخ طەھا سلیقانی
دگەل شیخ نۆرەدینی بریفکانی
هەروەسا عەبدولقادی گەیلانی

دگەل چاک و باش و وهلییت بەهراقا

بگەهینن پیغەمبەری قی ئوممەتی
هیقیدارین ژ خودی بۆ پەحمەتی
ئەف وەلاتە دا دەریاس^(۱) بت ژ محنەتی^(۲)

مەزناهی هەر یا خودی مال ئاقا

چاخێ چەرخ زقەری نەکو ژبیرکن
پشت بدن مال وێرانا خوە ژئ دیرکن
گوھ نەدن ئیش و نالی خوەلی تیرکن

ژئ بگرن دەست و ئەزمان و چاقا

---

(۱) دەریاز.

(۲) نەخوەشی، بەرتەنگی.

گۆتئا (مه‌لایه‌) وه‌ك زی‌رێ زه‌ره
به‌گه‌م بكن ژێ بكنه‌ باوه‌ره
مه‌ره‌م قه‌دانا كه‌سك و سو‌ر و زه‌ره
ژی‌یر ناكم قی‌را یه‌تیمیت ساقا

هه‌ی هۆ

چ كهسى رابى دىيژت شقانىم
نابىژت بهرخم بهلى ئەز بهرانم
بو قى كهوالى نى ئەز هەر سه‌ميانم

نه‌حه‌ما ده‌ستى باقىژت^(١) گۆپالى
ل بهر خوه بكت شهل و شهبك و شه‌لوالى^(٢)
نى ئەزم رپيه‌ر و خودان و والى

ژ وى چهندي له‌غهر^(٣) بى كهت كولانا
نه‌گه‌هانده‌ فراه‌شيني ل زوزانا
ما چ بىژم قان كهسان قان نه‌زانانا

ژيه‌ر هندی مان مه‌ليل و په‌ريشان
هاته‌ چه‌راندىن زيانا بى پاوان
د كهفن ده^(٤) هه‌تا نه‌ؤ مان و مان

گهر شقان نه‌ ئيك بت لاو ناچه‌رينت
گۆرگ مشه‌نه‌ عويرى لى درينت
چه‌ره و چه‌روان دى بو دوژمنا مينت

شه‌ره‌نيخه‌ هەر كهسى بو كورسيكى

---

(١) ل جهه‌كى ديتىر: باقىته.

(٢) ل جهه‌كى ديتىر: چ ده‌مى له‌يى رابى خوه بدت ئالى.

(٣) لاواز.

(٤) ل جهه‌كى ديتىر: ژ كه‌فنده.

وهك پى رهه چاف زله ل ئاليكى
خوه بگههينت بنى پهلهابيكى

ب شهف و پوژا لى خوڤ و ئيشيكه
وهك كهوا لى قهپ و قهپه و حيك حيكه
نهخهمه دورى بدت ب موريكه

ئهف وهلاته ئيخستن بهر لهيى
فاقيرت نهف قورچا ئاڤا كههنيى
ئهم دى بينن دى چ لى ئيت تاليى

نهكو سهميان بيت وهكى يا ديك
دهمى بازى دادا مط⁽¹⁾ بين هيديكا
خوه گههاند دل و ميلاكا ب نونيك

لهكا ژ كى بكم نى مه بهز حهلا
وهك قهديده گوشتى مهدا سهر پهلا
كا كهسى تيبگههت فان مهسهلا

شهف و پوژا هه ر ل من قيرو و گازى
خوه قهگرن ل مه نهكن بههى و تازى
ل مه نه برهت بهنووك و بهرو و مازى

مهلايى ددان لى وهرهان ژ خهमा
كهته بهر ئيش و نالين و ئهلهما
زاروك دبيژن باپير رهنك لى نهما

---

(1) مت، بى دهنگ.

ما نه بهسه هتا كهنگى حم حمه
وه ناكن نانئ مه بت گهنمه
دى ل مه ويران كن شهل و شهيك و كومه

يال بهر مه پييهك دير و دريژه
خهلك چوون بانئ ههيف و گلاقيژه
ئهفه دورهيئ باب و كالا ژميژه

شىنى و شادى

ئەقە چەند سال ل مە بۆرى
رۆندك و كۆقان گىرى و قۆرى
زىندان و قوطان^(۱) و زۆرى
رۆژھەلات خوە بكىنە گۆرى

رۆژى ھادا يا ئىيانى
شوعلى قەدا ل كوردستانى
ئەقە داخاز مە د گۆت كانى
تېكە دەست بىن شەھىيانى

پېكە گەھشتىن مرادى
دەست گەھشتە باب و يادى
دەرياس^(۲) بىن بۆ درى و جادى
نەما رۆژا د گۆتن رادى

وھلاتى شىرىن ئازاد بى
ظولم و ويرانكەرن پابى
ژ قوچ و قوچاننى تەنابى
نى وھك بەرى نھۆ نابى

---

(۱) قوتان.

(۲) دەرياز.

هـلۆ سهـرخوه خوه پـيـك بـينه
سهـرى پاـكه نهـچهـمينه
شويتكى د خهـنجهـرى ب ئالينه
بارۆقهـ بهـوورى هـاڤينهـ

ملا بدن ئيـك ل گۆقهـندى
تل و دهـستا حهـتا زهـندى
وهـكى بهـرى نهـرهـقهـندى
خوه بناسه نوکه چهـندى

ئهم مللهـتهـكى مـيرين
وهـك هـهـوسنا دى چـكـلين
دوژمنا زى تهـرهـقين
وهـلاتى دى خهـمـلين

يا فهـر ژبو مه تيفاقه^(١)
دا دهـست نهـگهـهـته باقه
دهـروكهـ دوژمنى ل تاقه^(٢)
گهـلهـك بو هـندى موشـتاقه

نهـكو مه لـيـك بهـردينت
دا ئهـول وهـلاتى پـينت
طووقى خوه لى رهـشـينت
وهـكى بهـرى مه ب چهـرـينت

---

(١) ئيـكـگرتن.

(٢) فهـكرى.

قى فوړصه تى^(۱) ژ دهست خوه نه کن
دوژمنى ل خوه بسته ه نه کن
دلى خوه ژ ئىک راقه کن
خوه ل سه ر ئىک قه به نه کن

به ر نه دن پا خل و به ریکا
بیلای و دمراف و پاریکا
پالقه دانال سه ر کورسیکا
زیږى نه دن ب موریکا

چه ند خوین رشته هتا نوکه
نه بازاره کى کچکوکه
کتاف و شیللم و نوکه
هه له بچه و نه نزال دیرۆکه

نه کن وه ک طه یرى تیتانى^(۲)
مال ویران یا مه ل سه ر دانى
که ته داقیت نیچیرقانى
چه نگ قوساندى مال بن بانى

نى توى عالهمى دینى
نه هار و حافظ و دینى
کراسى خوه ناقه تینى
دال سه ر قى پارچى رینى

---

(۱) ده لیکه، دمرهت.

(۲)

مهلا ژ خه ما ره لی^(۱) سپی بی
کیم بیناهی چاق طاری^(۲) بی
طاقهت نه ما بی هیچی بی
کا ئه و کسهی ژئی راضی بی

نه ده لاله حهمی بیژم
ژ کۆقانا رۆندکا د ریژم
بو وهلاتی گلاقیژم
دل صافیمه و نه ب قریژم

---

(۱) ل جههکی دیتر: رهدین.

(۲) تاری.

شین و شاد

سه سالاً بیمه مه لال مسیریکی
ئهوقافی خهرج نهکر تههت دهزیکئی

بو مزگهتی گهرايين وهك دهلیا
بو قهتهك بهرك و هندهك بهطهنا

موجهور موئهزن ب هیقییا ئیمامی
ئیك ههیه بدت فهتوا قی كهلامی

ئهقه چهنه مودیر هاتن گوهورینی
فهیده نهدا تههت دوی قهلینی

وهی حهرام بت ئیکئی قهط قهست نهکری
یاش^(۱) وانقه دئی سههژیکن ب شهفری

مزگهتیین رهخ و دورا خرابترین
ئهوژی لیدگهههن شپتی مه بو بکرن

مه گازنده ژ کارگیڕ و بهرپرسا
هاژی نینن نه ژ پسیار و پرسا

ما دهلاله بو ئهوقافی هوبکته
ل جقاتا خهلك ژیره بکت پت پته

نی نه لاهه کو ئهم حهمی بیژین
دا دژمن پی نهحسن دئی مه میژن

---

(۱) یاش

حهتا گههشتیه صالا سه و ئیکه
مه ژ خودی داخاز کر ئیکه باش ریکه

ئه ی خودی فهحیل که ل گور و مهحشهری
بگههینه پیغمبهری ل کهوسهری

كهسیت هوسا وه پى نهبت باوهرى
تف و مستا ببارینن روى و سهرى
قهدرى گولئ نزانن وهكى كهرى
مافى وى دفن و ئەزمان لى برینه

مهلاى خوه گيژكر نائیته رایى
دلۆپهك تیرۆژكا تاقى نهدايى
كهته بهر ئاستهنگ و ئیشیت دنیایى
بسهرقه ساخه چاف كیم بیناهینه

وهكى سندی^(۱) و گولیا^(۲) دهست باقیژی
وهك وان جهرگى زۆردارا خوینی بریژی
وه دیارن ههر وهكى گولاقیژی
نى نهوهك خهلكى بهقههه و قازینه

هندى سندی و گولینه شیړى شهرا
چو جارا بازندان ل پشت چهپهرا
وهكو دهوارن ههتا ههرو ههرا
ژیړه پیروژ بت دهنگ و ناف و ژینه

بن گوركرن میرخاسیت ژیهاتی
حهتا زۆرداریان ژ وهلاتى
دا ل وهلاتى خوه بكنه ماتی
ئهف وهلاتى هوساش پهچى و رهنگینه

---

(۱) هۆزا سنديان ل دهقهرا زاخۆ.

(۲) هۆزا گوليان ل دهقهرا زاخۆ.

بى زاخ

كەدوهرى تەپەسە سەهرى
وہپىن نەبەت باوهرى
بىبن گۆقى وەك كەهرى

كارى بکە ژبو ئاخى
هەگەر تو خودان زاخى
مادى ھەر چاق دى باخى

ھەر كەس خودان ئەلانە
وارى مە بى سەمیانە
ماچ بىژىن نەترانە

تو وەك خەلكىن مرۆقى
نەكەرى بکەقىن گۆقى
ھەر ھاگرى بلوۆقى

دى توژى خو بلقىنە
سەرى خو نە نزمینە
نەینە سەر خو نەزىنە

مەلايىن نىشا تەدا
خو ژو لاتی قەنەدە
دەست خەلكىقە بەرنەدە

نەبەشە شەبەتی حورمەتەتی

نەتو مامە نە مەتەتی

تەبەشە قەتی صوحبەتی

مادەم هەر یەتی بێتی زاخەتی

بەشەرقەیی بۆ مزاخەتی

هەر بدنە بەر داخەتی

بى زاخ

سـهـرئ ل بـهـر مـنـهـتـا
ل قـونـجـال و قـورنـهـتـا
بـؤ گـور و زيارهـتـا

گـهـل زاخ دگـهـل ده هـهـبا
دا ل مـهـشـكـع كـت لولـهـبا
خـورت داكـهـقت قـهـبا

كـار كـرـبا بـؤ وـهـلـاتـى
گـهـلـهـك لـى كـرـبا مـاتـى
دـابـت كـوـردـهـك ژيـهـاتـى

ئـهـو نـه دـبـى يـه سـهـرنـخـوين
لـى پـهـيـدا نـهـدـبـى بـرـين
دـيار نـهـدـبـى عـهـرز و قـوين

دگـهـل هـؤگـرا ئيـت پـيـزئ
بـهـرئ خـوه دـتـه مـيـزئ
نـهـدـبـى هـهـقـكـويـض كـيـزئ

مـهـلا چـهـنـد يـى هـهـسـانئ
بـؤ وـهـلـاتـى دـهـرمـانئ
پـيـنـى بـنـى قـاـزانئ

كـا كـهـسـى قـى بـزانت
ل وـهـلـاتـى بـيـانـت
سـهـرئ هـلـدـت نـه دانـت

سەرھلداڻ

رَابِن سەرخوہ ئەفرۆکە پۆژا مە ھات
بۆ قى وەلاتى زەحف بکن کىضەرەت
دوژمنى بتەرقيىنن ل سەر وەلات

دوژمنى وارى مە قەگرت خورت و زۆر
ما وە نەدیت بۆ کولان قەبر و گۆر
بۆ قى وەلاتى شرین ببن خەمخور

ئەى برادەر ئى ئەم ییئت کرین شەمۆ
کەمال و حەسەن کرن حەسۆ و کەمۆ
رەمەزان و عەلى بين عەلۆ و رەمۆ

ئەم کتا ژوورینە ئەو دى بنگەقن
لى ھندا بين قونجال و کون دى رەقن
ھات رپيا وان طرس و ھەییەت بینە ژن

ھەییەتەى بیخن دلخ وان گاورا
شبتى پلنگى لى ب خورن ھەى برا
طوقى لى ب برھینن تەرا و بەرا

ژن و زاروک و مەزن ب دیف کەقن
طرس وا کەتەى نى یى د رەقن
بەعجین ب شەف و پۆژا نانقن

ھەرنەى دا بچنەى بىھەزنەى
بنياتا وان لى بدن قەلانەى
دا وارى خوہ بدينە پاراستنەى

خورت و زارۆك و جهحیل پیکشه بهزی
بو نههیللا ریبیار و ئاقیت تهزی
ئیخسیرکرن هەر وهکو کهریت پهزی

مه لایلی دا بهر قییرا ب رهخ کهتی
تهرقانیدن بوورانیدن ئەف ژ شهتی
لح میراتهکرن د شداشه و بهتی

ههی هۆگر و مزگینی مه بو وه دا
خیشهتا رهحمی خودی ل سهر مه قهدا
ئهم گههاندنه مههم و مهقصهدا

قیت بکین شوکرا خودی گهلهک گهلهک
دنیا ل مه زقرانیدن چهرخ و فهلهک
قورتال کرین ژ قهید و گورز و خهلهک

پیتقیه ئهم تیکده ئیک بگرین
ژ رییا چهپ و خار ئهم بزقرین
دا زهقیکا خو ئهم بخوب درین

دوو بهند

هنده ژ وهبیت كهكو نهبن دووبهند^(۱)
دئ بۆ دوژمن و نهيارا بن كهبهند
كولهوار بن ژيپر دئ بنه رهقهند

چونكى هه ر ئالهك دئ بخوه كيشت
بگههينت خوه رهخى دى داكيشت
بۆ نهخههه دئ لى بكهئيشت

ههتا نهبن دلهك خوه ئازا ناكن
توخ و عالا ل وهلاتى بلند ناكن
دئ كوردهوارا قهط تهناكن

دارا دوو تا هيژ و خهمل هندكه
سيها وئ بئ وهراوه و تههنكه
بۆ نهيار و نهحهزا نابت ركه

ما چاف نادن عالمئ نابينن
نئ مل ب مليقه خوه د شدينن
بۆ ژيارا وهلاتى خوه د برهينن

ل چار قهرنهتا هاتن هژمار و ريزئ
چهنكلئ وان بلنده ل سهه ر ميژئ
بتئ بينه ههقويضئ ميش و كيژئ

---

^(۱) دوو دهسته.

ژ کەریا دە مەلای دایە هەناقا
ددان وەرەهان رۆندک بارین ژ چاقا
هاها نیزیکیە رۆژ لێ بچت ئاقا

دکەقن دە کارێ مە بی تفاقە
دەریکیە مە بۆ دوژمنال تاقە
دەرازیکیە مە ب گلیش و شیلماقە

هەندی هوبت دێ هوسا بت دێ هوبت
عەلی دێ بت عەلۆ محە محۆ بت
گولێ دێ بت گولۆ خەمێ خەمۆ بت

مە گازندە ژ ریبەر و سەرورە
کەهەنی ئیکە شپتی ئاقا کەوسەرە
ژیکقە نەبن خودی بۆ مە فەرە

مەلا کۆقاندەرە زەحف بۆ ئاخێ
چاق طاری بین ل بەر غەبرا مزاخێ
هیش نەمیری پالدا بال رەخ مشتاخێ

خيانة

فهكرن كهنگه نه و بهرپرسا خار فهقير
نان ژ سهر سيهلئ رهقاندن هيش ههقير

چهنيهك خووش بوو نههيلان ئهو بخوون
فهكرن دهوسا وان كا نهۆ كيئه چوون

بو ليكدانا كرت و مالى زيرهكن
بو فهسادا دينى گهلهك بهلهكن

كههنيا دينى شيلاندن كرن ههپرى
ههژار ما ب دهستى ئاه و گرى

چ كهس ژ كونهك هات بى سهرهك
بو ژيارا مللهتى بى رپبهرهك

طرس و برس خوڤ خوڤا توپ و تهيارا
نالنه نالا زاروك و بريندارا

مه خانهدا تهمهت دوى قهلىنى
يان سها عهورى ل چلى هاقىنى

خودانييت طرس و برسا ئاقى بين
كهسى دژى وهلاتى پى شاهى بين

پهزى كىقى ماتى دكن بو خودان
تهرشى خومال و داي دووت بو نهبان

كهتنا شكهفت و كونا كهقر و تهراش
فهيده نهدايى بينه پالييت بهلاش

گەلەکا خوہ پیٹھە نیساند زکرەشا
چ خارنەکا خوہش گەهشتە دەف بەشا

ژیرە ما گوشت و کەباب و تک و پەلاف
بۆ خۆھمالا بی یە ژەھرە نان و ئاف

مانە بەسە نی ئەف کارە خەلەتە
کوھۆل خۆھمالا بکن ما مرووتە

کەسەکی ھۆ نەکرە بی مرووتی
تیکدە خوسارەت بن بقی عەدەتی

کا مەدیتی ئەف کاری ھە برھایی
ھیش دوژمن و نەحەز پی نەحەسایی

دا ئەف دەستکەفتی یە بۆ بمینت
دلی زۆردار و نەحەزا بقەمینت

ههیهۆت

ئەری کوردۆ بهاره و وری ههیهۆت
قازان مایه نهکەلی بینی قه صۆت

مانه لهخرین نۆ دۆ هلو بکه لۆت
ئەقی کەوالی خۆمال خەلکەکی دۆت

چو مروهت بمینن برسی نهبت قۆت
مخابن کەسەک خەمی نهۆ ناخۆت

لهوا نوکه بینه دارهک هشک و رۆت^(۱)
سەرڤه ساخین ل جەرگی قەبی تابۆت

ما حەتا کەنگی دۆ قەگرین کالۆت
خوه هشیارکه دوژمنا بکه تانۆت

هەی خوه نیشا ته دایه مهلهکولمهۆت
تیبگههه هەی هەر دوو لنگ بینه جۆت

گهفا مهلایى نۆ دۆ دلا شۆت
دهوس نیشا وه دا و گازیکر و گۆت

وهکی ل سەر فهرضا نۆیژئ قنۆت
دا نهکەقن بیره هارۆت و مارۆت

نۆ پیت و گۆری بهری وهلاتی صۆت

---

(۱) رۆیس.

رێیهر

كا دلۆقان و خومال و پێسههرك
پهيدا نهدي ل جهركي تهوش و كهسههرك

كهسهك د كوئاندار و دلئيش و نابينن^(١)

دا قهوهوژيهرين زهقي بچينن^(٢)

ما باشه^(٣) ژ مهرا مط^(٤) و بهطالي

خوه هلاقين وهكي مهيمون و كالي

وهك هرچي مه بخوه برهقصينن

ب چيف و دوقا^(٥) مه پي بعهبينن^(٦)

بو بزاقا وهلاتي گهلهك ديرين

وهكي گورگ و طوريا^(٧) د لويرين

بو دوژمن و نهيارا دكن كهدي

ژ خوهرا چهپ و خارن نائين سهدي

---

(١) ل جههكي ديتر: نابينن.

(٢) ل جههكي ديتر: بچينن.

(٣) ل جههكي ديتر: ما چاكه.

(٤) بيدهنگ.

(٥) دار.

(٦) بقوتن.

(٧) تورئ.

ما چاكه وهك هرچى بىين تهماشه

سینه‌مايهك بى دراف و به‌لاشه

ژبه‌ر خه‌ما مه‌لاى دايه هناقا

هه‌ر وهكى كه‌وى ئالقى ب داقا

كه‌سى بى زاخ چه‌ند بو بىژى چريكه^(١)

چاف لى زله مه‌ره‌ق‌دارى ئاليكه

---

(١) قه‌لس.

عالا (١) مه

نئ نه تنئ ئەوئ ل گارانئ كهرن
هندهك كهس هه نه وهك كورئ ماكهري
ب چار لنگا هه نه ژ وان چيترن
دهمئ ديت رئ ئيمه نادتە گهري
چ كهس تنئ ناگهت ما بوچي يه
هندي ساخه چو نائيته بيدهري
ما نه بهسه كولهتي و بهني و خولام
نه نهبلهه و حتم و حافظ و كهري
ما مايه كهسهك وهلات پئ نه شرين
گه لهك شرينتره ژ گهز و و شهكري
پئ دگهل رهفئ نهبت بي بهايه
لئ بنيره كهو و قوننگ و قري
ما نابيني گوڤه ندا مه ململي
وهه ديواني هتا كهنگي شري
خورت و جهحالا پيڤكه دهست ئاڤي تي
تو وهكي تيارا مط^(٢) و هل تويترئ
وهك مهلاي بگههئ خوه بههژينه
مل بده ملي من بو كهسك و زهري
دا وهك ههه كهسئ بيكي قه گوهي زين
خوه مط^(١) نهكه ما تو دهوار و كهري

---

(١) ئالا.

(٢) مت.

میژوو

میژوو گه لهك^(۲) ب بهایه
یا مه ب گریك نه نازایه

شیلای یه مژو مورانه
كه تی یه دهستی نه زانه

مه تنی پیتیه پی نینه
حه تا نوكه نه بژینه

كایی پی رابت قاقیرت
دیار بكت نه شه شیرت

كه سی بی میژوو چیپلاقه
ئا قاهی هه ردهم بی تاقه

بو چاق نادن رهخ و دووره
بینه پیژان و کونه ووره

نی دقیت باعهوری بمالت
سهاهی بو رۆژی دنالت

تاق نه دت گول و گیایی
رپین نابته سه تی تایی

ئا ق نه دن شه تلا رحانی
كاتا نادات ب بارانی

---

(۱) مت.

(۲) ل جهه کی دیتر: زهحف.

ئەقە دۆپەك نموونە
فەكرن جەلوود و حەسوونە

مەرەما مەلای میژوو
دا عەلی نەبت عەلوو

میژووا مەگەلەك كەقنە
قیت بیتە گوردان وەك تەقنە

تیفاق^(۱)

ههگهر^(۲) پشتی صهه صال خهبات
یا فهر ههر ژیره تیفاقه
چ دهمنی نهبت بوچی یه
کهفت بهر مست و چیلاقه
لی بته شینئ و بههی یه
راست ئیک نهبن بان و تاقه
قهط نابته ئاقاهی یه
دوژمن بو هندئ موشتاقه
لی بت دیلان و شاهی یه
ریئن (یهونان) و (ئیسهاق)ه
مه ژوه گازنده و هیقی یه
دهمنی نان هات لیک دووتاقه
ئهفه نه کارهکی نوی یه
لهو نه دیت کهیف و تهلاقه
نه ئهفرۆکه و سوبههی یه
لهو مه لایی واقه واقه
مایه بی وار وهک کیقی یه^(۳)
دهولت سهری لیک دووتاقه
لهورا لی قیر و گازی یه

---

(۱) ئیکگرتن.

(۲) ل جههکی دیتر: ئهگهر.

(۳) ل جههکی دیتر: ریشی یه.

كوردپهرومر

كوردئ هيشا ههگهر كورد پهرومى زهحف دلوقانى
خوه گيرو نهكه و قههيله بگههه جهج دهنگدانئ
گوه نهده نهحهز و پط و پط و مط و مط⁽¹⁾ و گۆت گۆتى
وئ لئ دگهپهن ل مه ويران كن مازى و پهرى و كهقوتئ
مه ب هزارا بن گۆركن بۆ وارى دا مسوگهر بت
بيته هلدانئ عالا مه دا ههش ب دوژمنا ومر بت
ئهقه واره نهپاكيته دوژمن تير ئاگر و پيته
ما هيش تيناگههى دینۆ خوین ژ ميلاكا مه ميته
هيشيدارم ب تهبايى بهريدن ژ وا صندوقا
دا ل دوژمن و نهحهزا لئ بيت ئاق شلوقا
ئى ههگهر راست كوردهوارى خودان زاخ و غيرهتى
هادرى خوه بگههينئ ژ دهست خوه نهكه فورصهتى
ئوميدا مه ب هيزه ب كوردهواريت هيشا
دى خوه گههينن صندوقا وهكى فهرضا نقيزا
شوكردارين ژ خودئ ئهم گههاندينه ريزى
وهك هۆگرا و ههقالا بهرى مه دايه ميزى
ب خوينا هاتى رشتن گههشتينه عهلالنى
رهنگى زهر و كهسك و سۆر هاته هلدان ل بانى

(1) پت پت و مت مت.

حیت و نهنگ

مه دهستویر خاست ژئهحمه‌دا^(۱) بۆ ریبازی

به‌رسف دامه ب ئیله‌می تو دل خازی

مه دهست بره نقیسینئ بۆ مه پوون بی

چو مه‌قصه‌دا مه دل گه‌شبا ل مه کۆم بی

پی‌حه‌سام کو ئه‌فه هیمه‌تا وانه

بۆ کوردا سه‌نگه‌ر و ره‌وش و سه‌قانه

شوعله دان کوردستانئ وه‌کی پۆژی

ناسنامه نه‌شپتی فه‌رضا نقیژی

ل علمئ وان بنی‌رن نه‌هنگ و حیتن

دور و جه‌واهری‌ت ده‌ریا و مو‌حیطن^(۲)

ئه‌وان کورده‌واری نیشا خه‌لکئ دا

کودا بژین وه‌ک خه‌لکه‌کی ددنئ دا

وه‌کی وان مه نه‌دیتنه شیره‌تکار

دا ئه‌ف وه‌لاته نه‌مینت به‌نده‌وار

ئه‌ف دلۆپه‌ک به‌حسئ قان قه‌هره‌مانا

ته‌مه‌ت حه‌رفه‌ک ژ حه‌دیث و قورئانا

---

(۱) مه‌به‌ست ژ هه‌ر دوو ئه‌حمه‌دان مه‌لا ئه‌حمه‌دی جزیزی و ئه‌حمه‌دی خانی یه.

(۲) (مو‌حیطن) واته (ئوقیانوس).

بها و قهدری وان ب تنی دزانم
چهندا کو زیندی مه کولهیی وانم

مخابن پهیکه رهک نینه ل جههکی
نا هژمیرن ته مهت مقام بیژهکی

ئاگهه

هەر كهسى ل دهقى سه و دوو ددان
كتهك كوسا ژى كيمترن پير و جان

چار بهفشن و چار پيژكن چار كيپهه
چار عهناپن شازده كورسى نهقهه

بهفش و پيژك و كيپهه ئيك سوينه
ئالى ژوور هەر ههشت كورسى سى سوينه
رهخى ژيپرى هەر ههشتين دى دوو سوينه

هندهك عهناپ ئالى نهقران چار پهن
ئالى بنى هندهكا ژى سى پهن

كارى كيپا شكاندن و قهكرنه
بهفش و پيژك كهدا وان پلكرنه

هەر بيتيت دى وهكى ناشى دى هيپرن
دا ل چو جها نههنگيئن قهويپرن

مه دياركر كو حهه مى كهس بزنان
دا نهبيژن كورد خشم و نهزانن

هندى كوردن ماك⁽¹⁾ و بنياتن حهه مى
ئهف قورپان لى هات قهفاندىن گهه مى

---

(1) دايك، دهيك.

هندی جهی کوردانه موبارهکه
خودایی یا گۆتی شهرفهک گهلهکه

قییت ئەم حەمی ئەقی چەندئ بزانن
ئیک بەرنەدین هەردەم لیک ببانین

واری کوردا^(۱)

جھئی کوردا شپتی میڙگا جنه تی
باشتری ژئی نابینئ بؤ صحه تی
لی بگه ره هه کهر خودان طاقه تی^(۲)
نه صار^(۳) و گهرم دل فه کهر تازه و هین
باغ و میڙگ لی هه نه ئاف و دهراف
چو واری لی بگه ری نا دته طاق^(۴)
رهنگیت طهیر^(۵) و طهوالا^(۶) گوشت و په لاف
چ دهمی فه کری زهر و سور و کهسک و شین
وه^(۷) ده لاله هه ره دهمه کی لی بهار
رهنگیت کولیکا ژیره نینه هژمار
ئه وه هه ره که ره ما^(۸) خودایئ ستار
لی مشه کان و دهرفات گهزؤ و هنگئین

---

(۱) ل جهه کی دیتر: جهی کوردا.

(۲) (طاقهت) واته (شیان).

(۳) ل جهه کی دیتر: نه صار.

(۴) تاف.

(۵) تهیر.

(۶) تهوالا.

(۷) ل جهه کی دیتر: هند.

(۸) ل جهه کی دیتر: منه تا.

سیلاف و ئاقیت تهزی و كههنييت زهلال
راست و نشيف^(١) و كوخ و كهقر و نهال
تهحت و بهر تهحتی و جوّم و جهلال
كوز و چهروان مشهنه تهرش لئ چهرين

كهسهكئ نينه ههبت هوسا وهطهن
رهز و باغ و بيستان و ههديقه و چيمهن
ئىخر و بهروار و ئهقرارز و بهطهن
هندي رهنگيت فيقى ژئ تينه چنين

مازی و كهزوان و بهري تیتن^(٢) و تهراش
وهكى وان كهسئ نینن^(٣) ب ئاقئ ئاش
چهند بخوی و ژئ داگرئ ههروه و بهلاش
بو داوهت و گوڤهندا ههه خهه رهقين

دیم و ئاقئ و بهركيل و كووز و بهيار
رپهل و كهندال كييري و تيژ خال و نزار
كوپ و بهرهقهز و نهقههه و دژوار
خولقهتئ^(٤) خودايئ رهبولعالهنين

هوسا كهسهكئ نينه ل چو جها
زيپر و زيڤ و مهرمهه و ههلانها
غاز و گاز و پانزين و تيبر بها

---

(١) ل جههكئ ديتير: بهطهن.

(٢) ل جههكئ ديتير: تويتن.

(٣) ل جههكئ ديتير: وهكى وان نينه كهسئ.

(٤) ل جههكئ ديتير: صنعهتئ.

ب سه‌رڤه‌نه هه‌ر ئيكي^(١) ژي حوور و عهين

هندي جهي كوردانه تير به‌ره‌كه^(٢)

واري خيرو و خيراتا و موباره‌كه^(٣)

تير دين و ديانه‌ت نه وهك هنده‌كا

مصحه‌ف^(٤) يا گوٽي لي قه‌فا سه‌خين

جهي كوردا تير جه‌گه‌ر و زاخه و زور

نه شپتي ييت عالمي نه تير قصور

بو دوژمن و نه‌حه‌زا دبه‌نه كنور^(٥)

رؤبادن تينه كاري وانا^(٦) ره‌قين

لي بني‌رن^(٧) به‌ژن و بال و گه‌رده‌نا

زه‌ند و باسك وهكي تير و له‌قه‌نا

وهك ئه‌له‌وا چه‌سيانن ل به‌طه‌نا

زي‌ره پيرؤز بت ئه‌ف ساخه‌ته ئامين

وهك وان نين قيافه‌ت و تل و ده‌ست

وهكي^(٨) شير و پانگا ژ بيشا قه‌ره‌ست

---

(١) ل جهه‌كي ديتر: هه‌ر يه‌كي.

(٢) ل جهه‌كي ديتر: موباره‌كه.

(٣) ل جهه‌كي ديتر: جهي خيرو و خيراتا و تير به‌ره‌كه.

(٤) (مصحه‌ف) واته (قورئان).

(٥) ل جهه‌كي ديتر: بو دوژمن و نه‌حسا دبن كونور.

(٦) ل جهه‌كي ديتر: وانه.

(٧) ل جهه‌كي ديتر: به‌ريه‌ندن.

(٨) ل جهه‌كي ديتر: شپتي.

چەنگلیت دوژمنا ژ ھەیبەتی شکەست

لائیقن ھەر و ھەر ژێرە ئافەرین^(۱)

ب خودایق قەبە^(۲) من سوند^(۳) خارە

ھندی کوردن ھەر کتەک ب ھزارە^(۴)

قەط خوہ نەدانە دەست دوژمن و نەیارە^(۵)

گەلەک دلۆقانن^(۶) بو دینی شیپین

شیپ و پانیگ و خورتن ل دنی

خوہ ناڤەشیپین ل قونجال و کونئ^(۷)

ھندی زیندینە ھەتا مرنئ

ل نە پەیدا نابن طپس و ھناڤ ھین

ھەر وەنە وەک مە گۆتی بو چەپەرا

تێر جەگەر و سوویدن^(۸) پۆژا شەرا

دوژمنا د تەرقیینن تەرا و بەرا

لئ ددن قەدان خیڤەتا^(۱) پەش و شین

---

(۱) ل جەھەکی دیتەر: ژێرە پیروژ بت ھەر و ھەر ئافەرین.

(۲) ل جەھەکی دیتەر: مەزن.

(۳) ل جەھەکی دیتەر: سوندە.

(۴) ل جەھەکی دیتەر: جەھ کورد لئ ھەبت کت ب ھزارە.

(۵) ل جەھەکی دیتەر: خویکی نادن دوژمن و نەیارە.

(۶) ل جەھەکی دیتەر: گەلەک دلدارن.

(۷) ل جەھەکی دیتەر: چو جارا خوہ ناڤەشیپین ل کونئ.

(۸) ل جەھەکی دیتەر: سووید.

ئاقهكا بۆشن^(۲) نى نابنه چىك
 حيت و نههنگ و بهران نابن هرک
 لباسى وان دياره شهل و شهپىك
 يىت هوسا چىكرين (رب العالمين)
 جههكى تىر و مرار و رهنگىت گيا
 درمانه بۆ كهسى ب تهوش و باويا
 نهخاسمه ئەو دەمى مهشك و كيا
 ب ئەو نههيا خودى ئەم دى تىده ژين^(۳)
 دهخل و دان و روين و چهروان مشهنه
 رهنگىت فىقى هدى بىژى لى ههنه
 جهى شىخ و مهلا ئو كهنهكه^(۴)
 بى ضهپر و تپش^(۵) و مز و شرين
 وهك جهى كوردا نينه تىر واردات^(۶)
 پىتقىه بۆ بكن كىفهرات
 چاف بدن خودانىت^(۷) ئىنجيل و تهورات
 دهستا ژى بهرنادين هدى ههبين^(۱)

(۱) ل جههكى ديتىر: لى دياركم خهم و بههى و.

(۲) ل جههكى ديتىر: ئاقهكه بۆشن.

(۳) ل جههكى ديتىر: خودى هسكت ههر و ههر وئ تىدا ژين.

(۴) ل جههكى ديتىر: جهى شىخ و مهلا و صووفى و فهقهنه.

(۵) تپش.

(۶) داها.

(۷) ل جههكى ديتىر: ما چاف نادن خودان.

چهندا كو بيژن وه صفا^(٢) نابن خه لاس
 مه رگي خوه بکين^(٣) گوري واره و نه ساس^(٤)
 دا نه برهت شه ل و شه پک و کراس
 هه تا كو نيشانا خوه نه ل قهدين^(٥)
 نه ف وه لاتي هوسا شرين^(٦) و سپه هي
 ده ستا ژي بهر نادين دقيت ناگه هي^(٧)
 وه كي شير و پلنگا ل ب شه هي^(٨)
 هه تا ل مه بيته خواندن ده ور و ياسين^(٩)
 شه ف و رۆزا هه يف و صالا ناخ و ناخ
 ب سه رقه زيندين كا كه سي تير عار و زاخ
 مه رگي خو بکين^(١٠) گوري هه تا^(١١) بين ناخ
 رۆندکي مه بو دبارن زوخ^(١٢) و^(١٣) خوين

(١) ل جهه كي ديتر: قهه ده ستا ژي قوت ناکين دي تيدا ژين.

(٢) سالوخه ت.

(٣) ل جهه كي ديتر: بکن.

(٤) بنيات.

(٥) ل جهه كي ديتر: پي تقيه كو نيشانا خو لي قهدين.

(٦) ل جهه كي ديتر: رهنگين.

(٧) ل جهه كي ديتر: قهه چو جارا ژبير نه کن قيت ناگه هي.

(٨) شههين: دهنگي شير و پلنگ و... هتد.

(٩) ل جهه كي ديتر: دا وهك جارا دارا مه نه ئيت برين.

(١٠) ل جهه كي ديتر: بکن.

(١١) ل جهه كي ديتر: هه تا.

(١٢) کيم و عه داف.

(١٣) ل جهه كي ديتر: ئاف و.

مهلا خه مخورئ وه لات سلیقانی^(۱)
ل نك شیرینتره ژ مه رگ و گیانی
کانئ نه مری گه هشتئ عه لانی^(۲)

سه رقه ساخه دل دا تیر کول و برین

---

(۱) مهلا خه مهید سلیقانهیی.

(۲) ل جهه کئ دیتر: کا مه دیتی هاتی قه دان ب بانی.

ئازادى

ئەرى كوردۆ خو بەهزىنە
سەرى ھەدە نەخوینە
شویتک و خەنجەرى دەرىنە

رەبە سەرخو بە دەنگ ناکى
بەرخ گەھشەتە بەر ماکى
بۆ توو عالا خو بەرە ناکى

نە وەلاتى مە ئازاد بى
ظوئەم و ویرانکەرن رەبى
ژ تەب و مەستە تەنەبى

یا ئەم لى دگەرەن ئەقەبى
دەرگەھە لى زیندانا قەبى
تیکدە دى بىنە چەلەبى

ئەقەبە دەمە شەھیانى
تەلبى و کەبەبە و دىلانە
حەتە مەھاباد و وانە

مەلایى خو ھاقىت سەرچەمە
دگەل (کواشیا) و رەبەنكى^(۱)
خو ھەژاند وەكى کەبەنكى

---

^(۱) کواشى و رەبەنك دوو گوندن سەر ب دەقەرا سلیقەنەیانقەنە.

ئەم دى عالە خوە چكلىنىن
دى دوژمنان تەرقىنىن
گولال وەلاتى چىنىن

مەلا گەشتە مەرەقى

دگەل كوشيا و (ئەحمەد خەمى) ^(۱)

تەنابى ژئىش و ئەلەمى

مەلا بىمىل مسىرىكى ^(۲)

نەشيام دەركەقمە سىكى

دەمى دوژمنا و ئىشكى

---

^(۱) ئەحمەد خەمى، دناف كوشياندا ب كوردپەرەرى و مىرانيى يى ناقدار بوو.

^(۲) كومهنگەها مسىرىكى سەر ب دەقەرداريا (سىمىلىق) قەيە.

پشکا سیئە

جفاکی - رهوشه‌نبیری

هه‌قال

كهو و طه‌پكا فه‌دایی
ه‌اش خو هه‌به
دار چكوكی سی تایی
خشیم نه‌به
توم^(١) ل نیقی ده‌ینایی
نیزیك نه‌به
نكلی نه گه‌هینی
ب سه‌ر ته دا ئیت
هه‌فكا ته ئیت برینی
نك ته‌فه ئیت
میراته كت هیلینی
دته سه‌ر پییت
ب نكلی بچه‌ره
برسی نابی
ناف ته‌راشا بگه‌ره
دی شی پابی
ب نزارا فه هه‌ره
گه‌هی بیابی
ل بنی دارا بگه‌فه‌زه
وهك هه‌فه‌الا

---

^(١) تو من.

هەر كەسەك بۆتە دزە
 چەندی صالا
 گوھ نە ئەدەب سزا
 قیل و قالا
 بخورە ل سەر شاخ
 بەری تاق
 خو بەگەینە ئیجاخ
 بەگە بزاق
 نەبە سەیسە باخ
 دەمی پاق
 هەر طەیرەکی
 دگەل رەف
 قی مەلای بۆتەیه
 دەینا دەف
 هەسانەکی^(۱) هەرۆیه
 ل بەر قەف
 نەبە دژی
 بۆ نەیار
 دیارە تو حورمەتی
 لەو بی عاری
 ب دەرسۆکی نەبەتی
 ژ تۆخمی ئاری

---

(۱) نەفەس.

نیچیرا کەوا^(۱)

کوردی هیژا هەگەر^(۲) تو نیچیرقانی
نەکوژە کەوا رەمزا^(۳) کوردستانی
دەمی تو ب کوژی کوردەکی نەزانی

ب دیف د کەفی شەف و بارپۆف و مژی
مخابن بۆ چەند دینارا^(۴) تو د کوژی
ل وەلاتی ئاف و پیا خوە د پژی

ل نك مه نهبن چ دهقەرا قییم ناكن
خوەش وەلاتی کوردستانی قەناكن
وەك طهیر و طهوالیت^(۵) دیتری ناكن

وە دیتە بلبەك هاتیە كوشتن
دەه زیرا بت نیچیرقان بۆ رینشتن
وە جەرگ و میلاکیت مەلای برشتن

كوشتنا كەوا كەدەكا نە د ریڤدە
وە گۆتەنا سەرۆکی ل عەدریڤدە
هشیاربه خوە نە هیله د خەویڤدە

---

(۱) ل جەهەکی دیتەر: برهاندنا کەوا، هشیار به.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: ئەگەر.

(۳) ل جەهەکی دیتەر: هیما.

(۴) ل جەهەکی دیتەر: پارەکا.

(۵) تەیر و تەوال.

چبکم ژ سیتتهقان و دیم جانه
کار مهلسینه ل دول و حه لانه
مافئ وان بگههینن ئهختهخانه⁽¹⁾

⁽¹⁾ ل جههکی دیتر: دا ته نابن رهنگ و ئاوازی جانه.

دیلان

مه دهست ئاقیتیه دیلانئ
ژ دهوکی گههشته وانئ

دیاریه کـرئ و جزیرئ
سایمانیئ و مه خـمـویرئ

هه قلیـر حهـتا مهـبادئ
تیـکـده فهـرخیت باب و یادی

خهلات بو حهـمیا گـیـران
پانگ و بهـران و شـیـران

مه جهئ گۆفهـندی خوهـشـکر
جهـگـهـر ل زاقایـی گهـشـکر

خوه خهـملانـدن بو دهـهـوتـئ
پسـمام و فهـرخیت خالهـتـئ

خۆشهـنی پـفـکر زرنـایـئ
خورت و جهـحـیلا ههـودایـئ

بهـر و پـشت شـیـخانی^(۱) قوطان^(۲)
پیر و کالان دهست بو قوطان

---

(۱) شیخانی، جورهکی داوتی یه.

(۲) قوتان.

جـهـحـیـلا تـلیـایـی دـانـیـع
دـهـنـگـهـدا ل کـوردـسـتـانـیـع

ژن و میـر پیکـه رهـقـصـین
دوژمن ژ کـهـریـا فـهـطـصـین^(۱)

مـهـلـایـیـع خـوه نـاقـیـت سـهـرچـهـمـکی
دگـهـل کـواشـیا و گـرـبـهـنـکی^(۲)

شـهـهـیـانـا مـه وه مـلـمـلی
هـهـرـوهـکی پـیـلـیـت هـیـزـلی^(۳)

کـیـم بـرن سـهـری زـاقـایـی
جـوینـهـکـیـع خـوه قـهـهـیـلـایـی

کـتـهـکـا خـهـلـات قـهـگـیـران
هـهـرـوهـکی رـهـبـهـنـیـت دـیـران

دـاریـتـیـع طـاقـیـهـک طـهـیـرۆـکـی
فـشـکی کـت نـهـمال کۆـکی

وهـی مـخـابـنی فـشـتـقی
جـهـگـهـر ل زـاقـای مـهـرقـی

بۆ دـیلـانـا مـه نـهـف کـاره
نـه شـهـرـطـی گـهـوده^(۴) و هـژـماره

نـه نـهـپـهـنی^(۵) یـه و بـهـرچـاقـه
لـهـو هـهـر دـهـمی ل مـه راقـه

---

(۱) فهتسین.

(۲) گریه‌نکی گونده‌که سه‌ر ب ده‌ق‌ه‌را سلێقانه‌یانقه‌یه.

(۳) رویباری هیزلی.

(۴) له‌ش.

(۵) نه‌ینی.

دیلان^(۱)

خەلات ھاتنە گێران بۆ دەھوتی^(۲)
برەکا ڤەگێران ژئی^(۳) کورپیت مەتی
نەکو نزانن مل بدن دەھوتی^(۴)
بگەھن ھۆگرا بۆ ڤئی خزمەتی^(۵)
وہ دیار بین^(۶) ھاتن رپزا حورمەتی

نە مافی خەلاتی یە ڤەگێراییی^(۷)
چ ھەبان بریان سەری زاقایی^(۸)
خوہ ڤە نەدبان ژ دیلانا براییی^(۹)
زقس تانی دئی لییدن پیلپیت باایی^(۱۰)
ھەر نە بارڤۆڤە دئی بتە تەنایی^(۱)

---

(۱) ل جھەکی دیتەر: خەلات.

(۲) ل جھەکی دیتەر: داوتی.

(۳) ل جھەکی دیتەر: برەکا نە و مرگرتن.

(۴) ل جھەکی دیتەر: نەکو نزانن بینە وی داوتی.

(۵) ل جھەکی دیتەر: بگەھن ھۆگرا بۆ وی خلمەتی.

(۶) ل جھەکی دیتەر: وہ دیار بی.

(۷) ل جھەکی دیتەر: ڤەگێرائی.

(۸) ل جھەکی دیتەر: زاقائی.

(۹) ل جھەکی دیتەر: برائی.

(۱۰) ل جھەکی دیتەر: بائی.

بهاتنا دههوتيا^(٢) ديلان بۆش بت
نارينك و تليلى ب شهف و رۆژ بت
دا زاقا پى سهر بلند و^(٣) (بهشوش) بت
ئهو بيكا بيته ژوورئ دا^(٤) دلخوش بت
دا بيكئ زوى گوھيزين ل ئەتروش بت^(٥)

چ ديلانا دههوتئ^(٦) ژپرە كيم بن
دئ زاقا و^(٧) بيك پيکفه سهر نخوين بن
نئ نه ديرە وئ شهفئ^(٨) دلبرين بن
ئهو كتيبت دههوتيا^(٩) هار و دين بن
ئهوئين خهلات فهگيرين^(١٠) مهلعوين بن

مهلايى نه ب خهلهتى كره گيره
دا بهر تليلىا خهتا ههفليره^(١١)

---

(١) ل جههكئ ديتەر: تهنائى.

(٢) ل جههكئ ديتەر: داوهتيا.

(٣) ل جههكئ ديتەر: زاقا ئيمه دئ زهحف پئ.

(٤) ل جههكئ ديتەر: دئ.

(٥) ل جههكئ ديتەر: دا بيكئ فهگوھيزين ل ئەتروش بت.

(٦) ل جههكئ ديتەر: داوهتئ.

(٧) ل جههكئ ديتەر: ئو.

(٨) ل جههكئ ديتەر: سائى.

(٩) ل جههكئ ديتەر: داوهتيا.

(١٠) ل جههكئ ديتەر: بيت خهلات فهگيرائى.

(١١) ل جههكئ ديتەر: ههبليره.

نه وهكى نهحهز و نه جامپره^(١)
نههاتن گۆقه نهدي ببه قيره
هه باشن وهك مريشكا بو بهر كي ره

---

^(١) ل جههكي ديتر: ني نه شپتي نهحهس و نه جامپره.

كەدوهر

كەدوهرۆ دەست بە كەدئ چەند بئ عاری
ما نزانى هەتكا تە چوو ب ئىكجاری
دیاره نامیس ل تە بییه یاری

مانە بەسە سەرشوورۆ هەر بنالی
هەش ب سەرى تە وەرىت بۆ قى حالى
نى نەدىره نك تەقە بینن فالى

خوە هشیارکە ما ژ خەوئ تیر نابى
وە دیاره ئیتیم و ب زپیانى
کیلیت بابئ ل گورئ ھندابى

ما چو جارا ھزرا خوە ناکی ل شوئى
ھەر مشەخت و مال ویرانى ل چوئى
چاف بدە ھۆگرا بکە دەست کوئى

دئ خوە قەلقینە نئ تو نە مەستی
ھندی مط^(۱) و پالداى و رینشتى
لەخرین و بئ بهایی نە چ تشتى

ییت وەکی تە چو جارا شیشمان^(۲) نابن
کولەوار و سیوی و بئ دایى و بابن
ھندی ساخن دئ نیچیرا ھەمیابن

---

(۱) مت، بئ دەنگ.

(۲) قەلەو.

چەند بۆ بیژم هەر و هەر ل نک ئیکە
حتم^(۱) و حافظ^(۲) نابینن راستە ریڤکە
ب سەرڤەنە هەر بهەر و یشک هەشتیکە

ئەفا هە ل نک کەسەک دیتەر نینە
لەوا تیر تەوش و لاواز و بەهینە
پێ دلخووشە پەعیەتی ل نک شرینە

فەیت ناکت بۆ نە شەرمە گازندە
نەڤیت بگەهت جقاتەک بلندە
چ بۆ بیژم هەر ل نک باژیر و گوندە

من مەرەمە دا بگەهت مرادی
نەمینت ب ریڤە بوورت بۆ جادی
دا نەبیژنی بی باب و کا یادی

هندی من کویرهه دادا سەقا دایی
چاف نە دادانی هەر بهری ل کایی
دلگەشە پالدت ل جەم میری دایی

کەسێ بی زاخ مەلا ما دی چ لی کێ
بۆ بخوینی مصحفی بەرنادت ریڤکی
بهری خووە وەرناگیڤت ژ هەشتیکێ

قەیدی ناکت بی زاخ و تەپە چەپە
ما نزانێ چەند طەرپیف و خەلەتە
ل سەر وەلاتی تە ب شاھی و زتە

---

(۱) کورە.

(۲) کورە.

نێ دوزمن ل سەر وهلاتی ته چهری
هنده کەس بو پالهنه وهکی کهری
مابته خووشه هەر و هەر تهپهسهری

مه لایئ گۆت و وه خواند کا عه مه له
ما چ بیژن بو بی زاخ و چه په له
نه شه رطی زه لامی باسک و هه یکه له

عالمی پیکه پیش کهتن زیده بی
هەر مه کوردا کوردهواری بهرز بی
نێ ئەفه کارهک کهقنه نه نوکه بی

قهلین

هندی ژ وه بییت قه‌لینغ نه‌هیلن
حه‌تا د گ‌وړی ده وه دا‌هیلن

هندی قه‌لینه ره‌ونه‌قا^(۱) جقاتا
خاسمه^(۲) ده‌مغ ئیش و ناک و ئافاته

بو گیانی نه ضه‌ره‌ر و دهرمانه
بیژی یا مره وهك حه‌پك و قه‌هوانه^(۳)

فه‌یده‌یه بو حه‌می جوړیت می‌کرؤبا
بو گیانی جه‌لاننده ژ شو‌با

هه‌گه‌ر^(۴) تو بیژی گه‌له‌ك ب قریژه
قه‌رن بوورین كه‌س پی نه‌مره ژ میژه

زه‌حف دهرمانه بو ئیشا سو‌كه‌ریغ
وه‌ك نساخی بو گو‌متله‌ك كه‌قیغ

هه‌گه‌ر بیژی لی بته كوخته كوخته
سه‌حكه خه‌ستا ده‌ها ئیك نه ل ته‌خته

---

(۱) ره‌وش.

(۲) ب تاییه‌تی.

(۳) ل جه‌ه‌کی دیتر: قه‌هوه و حه‌پ‌کانه.

(۴) ل جه‌ه‌کی دیتر: نه‌گه‌ر.

د چ کتیباً ده نه فرته بو نه هاته
نه نهینیه ئاشکرا و ئیثباته

نی نه قورئان و حه دیت و ئینجیل
نه تهورات و زه بوړی بی ده لیا

قه دهغه نه کره چو پیغه مبه را
نه ماقیل و شیخ و عامی و سه روه را

تشتی پی نه هاتی قه ط حه رام نابت
پی تیه ئه ف گوتنه کوتا^(۱) بت

ئه ف (حه دیشه) (لا ضرر ولا ضاره)
نه تا وی بت شهمل ناکت جگاره

ئه و تشتی خودی نه فرته ژئ نه کری
دلؤفانی^(۲) یا ب به نیا کری

هه گهر^(۳) ژ فه می را تیر بهر و باجی
سه حکه ئه و حه دیشیت که تینه تاجی

دا تیبه گه هی^(۴) کا چو تیده گوتی یه
(وما کان ریک نسیه)^(۵)

نابت قیاس^(۶) بو جی هوسا له وتی^(۷)
تیبه گه هه کورفالیشی نی نه زتی^(۱)

(۱) دویمهیک.

(۲) ل جهه کی دیت: ره حم.

(۳) ل جهه کی دیت: نه گهر.

(۴) ل جهه کی دیت: دی تیبه گه هی.

(۵) سوړه تی (مریم) ئایه تا (۶۴).

(۶) پیقه.

(۷) ل جهه کی دیت: نابت قیاس ل سه ر تشتی له وتی.

هه‌گەر زه‌رپه‌رپا دا مه‌لایه‌ی هه‌لینه‌ت
دا جانگی ل له‌پ و لنگا ئالینه‌ت^(۱)

گۆنه‌ه و مونکه‌را له‌ی بیه‌ کاره
به‌س شان طوفا به‌ر ل دوینه‌ی چگاره

ئه‌و که‌سه‌ی ره‌خنه‌ک مولائیم هه‌بت
خوه‌ دیارکت به‌سلمان یان فله‌ بت

تیب‌گه‌هینه‌م ب مه‌ره‌خ مه‌زه‌له‌ی
دا توبه‌ کت بیژت وه‌ک ته‌یه‌به‌له‌ی

که‌س ده‌نگ ناکت ژ غه‌یری^(۲) وه‌هابیا
نه‌قه‌به‌هت تهره‌ ژ ده‌ما^(۳) وه‌لیا

ئه‌قه‌ ژێ وامه‌یی نه‌گەر گوهداری
ئه‌ی ل سه‌ر نه‌کیشانا جگاری

به‌سته‌ه ناکن ژ به‌ر ده‌یکا به‌چیکا
به‌یه‌ن دی ژێ ئییت ده‌مه‌ی ئالیکا

گوه‌ بده‌ مه‌لایه‌ی له‌ی به‌هیتینه‌ه
قه‌ط ژێ نه‌طرسه‌ خوه‌ نه‌به‌زدینه‌ه

یه‌ی خوه‌ بده‌سته‌قه‌ به‌ردا خوه‌شی نابت
هن‌دی ساخه‌ له‌ش تی‌ر به‌ک و تابت

---

(۱) ل جه‌ه‌ک دیتر: دا جانگی ل قه‌رقوودی ئالینه‌ت.

(۲) ژبلی.

(۳) غه‌یه‌هت.

ئەف مەلایە نە وەك مەلا و ھندەكا
خوہ بدەستفە بەرنادت بکەفت لەكا

ئەگە ھەسكى وەرە بجەرینە
دا بزانی نە وەكى وان ھناف ھینە

ژ خەما بايی دژوار ئەزى گرتى
دەستى من نەگەهشت هیلینا قورتى^(۱)

ژ کۆفانا (مەلا) ما بی بیناھی
کانى نەمرى دیتى پیکشە شاھی

---

^(۱) قورت یان کورت، بانئدى نیچیرى.

هێرۆ

هێرۆ وئ شەمالا دەلال ل ئاف چەما
تە بەلگیت خوە وەراندن ژ ئەلەما
بشکوژیت تە چرمسین ئاف تی ئەما

وەخمی چەق ل تە رەقاندن هەشکەرن
نێ نە دیرە ژ قۆرمی تە ببەرن
وەی مخابن خودانا خوە شەپکەرن

مخابن بۆ چەما هێرۆ برهاندن
دوژمن و نەیارا طۆف لێ رەشاندن
هەقال و هۆگرا خوە بۆ چەماندن

م گۆ^(۱) وەرن دا بکولن بەرسف نەدان
هەندی من دا بەر گەفا خوە ژئ قەدان
قییری و گازییت من گەهان سەرچەدان^(۲)

ژ قەهرا مەلا کەتە سەر تەنشتی
بایی هاقییت کیلەک و سەر و پششتی
یئ لەغەر^(۳) بی کەتی یە بەر لێ مشتت

ئەری مە لە خوزیا هێرۆ بشکفتی
بلا بیناھیا چاقا ل تە رشتی
دا بیئەن کەم ل سەر لەپ و رینشتی

---

(۱) ل جەهەکی دیتەر: من گۆت.

(۲) سنوور، توخیب.

(۳) لاواز.

دلبەر

ههکهەر^(١) دلبەر گههبا من
ژ ئیختیاری دا بمه طوولاز
دنیا تیکده دابت یا من
چو جارا نه دبیم لاواز
مه‌رگ و جان و گیانی من
ژ ده‌ریای بته ده‌ریاز
ئه‌قهیه هه‌ر مه‌رما من
بو مه‌لای ئه‌قهه دلخاز
جه‌ماچ بکم ژ چه‌رخا من
نه‌و ئه‌ز بیمه به‌له‌نگاز
که‌ده‌ری گرت قیانا من
ژ له‌ییت دلبه‌را جه‌مباز

---

^(١) ل جهه‌کی دیتەر: ئه‌گه‌ر.

گۆپیتک

گەر گههشتی گۆپیتکی وهك جوینهكا ژئی نه وه خار
ب بهتته خوه فهكره ب تهفهنادن كورهمار

حهتا بهرخوهری هلینی زفرینی نهكه كار
نهچه سهری وهره بنی ما دئی بۆ بی شهرمزار

ژبهرفی هاتن و چوونی ته خوه هیلا بهندهوار
یا ژتهفه مهها سباتی گوندی ئهرمشت^(۱) لی بهار

كهسهك هزری ژته ناکت كوری ماكهری^(۲) (حمار)
قهط نزانى طاما مانى بۆ كهرا سهرگويثكه وار^(۳)

هنگی تو دئی پهشیمان بی بته مالن قوته دار^(۴)
دئی بیژی ئاخ كوئوئانکی هاقینی وی بایع سار

ههر كهسهك د قهتینت ل ته نائیت نه گهرم و نه سار
مائهو چاكه تو هو بکی میزهكه گورا هزار

ههكههر^(۵) ههر دئی ئییه خاری بۆچی ژیرا بیه نهیار

---

(۱) ل جههکی دیتەر: كواش، نهفهل و عندهك.

(۲) ل جههکی دیتەر: ماكهرا.

(۳) ل جههکی دیتەر: قهت نزانى طاما شكلی بۆ كهرا گهيفانكه وار.

(۴) ل جههکی دیتەر: تو دئی هنگی پهشیمان بی بته دادن قوتهدار.

(۵) ل جههکی دیتەر: نهگهر.

بخوه دهست باقى مەربیڤى ئه و كهدا پيس^(١) نه كه كار
مهلا چيكت كه له نداره ژ كه ربا دل بريندار

ژان گه هشته ميلاكى شهف و پوژ قير و ههوار
دهرمان به نوک و به رينه^(٢) ل بنى پينته خار

---

(١) ل جهه كى ديتر: چو كه د ديتر، دوژمنى.

(٢) ل جهه كى ديتر: مازينه.

خازگینی

ل کواشع هات دیف من پرا ئیسقئ ئەحمەدی ل مال
گۆتە من سەیدا کەرەمکە دا بچن خازگینی یە
من گۆتئ برا ئەز هاتم ژ تەرا ئەزم خوما
پاش من گۆتە ئیسقئ یا بخازن ژ کی یە
گۆتە من ل زاخو کچا(مەلا عاسف) بنەمال
ئاغایع سۆر خووش مرۆفە میرخاسئ شەرنەخی یە
مە خوە لیکدا و پیکئینا چووین مە دیت تیر کەمال
مە گۆتئ ئەمیت هاتین سەیدا کا بارئ مە چی یە
گۆتە من مەلا حەمید سەرچاقا هاتی تو و هەقال
پیشکیشی مەکر سەیدای ژ مەرا کر دیاری یە
ئیسقئ سەفتەک دەینا بەر ژئ رانەکر یەک ریال
گۆتە مە هوین نزانن حەرامە و روی پەشی یە
مە نزانئ شیڕە میڕە یا ژ مەفە مشت دکت جوھال^(۱)
صەحەت بت شیرئ وی خاری لاندک زێرئ صافی یە
ئەف پلنگئ هە مەلایە لەو بەر ل کارئ حەلال
نئ ئەفە صەد کەس خاستن کەس دئ هو نەگۆتی یە
هەگەر هەر کەسئ وەکربا زەری نەدما بئ هەقال
مخابن وان شوخ و شەنگا ببن خودان هەوی یە
ما چ بیژن وان دەی باب شیلاندن ئاقا زەلال^(۲)

---

(۱) جوھالا تیرئ.

(۲) ب ئەفی شیوہی ب داوی هاتیە.

زار

خوه خاف نهكه ژ قى زارى
نه نه زان و بى وهارى
ما هتا كهنگى نهيارى

هه كهسئ زار پى شريتته
ل نك مه گه لهك بهانينه
كهسهكى تههت مه نينه

كهسئ بى زار يئ ئالوزه
لى مژ و موران و توزه
لى چه راند پاوان و كوژه⁽¹⁾

قى ئه زمانئ هوسا كهقن
پى باخن ژئ نه رهقن
چهند مست و حتك قى بكهقن

يئ لى دگه پى بيهين
ما حافظن هوين دبىن
مه زارئ ب قوسيين

وه نه گيره دهست باقئئ
ههروهكى فهرضا نقئئ
نى نه كهه و لال و گئئ

⁽¹⁾ كوزا پهزى.

ب کرمـانجی تیـت زانینـ
وهك تورکی و عهـرهـبی و لاتینـ
بو قـ ئـاوازی برهینـ

بو ئەزمانی سهـرجهـلهـبین
بهـری هـهـر کهـسی ئەم هـهـبین
نه مهـشکهـکا بی ئۆلهـبین⁽¹⁾

ژ حهـمی کارا ئەقهـ فهـره
حهـتا وهـرگری تهـسهـکهـره
دا توژی بیی هـهـمهـره

وهکی مهـلایـ پی باخهـ
خوه ژئ خاف نهـکه نهـقه
نی فهیتهـ ب لـف لـه

خوهـپی باخهـ بهـهـدینـ
ما تو ئالی دی نـابینـ
نه گوهـیژه ما تو دینـی

بیـژه هـهـره نهـکو بوـپـرۆ
بیـژه پهـزو نهـکو مهـپـرۆ
خوه تیـبگهـهینـه هـهـی کوـپـرۆ

حهـمی لهـهـجا بزانی چاکه
بی خو نهـهیلـه ئەو ماکه
مهـنه گۆتهـ خووه جوداکه

نی ئەف هـهـر دوو رپـز نموونـه
وهکی نیسان و ئیلوونـه
نه ئەمین تنـ و مهـئموونـه

---

(1) لوله، ئەو بهنکه ئەوی ب دهقی مهشکێقه.

فهـكـرن ئـالـع دـى نـا بـوورن
بـؤ ئـهـزـمانـئ خـوه بـسـپـوورن
نـه وهـكـى مـه حـتم و كـوورن

قـيـت تـو بـخـوه تـيـبـگ هـهـئ
نـئ نـه ئـهـبـلهـهـ و پـئ رـهـئ
تـه بـگـهـهـيـنن تـاقـيـگـهـهـئ

مـهـلـايـئ ژ وهـيـه هـيـئ
ژ زارـئ خـوه نـهـبـن كـيـئ
نـئ دـئ فـهـكـرن گـورـئ⁽¹⁾ و رـيـئ

مـه گـازنـده ژ نـقـيسـهـرا
مـه گـولـئ بـدن نـشـتهـرا
ئـيـك پـهـيـئ ژئ نـاكن وهـرا

وان نهـؤ گـهـهـك گوهـورين
مـا حـافـظ و حـتم و كـوورين
نـه خـاسـمه قـان صـالـين بـوورين

قـيـت مـه و قـئ و جـدان هـهـبت
نـئ نـه ژ زارـئ خـوه ب رـهـقت
ژ بـؤ هـنـدهـكا چـهـتهـبت

نـئ نهـؤ يـا وهـئ هـاتـئ
ژ زارـئ خـوه نـاكن مـاتـئ
ئـهـقهـ نه كـارهـك ژيـهـاتـئ

---

(1) توپري.

پڄان

ژبهر ته ته ئهزى دخه مـى ده
شهف و پوژا دخه يال و هزرى ده
بپهنكرنا ته ههر بو من ئومپده

ژبهر ته پڄانى من هاژ خوه نينه
دلخ من مشت كول و پيت و برينه
ههردهم ل من شين و خهم و بههينه

پڄانى ئهفه چهند صال ل من بوورى
ئاخ و ئوخ و پوندك و گرى و قوورى
كا پوژا بپهنكرنا ته خوه بكم گوورى

ژبهر خه ما مهلا ما كيم بيناهى
ددان و مرهان⁽¹⁾ پوژ نهگه هشته ساهى
نيزيكه مرن ئهقرو يان سوباهى

من بپهنكرنا ته بپام سهرشوارى
گوپا من كولا يال مهها ئادارى
دا تهنا و شاهى بم ژقى نههارى

---

(1) ل جههكى ديترو: ددان كهتن.

كهو

كهو قهه مایع ل دهشتت
نوع دئ ئالقی ب داقا
ژ رهفیع دهست ته پچاندن
گوری دئ بهر بت هناقا
هۆگرا سهر نه چهماندن
گههشتن ئاف و دهاقا
خیهت و چادر شاداندن
پهرده هلینان ژ چاقا
خوه ب نزارا پارههاندن
دهست برن کار و بزاقا
وهخمی پهنج ل ته رهقاندن
نکل ناگههت چو ئاقا
تیژه لۆك ل خوه قهه لاندن
لی پاكر طوفان و پاقا
كوز و پاوان لی چهراندن
لی ویرانکر مالا ئاقا
مه لایی زهحف نه حساندن
كف و تف ئافیتته چاقا

ئاگەھ

ھەر كەسە بەرئ خوە دا رپیا درست
پترین ژ مە نهۆ پارە پەرسەت

ما نه بەسە چو جارا ژئ تیرنابن
بۆ چاف نادن هۆگرا لیقە نابن

دراقی كەس نهگەهانده مرادئ
نائین تەمەت بهوسەتئ لی دادئ

دراقی تیشت و شیف و فراقینن
بۆ گومانە وهکی دی چو نائینن

موعیزیسا سەرفەرازی چیتەرە
بگەهت رپزا هەقال و هۆگرە

كەسە بەر ل بەریكە هەر سەیسە
نزانەت چو جە و وار ژپرە لیسە

بۆ گومان هەر كەسەك قیت قی بزانت
بنستەرەكی بۆ ئاقاهی دانەت

ما نزانن^(۱) بەرئ مە یی ل وهغەرئ
پی دل خوەشن^(۱) بمینن لاویت بەرئ

---

^(۱) ل جەهەكی دیتەر: نهخشیمن.

ما چ بيژين قان كهسان قان نهزانا
نهخه مه گوپه گوپه ل كولانا

دلي مه لايي مشت و جهوري گهش نابت
هندي روژا مه ل عهوري ناقابت

مه ئاگه هداركردن دا چاك بزادن
ل ژيارا وهلاتي خووه بيانن

جهما چبكم كا كهسي زاخ و زهكا
گوه بدنه شيرهتي وهك هندهكا

---

(1) ل جههكي ديتري: پي دلگهشن.

ئەز و بزاف

بزاقى ب بزاقى تىر بزاقى
پحاناد د حەودى دە پىر خوناقى
بىهن دكمى وهك مسك و گولاقى

دەمى من ئەف ناقى شىرىن بەيسىتى
هژمار گەهشەتەى نىزىكى بىسىتى
تەوش نەمال دل و پىش و پىسىتى

دەم و گاڤا چاقى من زى قەنابت
چەندە گيانى من لى بىك و پابت
هەندى زەراتى ل روىع عەدرى مابت

جەماچ بكم نەؤ كىم بىناهى مە
ل دل دە رۆهنم نى نە ئاكنجى مە
بۆ قيانا بزاقى پىكەاتى مە

زهفی

زهفیک مایى بهیار
جۆتی مهیی کهرانه
خهه^(۱) نابرته طغار^(۲)
هههجارى بی مزانه
دینهی ژ دارا سههپیندار
تیکده هلهدا زیوانه
چهنده هههته تیک دهوار
گورهکا بی پیژانه
دار نادات چال و عومبار
جۆتیاری نه هوسانه
ههر دی مینته بهندهوار
کهته دهستته نهزانه
لهو مه لی قیرو ههوار
فهطسی^(۳) بار گرانه

---

(۱) برین.

(۲) تغار.

(۳) فهتسی.

کارهکی بی نان و خوی

هەر کهسهکی گههشته مه‌ره‌ما دنێ

ما ئەگه‌ری دل کهسه‌ر ئەم ب تنێ

گه‌هشتن بوخچ و باغا لی رینشتن

وه‌خمی پش و میلاک ل مه‌ برشتن

پاخل و کورسیکا ئەم پاشقه هیلان

ئاق و ده‌راف و کهه‌نی ل مه‌ شیلان

هن‌دی دکم قیرو وه‌وار و گازی

نه‌خه‌مه‌ بمینت چیپلاق و تازی

کرت و مال و ترومیلا پی بادن

نائین ته‌مه‌ت به‌وستی لی دادن

نه‌ۆ بزاقه‌ ل پاخل و به‌ریکا

بازار که‌ت ده‌ستی نه‌زان و بچیکا

وه‌ناکن فیقی داری بگه‌هت

پانگی مه‌ ل وه‌لاتی بشه‌هت^(۱)

قه‌به‌ و بچیکا تی‌کده‌ ده‌ست ئاقیتی

دل و میلاکی‌ت مه‌لای خوین رشتی

---

(۱) شه‌ه، ده‌نگی پانگی.

هندی من کویرهه دادان سهقا نه‌دان
ژئهقی کارئ بیخیر خوه قه‌نه‌دان

ژکۆقانا مه‌لا مایه پهریشان
صه‌د مخابن بو که‌والی بی شقان

سۆزهكا وهخمع برى

يى كير ژيارى نهئيت قى بكهفن
چاك بناسن ههمى كهس ژى ب رهفن

بيگومان ههر كهه و كار لى ئالوزه
پهيدا نابن ل نك باوهر و سوزه

ژ ههفال و هوگر مينت قهه
نا گههته چو مراد و مه رهه

دوستينى و تيكليا وى پر دل ئيشه
بى بهايه تۆز و قرش و گليشه

هندى ساخه ناگههته مرادى
چ دهه ما نابيژت ئو باب و يادى

ئهقيت هوسال وهلاتى مشه نه
لى نه نيپن خورتن يان كه نه نه نه

وهك مه لايى ههر كهسهكى بناسن
نه شه رط بهدله و قيافته و لباسن

مه رجى وهلات ههز ژيكه رى عه مه له
نه تنى دهر سووك و شه پىك و شه له

بنیڤرن گهلهك نه ب شهل و شهپكن
بو حورپیه تا^(۱) وهلاتی ب كه رب و ركن

دهمی تشتهك بو وهلاتی دیار بی
دی ژ نوی بیژت نهینیمه^(۲) هشیار بی

كس نابیژت هتا نهۆل كیشه بی
ژیۆ دوژمن و نهحهزا تیله بی

دی ری دنێ ئینن ریزا بهرپرسه
ئهف رهنگ زهحن نه پرسیار و نهپرسه

نخ ئهقییت خوین مالین ل زقستان
حهما نابیژن هه رن گاران

كا ئهو كهسی ئهقان رهنگا قاقیرت
كا دی چهوا ئهقان طوقا هژمیرت

پیادی بوو بهرپرس و ریبهری
هه ر كهسی تهمهت خوھی ببت سهری

گهلهك جارن وهكرن لهو وهلی هات
نه هژمیرن ژ بهاری قهرهسبات

دهولههمندهمان زوها لی ب ئاخلیقه
بی هس و بیرن لهو مان بی دهلیقه

گۆتنییت مهلائی بو خهلكی دورن
كا كهسی تیگههت ژی ب وهرگرن

---

(۱) ئازادی.

(۲) نهبهنی.

ههفسهر

كهسى ژ ههفسهرا گوهدار ههبت دویندهه
خوه قهگرت نهکت جۆت دئ بت ئەبلهه

ئینانا دوو ژنا گهلهک دل ئیشه
یا دیاره زهحف پئ بینه دهرویشه

رۆژ لئ نابوورت بئ قیپر و چم چمه
هه ر یئ سه رکول و پیخاس و بئ کومه

چهنگ قولۆز^(۱) و قههقهشه^(۲) و پرچ کیشانه
گفتوگو کهفن باژیر و کولانه

دۆرماندور هه رۆ دئ ئینه تهماشه
دئ بته سینهما ههروه و بهلاشه

ئهقه کارئ وانه کرینه دوو ژن
یا ب جهفایه دهخل لئ نابت پین

مه باومری ههیه خودئ یا گۆتی
درسته بکت دوو و سئ و دوو جۆتی

قییت ببووړینت بئ فهرق و جوداهى
دا لئ ته نابت سهر صال و شاهى

---

(۱) چه میای.

(۲) ئاریشه.

يا نهگوهدار و يا دى خوه قه نهده
خوه سست نهكه قهط دهستا ژى نه بهرده

ههكه^(١) ته ديت بهه قرا نه بين ئيتيفاق
بكهسى ژ بهر ئيك بو ته بن موشتاق

ههكه^(٢) دهست برن پرم و دوو ژينه
دهست و تلامد كه زيا ب ئالينه

چاره تى هشار به به حرهك بى بنه
نادنى نه مه لابن و كه نه نه

من ئه قه گوت برا دا تير بكه نى
بو هندى مي رخاسن وهكى ره به نى

---

(١) ل جهه كى ديتىر: نه گهر.

(٢) ل جهه كى ديتىر: نه گهر.

گازی (۱)

مه داخاز كـر بـؤ بارانئ
مـیرگ و چیمهن بـین ئاقدانئ
ل وه لآتـی كوردسـتانی

داریتـی تهرگا ب دویك
لهیئ گرت نهال و شیئك
هورگومانـدن (۲) سـكر و رك

مهگو چمئ كهسك و زهرکین
دهرئ برینا خووه دهرکین
ههشیئ (۳) ب دوژمنا وهرکین

نشتهر كهت پاخـل و بهریك
چاڤ زله ههـر ل ئالیك
وه ناكن بگههن چویك

قی ئالی بنیـرن بهخما
نیڤ قهوارتن دور و رهخما
كهت پاخـل و بهریك و زهخما

---

(۱) دناڤهرا سائین (۱۹۹۲-۲۰۰۳) ل دهۆكئ به لآف دبوو.

(۲) ل جههكئ دیتـر: ههرفاندن.

(۳) خوهلیئ.

لایح دی شریکا عه ره بی
قییری گاز و ئه در و ره بی
ما^(۱) نه به سه ئه ی غه بی

بلا بگه هین عه لانی
گیره هه باقیته ددانی
نیژن ببن میرگ و کانی

پاشی بدن پیپه لیسکا
جام رهش و کپرت و ئالیسکا
بگه هینن حه فکا کیسکا

هندی مه لا دکت گازی
گوه نادن شپتی قازی
کا خودان خه نجه را گازی

نینی کانی خووهزی رابا
بو هه ژارا وه کی بابا
قافیرت وه کی قه سبابا

---

^(۱) ل جهه کی دیتر: ما هیژ.

گازی

گۆفارا گازی ل دهقهرئ دهنگ قهدا
وهدياره ههر وهكى كئليا شهدا^(١)
خوهندهقانا كهسى خوه ژئ قهههدا

گازی يه گۆفارهكا تير كزارى
ئى قرژين^(٢) دهمى كهتى بازارى
ژئىك رهقاندن وهكو دور و مزارى

كهسهك نينه ژ قى گۆقارئ نهرازى
وه هيژايه ههر وهكى دل بخازى
ته پيرۆز بت ب قى دهنگ و ئاوازي

دئ بلا خوهندهقان هير لى بنيرن
نابينم تهمهت هندهكا قهشيرن
ژئ ببرت و قازى كت و وهركيرن

سهخلهتيت گۆفارا گازی هۆسانه
دياردكت گويرهال دور ددانه
قهط ناكهفته بهر رهخن و ترانه

وه پيرۆز بت كارمهنديت قى گۆقارئ
تير خهمل و رهوشه ههر وهكى بهارى
نهخاسمه بيست و ئيكي ئادارى

---

(١) كئليا ميژوويا (شهدا) نهوا دكهفيتته دهقرا (شنؤ) رۆژهلاتئ ئيرانئ.

(٢) ئى كوم بوون.

ئەكە

مە ھەرى پست و بادا یا شەكەرى
تەقن پاجاند ب ئەو نەھیا قادری
پێژك و ھەپك و دارگۆر حاضرکری
دایق بکیشن دەخل و دانق مە دوری
لھیق پامالی فورصەتا^(۱) کۆم کری
پیسق پستی جاردی ل مە کرە ھەری
ئاگرەك بەردا لەشی پیت گۆپری
ل مە دنیا بی دۆزەخ سنجری
گازندە و گەف ژ ھەقال و ھۆگری
بۆ دوژمن و نەیارا ھلتوی تری
بۆ بنق لنگق بی کەناری^(۲) و ستیری
مانەبەسە ھەتا کەنگی چاف شری
تە خوہ ئیخست دەوس و پیزا عرپری
یارەب ھەر تو ھەکیم و قادری
مە دەریاسکە^(۳) ژین دەستق گاوروی
مەلای ژ کۆقاننا لەش لی قەووری
سەرقلە ساخە ل پیزا کەسق مری

---

(۱) دەلیقە، دەرفەت.

(۲) رەخ، ئالی.

(۳) دەریازکە.

خوهقهدا

ههوار كهتینه بهر راق و ئیتینئ
وهك ههركهسئ مروققین بو ژینئ

تو خوه نهنخیقسه ل ناق نقینئ
بهری كهوالئ خوه بده پالینئ^(۱)

وه دیاره نزانئ طامما ژینئ
گورستان ل مه هات گوهورینئ

ههركهسهكئ زهقیبا خوه دا درینئ
باغئ مه ویرانكر هاته برینئ

ب سهرقهنه كایئ داکن کادینئ^(۲)
ببنه کارکهه و کولیت خاتینئ

حهتا كهنگئ کولهدار و شقانی
ما هیش نهۆ تیناگههئ و نهزانئ

پیچ و بی زاخ و پیسه ئینسانی
قاری نهبه ههركهه شهیطانی

ل دوژمن و نهحهزا بیانی
خوه بلقینه وهراری بده جانی

---

(۱) پالین بو دهمئ بیهنقههدانا کورتا شقانی دهیته بکارهینان.

(۲) کادین، جهئ راگرتنا کایئ.

گيرو نه به دهوړئ ئاخر زه مانى
گوه بده مه لا حه ميد سليقانى

ما حه تا كهنگى حيتوك و نه زانى
دابي ته هلدان و بگه هين عه لانى

دامچی

دامچی و دەمی دامی^(۱) بەرکا ژیکه نه که
یی رهخی دی دئی ژ ته بت چاک بزانه وه نه که
هزری هیر^(۲) تیده بکه بو ته چی نهکت فه که
هه کهر تو پی حه سایه قهط خوه ژئی غافل نه که^(۳)
بهری ته دئی گه هت دامی زاناره و چه له که^(۴)
دئی^(۵) ب ناف بهرکا کهفت راست و چه پکت خه له که
قیت دامچی ئوینه چیت دا نه به ته شکهسته که^(۶)
بهرکیت خوه بدته ئیک وهک ته قنئ بو هه پکه
باقیژهک تنئ تیده بت فهیده ناکت پیژکه
چ دەمی گه هشتی دامی زهحف هزری تیده بکه
لی هشیاریه تیته برین جارا ب دوو بهرکه
فهیده ناکت هییدی بو ته^(۷) دهرباس^(۱) نابن خیچکه

---

(۱) ل جهه کی دیتر: دامانی.

(۲) ل جهه کی دیتر: کویر.

(۳) ل جهه کی دیتر: نه گهر ته دیت ده سپیکر لی هشیار به دهنگ نه که.

(۴) ل جهه کی دیتر: بهری ته گه هته دامی ژیلهل ناچت که له که.

(۵) ل جهه کی دیتر: پاشی.

(۶) ل جهه کی دیتر: قیت دامچی ئوینه چیت نه گوپال و شکه.

(۷) ل جهه کی دیتر: مهفا ناکت یی دی ژیره.

ئەو كەسى^(٢) نە دامچى بت نەچت پىزا چەلەكە
كو بىژت ئەزى^(٣) دامچىمە خوە بكت قۆرمى ركه
دى وئ دامى لەوتىنت زەبەشى^(٤) بى نىقكە
گۆتئا مەلايى دامە د بنقە چك چكە
كا مەدىتى ئەم بىنە دام دەف گەهشتى مەمكە
دا هنگى مەلا شىشمان بت وەكى فەرخى قتكە

---

(١) دەرياز.

(٢) ل جەهەكى دىتر: ئەو كەسەكى.

(٣) ل جەهەكى دىتر: بىژت.

(٤) شتى، شمتى.

دویندها مصطیٰ ههسنا

هیژانه دویندهها^(۱) مصطیٰ ههسنا
کهلهمی دفنا نهحهز و دوژمنا^(۲)

تیر جهگهر و میرخاسیت دنیا و دین

ئهمین و مهرد مهشهور و سیما شرین

تیر فههم و ئیدراک^(۳) و زانا و موخته بهر^(۴)

حهتا نوکه قهط نهبینه دهسته سهر

وهک وان کیمن هنده تیر زاخ و چهلهک

ههر وهکی بهشی وان تنی پهخت و چهک

چهپه ری وان ناگهه نی چو زهلام

چ جقاتا ئهو لی بن عالم خولام

گهفا وان ههر وهکی بریسی و تشهنگ

ژیره پیروژ بت ئاقا و ئاواز و دهنگ

بو کهسی ئهو چو جا خوه نا نزمینن^(۵)

چ کهسی بانگین گههاندی دحهوینن

---

(۱) ل جههکی دیتر: ئافهرین ئیجاخا.

(۲) ل جههکی دیتر: توپزی دفنا نهیار و دوژمنا.

(۳) تیگههشتی.

(۴) جهی باوهریی.

(۵) ل جههکی دیتر: بو کهسهکی خوه ژیره ناچهمینن.

ژێره دیلانە دەمێ دەنکی تەقا

جەسارەتا^(١) وان هەیی بو خەلکی سەقا

چەند وەصفا^(٢) دیارکم پتر و نە هند

پێ غەنی^(٣) کومەلگەه و باژیر و گوند

پشکا خوه خوین پشتن ل سەر وەلاتی

گەلەك بن گوركرن لاویت^(٤) ژێهاتی

بەسە فەخر كەس ژێ نەبەین مستەشار^(٥)

نەگەران وەلات بمیّت بەندەوار

ل ترك و ئیراق و سووری مشەنە^(٦)

خودان كوچك و جقات و كەنكەنەنە^(٧)

ئەقە دلۆپە بەحسێ قی ئیجاخی

نی تەمەتی چەنگەکی ژ موشتافی

---

(١) جورعەت.

(٢) ساخلەت.

(٣) زەنگین.

(٤) ل جەهەکی دیتەر: خورتیّت.

(٥) مەستەشارین جاشان.

(٦) گەلەکن.

(٧) کەسانێن مەزن و خودان پێگەه.

کۆفان

مــــن ل دل کۆفــــان هــــزان
ئەلــــەم و کەســــەر دژوارن
رۆنــــدک ژ چاقــــان دبــــاران

چو خەم نەمان من نە خاری
ئــــاخ و ئــــۆخ و گــــرفتــــاری
بۆ گــــولئ ئەز دکم کــــاری

هەردەم ل هــــزا گــــولئ مە
شــــەف و رۆزا ل هــــیقــــی مە
ئەز یــــئ بــــئ دەلیقــــە و رــــئ مە

چ کەس بەین بکت گولئ
گەهت کافانک و تــــئ
وەکی عەطارپــــت⁽¹⁾ مــــیــــئ

ئــــەف گولــــە ل حــــەودا ژووری
مە چاق ل رــــیــــە هــــنگــــۆری
مەلا دا خوو بکەت گــــۆری

گولــــا مــــن یــــا ســــۆر و زەرە
یــــا شــــین بووی ل نــــاف دار و بەرە
بــــۆ دەفــــات و بــــیــــدەرە

⁽¹⁾ کەسانین کەلویەلین بێهەنخووش و... دفرۆشن.

حهيف

پڤانئ مه ئاف كيمه ته ئاف دم
دا ته بيهن كم ل بهر خه ملا ته پالدم

مخابن بو پڤان و بهژن و بالئ
گه لهك وهك من كهتن تهوشا خيالي

من حهيفه خهمل و پهوشا ته قورمچي
ئاف تي نه ما دهق نه گه هشته چچي

مه كههنيهك قه دا ل پهخي گوندي
مه تي فهكري ميزاقوكهك ل بن دي

مه گوت بهلكي پڤانا خوه پي ئاقدين
وهكي هه قال و هوگرا پي ئاقدين

پوژ بو پوژي كاھنيا مه سهردا چوو
ئاف زيدهبي ل خوه ديئراندا بنداچوو

موكم نه كر كهك نه قه ب⁽¹⁾ كهتنئ
هند تي نه ما چوويي بگه هينئ

مه بانگدا وهرن دا قهدين كههنيكي
لهزي بكن خويهي بدن ئهنيكي

دا مهظبيت⁽¹⁾ كين دهست بدين طهقر و بيئرا

---

(1) نيڤ.

هه‌ی گه‌لی می‌رخاس و پلنگ و شیرا

مالدار و که‌نکه‌نا قه‌ط به‌رسف نه‌دا

شاگرد و هه‌ژارا خوه ژئی قه‌نه‌دا

ب قی به‌رسفی مه‌لا پی دلگه‌ش بی

هن دل شاد بی دل ژ مرنی نه ره‌ش بی

مخابن بو قان بی به‌رسف و سوژا

نه‌قین بی‌هنا رحانی بو نه‌قرؤزا

نه‌کو رۆژه‌کی بی به‌رسف بین ریژی

وه‌سا گه‌ش بن هه‌ر وه‌کی گلاقیژی

مه‌لا هنگی خوه دته به‌ر ته‌پا

خه‌م خور هندا بین که‌ت ده‌ستی چه‌پا

---

^(۱) (مه‌زبیت) واته (ریکویپیک و سه‌روبه‌ر).

سهید عه‌بۆشی سلێفانهیی

ئافهرین سه‌یید عه‌بۆشی سلێفانهیی
خورت و مه‌رد و شیر جه‌گه‌ر و چه‌سپانی

که‌س من نه‌دیت هنده تیر راخ و جه‌گه‌ر^(١)

بو قی وه‌لاتی ژێره بپته رییه‌ر^(٢)

به‌ژن و بالا و سیما شرین شوخ و شه‌نگ
خوپینا وی هه‌یه‌نا توپ و ته‌نگ

چه‌په‌ری ئی^(٣) ناچن دورا ده‌هه‌ زه‌لام

جقاتا ئه‌و ئی عالم کوله خولام

ژ ئاسته‌نگا چو جارا خوه قه‌نده
ژی‌ارا کوردستانێ ژێره که‌ده

کوچکا وی بو میه‌فانانا ده‌ر ل تاقه

بو هه‌زار و ده‌ستکورتا زه‌حف و موشتاقه

کوئیل کا باغی کوردا ئی کر دیار

له‌وا کوردا پیکه‌ پیکر ئیفتیخار

خودان ئه‌صل و که‌مال و تیر و دیانه‌ت

بو وی هه‌ر لائیه‌ قه‌نجی و عه‌داله‌ت

---

(١) ل جه‌ه‌کی دیتیر: که‌س من نه‌ دیت هنده تازه و چه‌له‌ک.

(٢) ل جه‌ه‌کی دیتیر: هه‌ر وه‌کی به‌هرا وی تنی په‌خت و چه‌ک.

(٣) ل جه‌ه‌کی دیتیر: وی.

ب چاکی هەر سهری خه لکی چه مانده
کەسی ئاها خوه گه هاندی هوانده

ژ دویندهها (مهلا طهیب)ی مه شهوور
خورت و عالم و مهرد و تیر بهخت و زوور

تهنگی وان مه نه دیتن هنده ئینسان
کەسی لی بینه دوژمن مان په ریشان

ل ناڤ کوردا گه لهک شوهرهت^(۱) و به لاقه
هەر و هەر پیروژ بت ئه دهنگ و ناڤه

شه مال و سهنگه را ئه قی وه لاتی
مخابن صه د مخابن وه لی هاتی

جانئ خوه بو وه لاتی کره قوریان
حه می کەس مه دحه کارن دهشت و زۆزان

ئه قه دلویهک به حسی قی سه روهری
ته مهت حه رفهک سووره تا (البقر)ی

هیقی دارین ژ خودایه مه حشه ری
فه حیل کت بگه هینت کهوسه ری

دوینده هی چاف زله ل پهبازی
وه هه ژینه هەر وه کی^(۲) دل بخازی

---

(۱) ناقداری.

(۲) ل جهه کی دیتر: شپتی.

مراد

كانئ گهه بام مرادئ
نئ فهتسیم^(١) بارگرانه
بووری بام بو درب و جادی
قهرقوده تییر کول و ژانه
شهف و رۆزا ل ئیفادی
ههردهم یئ^(٢) کوله و سهپانه
قورپانم ل بهر جهه لادی
كانئ رپیهر و سهمیانه
گهه شتبا مباب و یادی
دهست دا بام قورم و عه لانه
شوینا شینئ ببا شادی
گویرهه دا دته ددانه
داخوورم وهکی رۆبادی
تهنابم ژ کول و کوفانه
گههم مههم و مرادئ
مه لایئ دالی بت شههیانه
نهحهزا^(٣) نه د گوتئ رادی
بو کسهئ نه دبئ قورپانه

---

(١) فهتسیم.

(٢) ل جههکی دیتر: ههردهم.

(٣) ل جههکی دیتر: کسهکی.

مه هیقی ژ مهزاری بادی
ئهو داخاز کت ژ پهمانه
ل سهه وهلاتی خوه بادی
ئهم وهکی حهمی ئینسانه

دوویانك^(١)

هندی دوویانکی میرخاسی و تیر زاخن
مەرد و نان دە هوسە ئ ئیک ئیجاخن

وہ کوردەوارن گەلەک هاریکارن
بۆ نەحەق و نەحەزا زەخف دژوارن

گەلەک بەداف کەر نە بۆ قی وەلاتی
بن گورکرن سیپە و خورتیت ژێهاتی

بۆ دوژمننا خوہ ژێرە ناچەمینن
فەقیر و ژارا گەلەک دحەوینن

گوندی وان دوویانکە ل پەخێ پێیە
چ پێبارا بووری ل سەر سفری یە

وہ مەعرووف و دیارن ل دەقەرئ
جیا بیژن نە نینە بەلئ و ئەرئ

ل حەمی هێرشیت کوردا پی شینە
کاری وان نەبازدان و نەگەرینە

ژێرە پیرۆز بت ئەف زاخۆ جەگەرە
ئەز نابینم کەسەک ژێرە هەمبەرە

---

^(١) دوویانك: گوندەكە سەر ب دەقەرا سلێمانەیانقەیه.

ئالۆز

قى ھەيامى ئەم ئالۆز بىن ب خۆڧە
بارگرانە كەس نىنە پى بلۆڧە

بەرى خوە بدئ قىبلە چىنا بت
ھەگەر پشتى بدىئ دئ ل تە تا بت

رۆژھەلاتى پشت و بەر وەكى ئىكە
وەك كراسى تەبت پستووك و مىكە

رۆژئاقايى ئەو ژى نابت درستی
ل مە دنيا تىكە بى يە بەستى

ب لەپىت زۆردارا ل مە بى يە فەرمان
ماينە بى رى كەسەكى نىنە ئەمان

ئاوارە بىن ماينە بى وار و وەطەن^(۱)
ل مە ويران بى شەل و شەپك و كەپەن

مە ھان^(۲) گەھاند (شىخ طەھا سلىقانى)
بگەھىنت (شىخ نۆرەدىن برىفكانى)

ئەو بگەھىنت رەسول و ئەنبىا
ھەمى شىخ و صالح و وەلىا

---

(۱) وەطەن: وەلات.

(۲) ھەوار.

دگهل عهبدولقادر غهوئع بهغدايئ
پيئكفه بگههينن بابئ فاطمايئ^(١)

هيشيدار بن ژ پهبيئ عزهتئ
مه قورئال كت ژ قئ غهدر و محنهتئ

ظوئما قان ظاؤما هندي دژواره
پئر ژ پيئفه دانا ئهژدههاره

---

^(١) فاتيما كچا پيغه مبهري (س).

ئافەرىن بۆ كواشیا

ئافەرىن ھەر ئافەرىن بۆ كواشیا
شیرەمپەرن مېرخاسیت دەشت و چیا

كەس من نەدیت ھندە چەسپان و چەلەنگ

ھەر وەكى بەھرا وان تىق رەخت و چەك^(۱)

نى ئەوین كەوئیت رۆباد ل سینگ شەرا
ھېرشا ددن سەر كوسك و چەپەرا

نەخوینا وان لى ب ئارزن كواشى

محو و ھەمرا و ھەسب سەر لى طراشى

كەسى ھان گەھاندنى د ھەوینن^(۲)

ژبو كەسى چجار خوە ناچەمىنن^(۳)

بۆ تەقوا دینی گەلەك^(۴) مانە مەشھوور

بەخت و مروەت و سەخى دل فرەھ زوور

كوردەوارن پتەر ژ كوردەوارا

ژیى خوە بوورانندن دژی نەیارا

مپژووا كواشیا كەقن و دیارە

بۆ كەسى نەكرنە پارە پارە

---

(۱) ل جەھەك دیتەر: ھەر وەكى د ئەزەلدا بەھرا وانە چەك.

(۲) ل جەھەك دیتەر: كەسى ئاھ و بانگیا خوە گەھاندنى.

(۳) ل جەھەك دیتەر: د ھەوینن دەست و سەر لى ھالاندی.

(۴) ل جەھەك دیتەر: ب تەقوا دینی زەحف.

گەلەك خوين رژاندىن بۆ وەلاتى
بن گوركرن سىپە و خورتىت ژىھاتى

ئەو لەھندك^(۱) زىرىنە يا لى نئاندىن
ئەو دايك پەرىنە ئەوئىت ھەژاندىن

بۆ پىرۆز بت ئەو خەبات و بزاڧە
ھەتا ھەتا دەنگ و جەگەر و ناڧە

ئەڧە دلۆپەك بەھسى ڧان چەسپانا
تەمەت ھەرفەك سوورەتا (آل عمران)۱

---

(۱) لاندك.

فەنەر

فەنەرئ شوعله دابی یه رۆناهی
دلئ ب کۆقان لئ بی دیلان و شاهی
چاف بشکوژین ل مه رۆهن بی بیناهی
مه و وه تهخمینکر دئ بته تهناهی

مه لئ نیڤری هەر کەسی بیڤره^(۱) ب دەست
دئ وەرگیرت دەراقی پی بته مهست
هزر ناکت رهکا کەندال گەر قەرست
ئاف و دەراق دئ مچ^(۲) بت لئ بته بهست

مه گۆت بو دوژمنا دئ بینه کەلەم
ل مه زیدهبی تهوش و ئیش و ئەلەم
فهیده ناکت قیجا شیرەت و قەلەم
دئ ل مه برهت^(۳) دەنگ و ئاف و مەرەم

من ل سەر خەلکێ گازنده و گازی یه
رچا^(۴) و داخاز و ههوار و هیقی یه
خوه قهگرن دا نهکهفن بهر بههیە
چونکی پیغه مبهر ژئ نهیی راضی یه

---

(۱) ل جههکێ دیتەر: مهڤیر.

(۲) هیته گرتن.

(۳) ژئاف بجیت.

(۴) هیقی.

- (١) پیتقی گوھ بدن قی نصحه تی
 (٢) دا ژ دەست خوه نه کن ئەقی فورصه تی
 (٣) مه لای شیرت گه هانده غایه تی
 (٤) دا پیکه ده ریاس^(٤) بین ژ میحنه تی
 (٥)

(٦) خوینا هاتی رشتن دا نه بت هه در
 دا ل مه ویران نه بت ناک و قه در
 مه ژێ وهک خه لکی هه بت پارچه ک عه در
 ما نه به سه ل سه رمه هنده غه در

به سه بو مه به یلن قی دهنگ و نافی
 دا وه کی به ری نه بو نه بین ئافی
 هه ی بای گرتنه دل و میلاک و چافی
 ما حه تا که نگی چاف زله ل ده رافی

---

(١) شیرت.

(٢) ده لیکه، ده رفه ت.

(٣) مه به ستی.

(٤) ده ریاز.

(٥) نه خوه شی، ته نگافی.

(٦) هه روه نه چت.

جۆتیار

جۆتیار خووش دەمه په‌لا كه‌تى^(١)
خوه پێك بینه هیش نه‌به‌سه خه‌له‌تى
زوى بچینه دا شه‌پك بگه‌هت به‌تى

ده‌خلى ساڤا خودان دئ هه‌ر ئى تا بت
چو نا ئیته بیده‌رى مشتی كا بت
سه‌رى وى ل به‌ر هۆگرا رانا بت

كوار و كولين و چال ئى^(٢) مینن قاله
دئ گه‌رى بت ناگه‌هته هه‌قاله
دئ^(٣) به‌ته قه‌ردار هه‌رمه هۆ صائه

بیته چاندى هنگورى سه‌ره‌رازه
به‌رناكه‌فته ئاسته‌نگ^(٤) و ئه‌قرازه
نا به‌ته خودان ته‌مبیر^(٥) و سازه

خه‌لكه‌كى هنگورى ده‌ست برى چاندى
چال و عومبار داگرتن خوه هه‌ژاندى
گه‌هشتن مه‌ره‌مى عالا چکلاندى

---

(١) ل جهه‌كى دیتەر: جۆتیارۆ قى سالا په‌لا هه‌ دكه‌تى.

(٢) ل جهه‌كى دیتەر: دئ.

(٣) ل جهه‌كى دیتەر: ئى دئ.

(٤) ل جهه‌كى دیتەر: نه‌ال.

(٥) ل جهه‌كى دیتەر: ته‌نبیر.

دئ گوھ بده مهلايى زور بچينه
دا داگرئ عومبار و چال و كولينه
ئهفه خوش فورصهته^(١) صالحهك زيرينه

نئ مهلا دا زوى چينت بئ پهركاره
هنده هات و چوو ما بئ هاريكاره
دهست تنئ ناچته سهركراره

يا مايى ددهست مهده پئ بحهسينم
ده ههر رۆژهكى داسئ تئ وهريينم
نئ ئەز مهلايهك گهلهك وار شرينم

---

^(١) دهليقه، دهرهت.

ژن رهفان

کچا خووه دا رهفانئ
دفتنا دایئ بقوسینه
نئ ههکه نهچهسپانئ
سئ بهرکا بو بینه
سهري تهدا چهمانئ
چو جار نهختئ نهستینه
نههیله بیته ئهوانئ
لهعنهتئ لیب بارینه
ما چهوا دایئ نزانته
ئهو کچا سهبرهردایئ
حهتا کچ لئ ببانته
ئهو دیهاکه رهفایئ
سهري خووه شوورکت دانته
بیژت شولا خودایئ
ئهو چوژ عادی نزانته
ههتکا خووه دایه بایئ
چهند صال ته خودانکری
ب دیف کیرمئ ئیکئ کهتی
من گرتی ئهویا مری
ما تو بی خاصیهتی
ئهو قهبحهته پاکری
میئرئ تو نه حورمهتی

دالتە بکن چاڤکری
 برهینن^(۱) قی عهدهتی
 سهری ئیجاخا چهماند
 پاشی نهختی بستین
 دلێ دوژمنا کهواند
 ل جقاتا وئ پین
 ته فهحیل کر و هواند
 داخازا وئ پیک بین
 ته پی غیرهتی خهلان
 دیاره هار و دین
 کا ئهف کاره برهبا
 وهکی خودانییت عهبا
 چ بیژن برا و بابا
 تل دا بانه لولهبا
 یان شهفریت قهسابا
 قیز دا بیژن تو بهبا
 کا تییر زاخ و هوسابا
 نه وهک جوھی و فلهبا

(۱) ژناقبهن.

ژن ئینان

هه که هر دئ ژنی ئینی
عافییه ته تی ژئی بیینی

فه که ره رهوش تی دایی
دا نه که قی به لایی

گه ته دیت دابی عه رزه
خوه قه گره نه له رزه

ژیۆ کچی نینه چاره
دگه ل ناکی ئیداره

نه که چکه کی گاری
چهند سویر بت دئ چت خاری

چهند یا به لاش بت نهینه
که یفا خه لکی ب خوه نهینه

زیزه هر ل سه رپکی
ما دئ ئه زمانی ژئی کی

بقوتی فه ییده ناکت
دلی ته تژی تا کت

قییت دهست بی سی بهرکی
هه تک چوول ناخ خه لکی

ژن بهنکی قیامه تی
گوه به ده قی شیره تی

ته دیت یا نه رم و مه رده
دهستا ژ کچی نه به رده

نه خاسمه ياب ديانهت
دويندهه نابت هه لامهت

چه ند پيرى ته خودان كت
وهكى خورته كى جان كت

له شى ته پهرخينت
هه ردهم ل نك ته رينت

گوه نادت كچ و بيكى
هه ادري ئيت ئاليكى

هه گهر گوهدارى منى
ن ابىزى وهى ل منى

نه كو د حه ما ب وه رينى
چاف زل بت ل دوخينى

يا نه سهب^(١) پر موهمه^(٢)
وهكى كه لها دمدمه^(٣)

هه كه تو ئه قى بىزى
دياره كهه و گىزى

نى ئه صالى زنى زنه
ما ييت ئه صالى بو چنه

هه زربكه د زيريه
نى پاشى و شپيده

---

(١) دويندهه.

(٢) گرنگ.

(٣) كه لها ناقدارا دمدم.

عهید

ئەو نە عەیدە پاقر و لباس نوی بت
عهید ئەو عەیدە بژین و دل صافی بت
دا خودی فەحیل کت ژێ راضی بت

گەلەکا وهکی مه عهید بووراندن
ل کولانا گەرھان خوہ خەملاندن^(۱)
فەیدە نەدان کفن ل دور ئالاندن

خەنیا وی بت ل عەیدێ خوہ ئازاکت
تشتێ خودایی ژێ قیایی ئەدا کت^(۲)
دا ل حەشرێ خوہ ژ بی دینا جوداکت

هەندی عەیدە پۆژا ئازاکرنی
نە تنی یا خەرن و کەشخەکرنی
قیت هشیاربن دا نەئین قەماندن

مەلا ل عەیدێ مەلیل و خەلیلە
نەکو ب کەفت بەر ئیش و پیلە
کا دیتی گەهشتی ریزا فەحیلە^(۳)

---

(۱) ل جەهەکی دیتەر: ل جقاتا پالەدان خوہ خەملاندن.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: تشتێ خودی ژێرە گۆتی ئەدا کت.

(۳) ل جەهەکی دیتەر: نزانت دێ کەفت دەموسا فەحیلە.

ئەى خودا^(١) مە ژ تە رجا و هئىى يە
مە بگههئنه کاروانئ صهحابى يە
مە دلشادکه ب بهحشتا باقى يە

رهم و کهرم هەر و هەر کارئ تهيه
فهحئل و عهفوکرن وهصفئ تهيه
چاقئ مە زله ل کهرهما تهيه

ئەز عهبدەکئ گهلهک ضهعئفوکم
خول بهر گهرمئ ناگرم پئ شۆلکم
کا من دئتى ته گۆتى عهفوکم

کهرم شهئنئ تهيه خالقئ^(٢) غهفار^(٣)
بئژه تو ئازايى فهقئيرئ ژار
هندى ته بهحشت بقئت بو ته وار

---

(١) ل جههکئ دئتر: خودئ.

(٢) (خالق) ژ ناڤئن خودايئ مهزنه و رامانا (چئکهه) ددهت.

(٣) (غهفار) ژ ناڤئن خودايئ مهزنه و رامانا (ئهوئ گونهها ژناق دبهت) ددهت.

ههقییت صائغ

صائ دوازده ههقیهن هژمار نه ئیکه
چار ژوان سیهن حهفت سه و ئیکه
ئیک ژبیست و ههشت چار سه کیم ئیکه

کانوون و کانوون ئادار و گولانه

تیرمهه و تهباخ و چریا ئیکه
ئهف حهفت ههقیهنه بیست سه و ئیکه
سبات بیست و ههشت چار سه کیم ئیکه

ئیلون و نیسان و خهزیرانه

دگهل چریا دوو سه سه بزانه
یا من ژئی زانی هژمار هوسانه
کهسی نهقههاند^(۱) هوسا ب هۆزانه

دیار بی مهلا زهحف پهلهوانه^(۲)

پهخنه لی نهدن ئهه هۆزانقانی^(۳)
ههقییت عهسمانی من ژئی نزانی
ژئی بهحس نهکن لی نه پههوانی

یا ب درستی شوولا پههمانه^(۱)

---

(۱) ل جههکی دیتر: کس دی چن نهکر.

(۲) ل جههکی دیتر: بو شعرا کوردی زهحف پهلهوانه.

(۳) ل جههکی دیتر: پهخنه لی نهدن کس ب وجدانه.

- ههگهر ئێك بیژت من یا ژئی زانی^(۲)
بو دیار^(۳) ناکت وهك سلیقانی^(۴)
دا پی ب بهحسن کۆمیت ئینسانی^(۵)

-
- (۱) ل جههكی دیتر: یا ب درستی کاری خودانه.
(۲) ل جههكی دیتر: ههگهر ئێك بیژت من زهحف زانی.
(۳) ل جههكی دیتر: بو پوهن.
(۴) مهلا حهמיד سلیقانهیی.
(۵) ل جههكی دیتر: دا مهفا بدت جومله ئینسانی. ئەف مالکه ب داوی نههاتیه.

قاقانی

ئەفە خوەش وار و بهاره
دلێ من نه تیڕ وهراره

نێ بی قاقانی و سه نه ده ده^(۱)

ئەف مه ده ده نه خووش مه ده ده

مه ده ده یێ ل بهر مه صلحه ته تی^(۲)
گهر وهج قه طا نائییت خه تی

نێ مه دیت صائییت هه شتییا
دوژمنی مه شك ل مه کییا

كه سی قه ط خوه تی نه گه هاند
سه ری خوه ل مه نه هالاند

هه ر ئه ون یییت هه ل مه کرین
دارکوکا مه ژ قورمی برین

مار گه سی ژ وه رییسی طرست
چک چکا کیزا دپرست

قییت ئەم شه هرهزا و زانا بین
ئیک بگرین نه ژیک جودا بین

دا صه دا مه بچیت سه ری
کو له وهاریین ب دوو به ری

---

(۱) به لگه.

(۲) بهرزه وهندی.

گه لهك جارا مه يا راچاندى
سپپيك^(١) و دارگور شـداندى

ياقيز كهتنى ئالزى
شههتى وهك پيسـتى پزى

فهیده نهدايه دارگورى
رپسـى رپسـتى بييه هـرى

قيت كوردو تو قى بزانى
دا بگههـى قورم و عهـلانى
لهو دلـى مه لى قوط قوطه^(٢)
چهند شيف خواهه ل نك دانقوته

ههـى^(٣) خودى مه ژ ته هيقى يه
بو خاترا شـيخ و وهـليايه^(٤)

مه دهباسكه^(٥) وهك ههـقالا
بيخه رپـزا خودان عالا

مكـانى مه ديتى هـداى^(٦)
هيش مهـلايى چاق نهـنقاي

دا هنگى قيـركم كهـبارى
خوه ههـژينم وهك مسـعارى

---

(١) ل جههكى ديتـر: بهقشك.

(٢) قوت قوته.

(٣) ل جههكى ديتـر: نهـى.

(٤) ل جههكى ديتـر: ل نك ته سههله و ساناھيه.

(٥) دهبازكه.

(٦) ل جههكى ديتـر: قهـداى.

شیرهت

خوشکا هیژا نیژیک نه به بۆیاغی
دا ل حهشری وی چهرمی نه بن دهباغی^(۱)

کهسا کریت ب دهرمانی جان نابت
دوو سق پۆژن دی ژئی وهرت وهها بت

یا دهلاله سپههی بت بخوه جانه
ههوجه ناکت بۆ بۆیاغ و دهرمانه

یا کریت سووعیدا وی زیدهتره
خوه بیاریزه قی شیرهتی وهرگره

حهمی کارا بهیلله ب هیثیا خودی قه
قهط کهسهکی ناهیلته ب ریقه

سنگ و بهرا هیثی یه نهقهویری
چهوا بستهه دکى ژ خودی د ویری

چ فهیدهیه بنی مهکا دیارکی
طۆلاز و ژن مریا دین و هارکی

هلکیشانا موییا ئه و ژی حهرامه
نه بۆ ئافرهتا تنی نه زهلاما

---

^(۱) دهباغ: گهماره‌دانا چهرم و پویستی.

وهل بورهيا نهكه وهك كوريا مشكى
دئ ئيتته داخ دان ب زيلكا ديشكى

عهلمودهيى دينى مه بهگهه ناكه
هشيار بى دئ خودئ ته زئ جوداكت

ههتهك بهرى يه دههوهتا تيكهلى
دئ كوزرى لهش دئ كهفت بهرپهلى

ل سيك و بازارا خوه ب نخيمى
خوشكا هيژا نئ شهرمه تو حهريمى

تهشك ريسن نوكه سهركول و پيخاس
نئ ناقهشپرت عهورهتى ئه و كراس

باقا ديار نهكه ما دئ دئ بوورى
طولاز مهندههوش بين ما حتم و كوورى

چهنگل پرويتى ههتا مل و بنكهفشى
دئ چ بيژى دهمى دكهفى بن فهرشى

پهنتهرونا⁽¹⁾ نئ تيده نا بزقى
دهمى دگهري كهماخ تيده دلخاقى

نئ ته خورت و طولاز مهندههوشكرن
ژيا راست و درست قاريكرن

ل سيكا دگهري وهك خفشا خهزالى
خودان شههوهت فهدكرن بهژن و بالى

---

(1) پهنتهرونا.

شپتی کەرا بۆ دکن فیکەفیکئ
دەمئ دقەرەسن بۆ ئالیکئ

گوستیلکا دکئ تالا شەهده و بهرانی

نینوک دریزن وهک شاخین بهرانی

ما دەلاله هوسا بی دا هوسا بت

ئەف موریکا هە ب ریزا دورئ بت

چەنگل ریس و تازی ل نک بهقالا

مخابن چاف دان رسما دین بهطالا

هەتک چوو هنده حەیا ل نک فری

بۆ نەخەمە باقیژن ئاگری

وهخما ئاگری گەلەک دژواره

دی برژت ئەو لەشی بی ستاره

وهکی بقی عەدهتی بینە فەهما

ژ دینی ناگرن چو طەرز^(۱) و رسما

مخابن هەتک برن بقی حالی

ئەدەب برهاند ژ عەرض و عەیالی

فەکرن بازارا بقی پەنگی تژینه

بۆ مقام و رەقاس کێوهلینه

مخابن قی جانی بدنە صۆتن

ل گور قیامەتی بیّت قەرۆتن

---

(۱) تەرز

بۆ ئاخىرى تىشتەكى تى بهیله
هەر مرنه دنیا تیر فەن و فیله

دینی مه سنوورهكى بۆ مه دانى
قارى نەبن دى بتە بارگرانى

مه كوردا د گۆت كو حاشا ئەم وهننن
نەبى فهیت و بى نەرز و بى دینن

مه پاشى چاف دایى مه ژى زیدەكر
ئەف دینی هو سپههى مه بى پەردەكر

ب سۆندا مەزن ئەو دەمى قەپانى
جەق نەقەشارتى دى ئیت داخ دانى

هیقىدارم بى پەردە نەچن سىكا
نەوهك خودانىت زنار و جینىكا

مه دىسا هیقى یه خوه ژى قەگرن
ییت عەذابى گەلەك طەپرىف و دررن

بینى هزرا خوه ئەو دەمى شواری
دەمى لیفكى ب لەشى داد ئینن خارى

مه لایى شیرەت كر زەحف دلى پیقه
ل ئاستەنگا ده نەمینت ب ریقه

كا ئەو خوشكا هیژا گوھ دایى شیرەتى
گوھ نەدایى شەیطانى لیبكت لەعنهتى

عهلی خان سلێقانی

یی بقیّت مهرد و میرخاسا ببینت
ل كوچك و جقاتا تیر پهونەق^(۱) رینت

خوه بگههینت قهصرا مالههسنی
هوستای حهفت صائخ ئەو یانژنی

بته میهشان ل كوچكا عهلی خانی
دا ل سفری دهست بیت لوطمی رانی

ب ئەهوصافا^(۲) لی بنیره حاتهمه^(۳)
خودان ئەصل و كهمال و تیر كههمه

كهسهك نینه ژیره همبهر و ههقال
جقاتا ئەو لی رینت خهك تفال

كیم مه دیتن هنده چهسپان و چهلهك
ههر وهکی بههرا وی تنی پهخت و چهك

چهك د لهپیدا چ دهمی گرتی چهپهر
دوژمنا بو نهدهما چو حال و مهفهر^(۴)

بابی ئەكرهم جهوههاری كوردایهتی
تیر زاخ و سهقا مهركی قهومیهتی

---

(۱) رهوش.

(۲) سالوخته.

(۳) حاتهمی تائی ئەوئی ب ناندەهیی ناقدار.

(۴) رێك.

خوپینا وی هه‌یبه‌تا بۆمبه و تزه‌نگ
ل ته پیرۆز بت ئاواز و ناڤ و ده‌نگ

زه‌حف خوین رشتن ل سه‌ر ئا‌خا وه‌لاتی

گه‌له‌ك بن گوركرن خورتیت ژیهاتی

ژ مالا مه‌لا ته‌ییبی^(١) ئیجاخه

ل سه‌ر دفنا دوژمنا میرقوت و داخه

حه‌یفی ژ كه‌سه‌كی را قه‌ط ناهیلن

ل حه‌می جه‌ و وارا روبا‌د و پیلن

ئامرن^(٢) چو جارا نه‌بین مه‌ئموور^(٣)

عالم و زانا و خوړتن نابنه بوور

ل ناڤ كوردا گه‌له‌ك مه‌شه‌وور و دیارن

خودان كوچك و كه‌رم و كورده‌وارن

---

(١) بنه‌مالخ مه‌لا ته‌ییبی ئیك ژ بنه‌مالین ناقدارین سلێقانه‌یان ده‌یته هژمارتن.

(٢) به‌رپرس.

(٣) مه‌ئموور) واته (كارفه‌رما).

شیریت بيشا

بنگهههه ئهحمهد له ههبن نامرت
عالا دئ له ئهته فهدان دئ زقپرت

بیشه شیر كهتنه كهسهك نابرت
دوژمن له پمخ و دوور ههله تـوـيـتـرت

باغه گول له ناف شوین بیهن ژئ دفرت
دارا ئاف گههشت بنی ديل سهر قوپرت

تیرا تیز و دژوار مهرتال نابرت
كهسه بههلهوان دئ هولئ فهگرت

دوژمنه نهحهزه عویر دئ له درت
خودانه باغه زوی دی حهقی وهرگرت

له بته شاهه دناف دا ئیـوـرت
بهه خوهری هلینت یه دی ناکرت

ومرز و سهقا

وهرزیت صائخ ههر و ههر ئەف چاره
هاقین و پهیز^(۱) و زقسیتان و بهاره
هاقین یا هشک و وهخم و دژواره
هندی پهیزه سهقا هشک و ساره
زقسیتان تهر و گهلهک ساره
بهاری ناغجیه وهک ئیقهاره

نخ هندی هاقینه چهکا جنیدیا
پهیزی دهمخ ئیش و تاویا
زقسیتان دهمخ مههه و دوباویا
هندی بهاره وهرزی گول و گیا
دلشهکههه ژبو تهف سهیرانیا
نهخاسمه رۆزیت عهتله و ئەینیا

---

(۱) پاییز

خاندەوار

گەلی خورت و جەحیلا
فییر ببنه خواندنی
بەری بسک و سمبئلا
هەکەر گوهداری منی
نە پالەن شپتی جەحیلا
نی دئی بەری ژئی چنی
گوهدن فەن و فیلا
نەئینە خاپانەدنی
دا نەکەقن بەر پیلا
ئەووە ژیارا دنی
نی کەهەنیکامە شئلا
دا بەس بئین گفاشتنی
خەلکی واری مە کئلا
تەحلتەرە ژمرنی
دئی فەکرنە جەهئلا
نی هەر ئەو مانە تنی
هۆگرا ئەو قەهەئلا
بۆ حەمی کارئیت دنی

قوتابی و خویندکار

قوتابی ماموستا بابیه

چ دەمی هات پیشته رابه

گوهداری گهلهك بو فهره

موم و شهمال و فهنه ره

زقردگه له نه ئاخچه

دله پادا قهط نه لقه

نی دی ته فیرکت زانینی

رۆنهاینی دی پی بینی

دی ته گههینت ئارمانجی

پی وهگری پله و تانجی

دهیباب ژ ته په وه ناکن

وهسا فهنه ری گهش ناکن

گهلهك گوهدار بدن خواندنی

نی ههکهه گوهداری منی

كۆفاندار

مەرەما من گەلەك كۆيرە
چەبكم من ل هزر و بىرە

لەشەن من پىكقە لى پىتە
خوين ژ مىلاكە من مېهتە

كەسەن هاش دەردى من نىنە
هەر ل من گەرى و ئاخىنە

ب شەف و پۇزان ئەز نانەم
هاها ئەز دى ب عەدرى كەقەم

نى ئەم يىت بىنە بەندەوار
شپىتى مارا بى جە و وار

خەمال دلى خىقەت قەدا
دەست ناچت چو كار و كەدا

پۇنناھى ل مە ھنەدەبى
وەك طوفانە ل مە رابى

ئەم ژ سەر وارى مە بىرىن
ژ ملك و مالا قوت كىرىن

كا كانە بى يە پۇنناھى
دلى ب كۆفان لى بى شاھى

كەسەن بىرت دى زقەرى
دى ل سەر وارى خوە خوورى

مزگینیا وی ئەزدا دمی
دگهل کواشیا و ئەحمەد خەمی^(١)

مەلا دا فێرکت کەباری
گەش کت خەتیرا ئاداری

---

^(١) ئەحمەد خەمی کەسەکی ناقداری کواشیاں دەیتە هژمارتن.

دارا بڻ فهده^(١)

دارا سـيھڻ لـ خوھ نـهڪـت
نـهفـهڪـري هـهريـا شـينـه
قـهط^(٢) چـهقـا بـند نـاڪـت
تـهوي چـو بـهـا نـينـه
تـاڻ بـدي هـيـزي نـاڪـت
دي قورمچت هاقينـه
ڪهس فهدهـيـڻ ڙي نـاڪـت
مـافي وي هـهـر بـرينـه
نـهڪـو مـهـلا دـهـنگ نـاڪـت
قـرـقـڙي لـي هـاقـينـه
چـيـا ڙي بـيـت تـهـدا دـڪـت
ڪـهـسـهـڪـي هـاڙي نـينـه
دي جانيـا^(٣) خوھ فيداڪت
وهـلـهـوو چـهـند رـوچ شـرينـه

---

(١) ل جههڪي ديتر: دارا بڻ سهـ.

(٢) ل جههڪي ديتر: تهو.

(٣) ل جههڪي ديتر: جانيـ.

بئ خېڤه^(١)

وهى ل مه شههتى كار و كهده
داركوكا مه قورمچى كاته نهده
ئهز گه لهك گه رهام ته مهتى صهده
كو يهك بئزت مه لائو^(٢) دهرمان چى يه

بههتيم هندهكا گوت خه ما نهخوه
قهط گوه نهده خشيم^(٣) و خودان تهخه
تو هزرا خوه بكه ل دوور و رهخه
دى بشكفت خوه نهكه بئ هيڤى يه

مه بن كولا هيڤى هيڤى بشكفى
رؤز بؤ رؤزى مه تئ فهكرى لقلقى
ما تيژيكر^(٤) دا بگههته دهڤى
ديار بى ئه قرو نه وهكى دوهى يه

صال بؤ صالى^(٥) كاته دا كهفت بهرى
مه لئ نيڤرى هندهكا ليكههكرى

---

(١) بؤ تشتن كيم دههته گوتن.

(٢) ل جههك ديتير: مه لائو.

(٣) ل جههك ديتير: نهزان.

(٤) سه خبيري كر.

(٥) ل جههك ديتير: سال بؤ سالى.

خێشه نهكر تهعبا مه ئاقى برى

ما ئەهقه نه كارهك دهلال و سبهحى يه

هندهكا ژى بهردا ب مولك و جنىكا

برهكا دى ده ب قهصر و مونىكا⁽¹⁾

يىت دىترى چهك⁽²⁾ بو دهىكا بچىكا

خويهمالا داعويران خهم و خوهزى يه⁽³⁾

نهكو ئهو تهوش جارها جى بگرت

حهمى چهام و بيتا نا قهگرت

يا ب جهفايه ئهو ئهلهمه بمرت

خويهمال⁽⁴⁾ دى چهوا بو كن ئهو نههى يه

مهلايى وهك هندهكا طام نهكرى

تهمهتى مويهك بزن و كاقرى⁽⁵⁾

تهحل و مز و مپرى يان شهكرى

دى ديار بت چ لى ئىت دوماهى يه

---

(1) تورمبىلا مونىكا.

(2) زىپ.

(3) ل جههكى دىتر: خوهمال يى دى بو ناكن ئهو نههيه.

(4) ل جههكى دىتر: خوهمال.

(5) ل جههكى دىتر: هپسترى.

بى خىڧه

طاقيهك^(١) بارانئ رشت زيل دا گيا
دهمئ ههيقا نيسانئ مەشك و كيا

ئاڧا كههنيئا^(٢) خرته پئ زيده بى
باغ و چيمهن^(٣) خهملين دل پئ قهبى

وهه و نهقدا كههملى هاته بهرى
بالهتهى خوه ئاڧيت چهقى^(٤) سهرى

چ دهمئ چوبا دا فيقى ژئ چنئ
رهنگيت فيقى و ئاڧا^(٥) تهزى و تينئ

نيسكهكڧه ديار بى عهورهك طارى^(٦)
شابيته داھيلان وهكى^(٧) زيهارى

خورمه خورم كهته عهورا لهيى رابى
وهسا قهگرت رڧك و رڧيار هندا بى

---

(١) تاڧيهك.

(٢) ل جههكئ ديتر: كههنيئا.

(٣) ل جههكئ ديتر: بوخجه.

(٤) ل جههكئ ديتر: چهڧيت.

(٥) ل جههكئ ديتر: ئاڧيت.

(٦) تارى.

(٧) ل جههكئ ديتر: شپتى.

قورم و چهق ره و ریچال لیک ئالاندن
دار و باریت رهم و باغی قراندن

نیژهن کرن طان^(۱) و پیژان دانه دوور

راستکرن شیف و نهال بهطهن و کوور

هکولان ژ قورمی بشکفت و ثقی

کاته دا هاته بهری گههشت دهقی

خوهمال هندی هاتن خیقه نهکری

پاشقهبرن قههیلان هه ی دی^(۲) کری

ئهوویت^(۳) تهماشهکرین بار^(۴) داگرتن

خوهمال^(۵) و بنکول ژئ دهریخستن

شیر و پلنگ ژ برسا دا دمرن

گورگ و ریقی ل گوشتی بهرخا د ئیورن

یا د هه بانیده هاته قارانئ

نی ئهقیه دروشمی کوردستانئ

مه لای پیقه خوه دا وهک هه قالا

خیقه نهکر^(۶) کاته بهر ئیش و نالا

---

(۱) تان.

(۲) ل جههکی دیتر: ههیده.

(۳) ل جههکی دیتر: ئهوین.

(۴) ل جههکی دیتر: بار ژئ.

(۵) ل جههکی دیتر: ئه و خوهمال.

(۶) ل جههکی دیتر: طام نهکری.

ما دهلال و مروهته هو بكنه
هاريكار و خوهمال ببن رهبنه

نئ ئەفه دورهيئ باب و باپيرا

رئيهر و پاشا و سهروهر و ميرا

لهوا حهتا نهؤ بينه قهرقوده

مال و مهزهل ههر ئئ بيه فهرهوده

نئ يا تير گهلهك يا ماي د بنیده

ئهم ده بينن يا دبنئ هيژیده

باغی شعرا

باغی شعرا کاتا ددت نی هەر شاعر لی هه نه
هیلینا تیده رابین فهرخ تیده مشه نه
دی خورن بو وهلاتی ژئی نابت میراته نه

باغی وان تیر بلبلن هەر ب شهپک و شه لن
بو ژیارا وهلاتی تیر بزاق و دل کولن
وهکو شاعریت خه لکی دا دوژمن ب هه لن

مخابن نهو ییت مه هندانه و ئاقیتینه
نه وهک ییت خه لکه کی دی، خه لک^(۱) بو مشتهرینه^(۲)
ما^(۳) چ بیژین نه زانا ییت مه پیته پی نینه

یی هۆزانه ک فههینا ل نک مه وهک وهلی یه^(۴)
هند بی قه در و قیمه تن کیمتن ژ به نیا
قه ط و قه ط لیقه نابین هتا قه دن کیلیا

دی مینت ده وره کی دی هتا عالم^(۵) تیبه گه هن
نهو برینیت پیته کی دی ده رمان کن و گه هن^(۱)

---

(۱) ل جهه کی دیتر: تیکدا.

(۲) (موشته ری) واته (بکر).

(۳) ل جهه کی دیتر: دی.

(۴) ل جهه کی دیتر: یی هۆزانه ک فههینا جه مه شپتی وه لیا.

(۵) ل جهه کی دیتر: خه لک.

دئ پلنگا خودان کن دا ل وهلاتی ب شههن

نئ حهیف^(۲) صد مخابن قهط قهدرئ وان نزانن

لهوانئ هتا نهۆ بهنینه و بی سهمیانن^(۳)

مه حهیفا قان بهرانا ژیره کوره شقانن

شاعر و هۆزانقاننا ئەف ریکه نیشا وهدا

دا بگههن مرادئ خشیما خوه ژئ قهدا

ئهف ئلف و دهست کهتی دهولهسهريئ (ئهحمهدا)^(۴)

دئ فهکرن خه لکهکئ دی چهوا شاعر حهبینن

ههردهم ژیرا گوهدارن مه رهق دارن بیینن

قهط و قهط ژئ تیرنابن قیت ههردهم ل نک رینن^(۵)

---

(۱) ل جههکئ دیتەر: دئ گههن.

(۲) ل جههکئ دیتەر: مخابن.

(۳) ل جههکئ دیتەر: نئ لهوا هتا نوکه بهنینه و بی خودانن.

(۴) ل جههکئ دیتەر: ئەفا ژئ تیته زانین دهولهت سهريئ ئەحمهدا.

(۵) ل جههکئ دیتەر: چاف زله ل پینقیسی دا وهگرن بخوینن.

ئاقلمەند

سەر ھەنە سەر كۆك ھەنە
كا سەرى پى بجمن
بى گومان زەحف مشەنە
قیت ئەو خولە نەبن
وەك قارۆل و ئەقەنە
ئاگەھدارى ل نك ھەبن
خەمخور بن بو وەطەنە
دا ھەردەم كولە نەبن
نەمىنن بى وەطەنە
بو خەلكى پالە نەبن
شپتى گورتا چەتەنە
چیتەرە ئەو سەر نەبن
بى فەيدە وەك رەبەنە^(۱)

---

^(۱) ب ئەقى شپوھى ب داوى ھاتىە.

مخابن

مخابن هۆزانقانی کولیکا کوردا حهما
ما چ بیژین نهزان و مهزن و موحتهرهما
کەسێ ئاگهه ژێ نینه دل بیه دهریا خهما

نی هندی هۆزانقانی ههسان و کوردەوارن
کایێ طامما بزانی نهۆ نه لی هشیارن
نی وهک ییت خه لکهکی لی هشیار و گوهدارن

ئهف عالمه پیش کهتی دهولت سهری شاعرا
هنی مه داهول قوطا کەسێ نهگۆت مه برا
قهط دهستا ژێ بهرنادین وهک ههقال و هوگرا

نی دهنگی داهولامه دهنگ دا حهتا ئاسمانی
چاف دان زک و بن زکا و خارنا گوشتی رانی
ئهف پچا ب دهست مه کهتی دهولت سهری خودانی

هۆزانفانم

ئەز مەلایەك هۆزانفانم

د هۆزانفادا چەسپانم

نابەت مەدح مەوھیبەییە

پتەرا ژ من بەش تەئەییە

من دا ریبازا ئەحمەدا

ل چار کئارا وان دەنگەدا

شەپتی ییەت وان کلاسەییکن

نەوہەك جوینەکی چوریکن

هۆزان ئەون ب کەقن پیکە

دەمەئە دیلانەئە بو بیکە

ئەقەیتە دین نەو پەیدابین

وہکی مودیلە پەئە رابین

گومتلی زیری

چیا و گومتلی زیـ پری زهری
گهلهك جارا بهاتری ژ بیـدهری
ژبو تهنگایا گهلهك مهفهری

ئهوه پیژانـ مفرهق و پیلایه
بیناهی و موم و فهـنهر و چرایه
شپتی دای و بابا تیـر بهایه

بیـدهری دی هلینی صال جارهی
گهنم و برنج و جهه صد عهلهكی
ل نك من نائین چمی تهحتهی

چیاى رهنگیت فیقی ویت لی ههنه
ریبار و كههنییت تهزی لی مشهنه
تری و ههژیرو و خوخ و زردهلهنه

سیف و هنار و تهراقی و هرمیكا
باهیف و گویز و كهزوان و حولیكا
گهزۆ و كشمش و تهفسك و ههلهلیكا

كتك و میویژ و بنـدق و زهیتوینه
مژمژ و توی و سیقهـلوك و كارچینه
گوهیشك و شاهـ بهـلۆت و بهرینه

نهخاسمه مشهیه واری هنگقینی
نیف دانی پیقهـتری لی نامینی

هندي دئ ئينى داگرئ هيز و ئينى

لى هه نه ئه و جهيت گه له ك ئاسى
زه حىف جها دئ بينى هه رى بناسى
كه سى سه لال كه قىت دگه هت كاسى

پياك و دهره جه و كي رى و نوهالا
لات و زينى و به ره قه زو حه والالا
چه لك و كو پ و ئاسته نك و تيش خالا

كىز و زوير و شيف و نهال و قوچال
ئه شكه فت و قولاج له فت و حه ود ريل و په وال
ته حى و به رته حى و كه قىر و جوم و جه لال

به طه ن و پياك و ئه قىراز و به روار
پاست و ئيخر بانى و بانىك و نزار
هه له ميه ت و نه قه ب و كو پ و زى نار

لات و ناوسك فره ك و خه لخه له نه
شه نكزته و هه له ميه ت و دربه نه
كه له ه و سيلاف و سه تمه و هه رفته نه

به ست و به ستى كو خ و دول شورك و گوهوور
كوهنى و پىبار و دلوپ و به زاق و بوور
دئيم و ئاقى مه رمه ر و حه لانه زوور

سه ئاقى و گورنه باشى و به رازه
كو مر و گاز و پانزىن و گازه
ته مبيير و داهول و زى نا و شاهه

شير و پانك و گورگ و هرچ شىليا

قوربهش و كويژك و كيڤيا
رېشى و كيڤريشك و مهيمينك و ژويژيا

گورى و سيخور و بزن مشك و سقووره
كم كم و خهزال و مشك و جوردي كووره
ديپشك و مشك و زيهار و مارييت كووره

جوبر و بيك مار زيڤزيڤه و كويسهله
كيز و كهرموز و زڤيرك و كيڤژهله
زركييتك و پيرتهڤنك و سهريهله

شاطان و پهلك و كهنيرقاچ و سپيندار
مازي و كهقوت و بهناف بهري و ديندار
زقزلق و بهه و مهپان و چنار

كاژ و زهيتوين و شيلان و گاوك و بهنووك
پاص و بنهفص و رويل شيناك و بيهووك
تهڤري و كيڤرات و بيه شهنگ و ههلههلووك

نيڤرگنز و سيسن و مامبز و پيڤووك
گول نهخين و هيرو و كوليلك و ترشووك
رحان و بهيبين و گول و پالي مووك

طووك و كههنگ و گويرسك و صوپيازه
كاريا كهلههي و گهزو دل خازه
كونند و زهبهش و تلوزي و پيڤيازه

گهزو و توئ و كارچين و كهزوان و حليك
سيڤ و هنار و باهيڤ و گوير و هرميك
ههژير و مشمش و سيڤ و ههلههليك

طهقر و بهرسلك و بامى و كوسه و فاضل
باجان و كهرفس و لوبى و باقل
پطاط و شيلم و تویتن و قهرافل

نيسك و نوك و ماش و كونجى و رهشك
كتاف و گژنيژ و گارسى بهشك
گهنم و جهه و برنج و نوك و خچك

بزن و پهز و ههسپ و هيستر و كهر
چيل و گا و گاميش و ماهين و ماكهر
ديكل و عهلوک و مريشكيت هيك كهر

كتك و سه و حيفتيار و تيله و طازى^(۱)
پيتوك و بيك و سيرك و بايك بو ژازى
روين و پينير و نيشك و قهيمغه زى

سير و قوراد و سيرك و گيابهنه
سترك و سيابو و سويس و حهرمهل و بهند
هيژييت مايين نه ئهقه تنع نه چهنه

كهو و سويسك و كوتر و پور و سقيانك
قاز و قومرى و قونگ و بهط و ديقلانك
قر و كهقوك و بهلى كوته و قزيانك

قورت و سمسيارك و بازى و لهك لهك
دوبراك و تهشى ريس و گابهلهك
شاق و مارگر و تقيرك و ومردهك

---

(۱) تاژى.

داركوكه و زرکه و كوچهك چهكويله
داوتك و تيتى و بهرەش و زەرويله
ميش و خوليناك و طهیر كولى و رهشويله

زريچ و شرکاک و سقياك و ديف و سور
زەنگ و ليتك و بهفريك و خچو سهرسور
بن طانك و سهرشين قەشقەلانك و بم كور

نى هيش ناف و فيقى و گيا مشەنه
ژييت قى عالەمى حەمى زيەنه
چەند ژى بخوى لى بگەرى هەرودەنه

من نه گوت چ بهحسى جوريت گيايى
گەلەك گەرهامە ل دول و چيايى
هەر تشتەكى لى هەى من يا بينايى

گەلەك ناف و گيانەوهر منه گوتن
نەكو هندن لەوما منه گوتن
بلا چو ئاخفتن نەئەين گوتن

لەو من حەمى نه گوتن دا دريژبت
خواندەفان دا پيشە عاجز و گيژبت
وہك ستيريت عەسمانى ئەف گولاقيزبت

چيايە بو ئەقى عەدرى سەنگەرە
لى نه فکەرە ب سەرڤە قوچە بەرە
دبنقە كانا زيڤ و زيڤرى زەرە

چەند دياركم هەرە كيّمە و نەهەوہ
جەئى مير و مير و خومكارا ئەوہ

بنیـرن میـژووئ نیـ نـه درهوه

دی بلا باش بزانی عالم حهـمی
کورد ماکن پشتی نوح و ئادهـمی
ئهـقه شاهد لی هات قهفاندن گهـمی

مخابن ئهـف کانه مایه بی سهـمیان
هات چهـراندن ئهـف زیانه بی پاوان
ژ قهـهرا ده مهـلا مایه پهـریشان

هیـقیدارم گهر کیـماتی لی ههـبت
ل من نهـگرن درستی خهـما وه بت
بسـلمان و ئیـزدی یان فهـله بت

کهسه نینه بهنی ئادهـم بی نیسان^(۱)
پیـره میـر و جهـحیل و ناـف سهـر و جان
ئیـلا خوـدایـی زولـجهـلال و پهـحمان

---

^(۱) ئهـوی تشتا ژبیـر دکهـت.

خانمین پاقر و بژین

ژنیٔت بهرواریا ب صهبر و ته‌نانه
ئه‌و ژ ئافره‌تیٔت دیتیری^(۱) جودانه

ل سه‌ر مری و گۆرا خوه ناچه‌چرن
خنیا که‌سج ب ده‌ست خو ئیخستین دورن^(۲)

ئه‌و لاندک زیپیه‌تیٔده نقان‌دین
ئه‌و ماکه حوورینه یٔت ئه‌و هه‌ژان‌دین

ئه‌و شیر هه‌لاله یٔ پی فرش‌کری
خودی تو فه‌حیل کئ رۆژا ئاخری

من نه دیتن وه‌ک^(۳) وان تیر هیا و مه‌ستوور
موخه‌ده‌ر و نخامتی مانه مه‌شه‌ووور

کا خوزی هه‌می ئافره‌ت وه‌سابان
موخه‌ده‌ر و نخامتی گه‌پرابان

دا له‌شج وان د گوری ده ته‌نابا
جان نه کوزری با وه‌کی^(۴) که‌بابا

دوینده‌ها قان خانما دی بن می‌ر چاک
خورت و مه‌رد و خودان دین و ئیدراک

---

(۱) ل جهه‌کی دیتیر: دیتیری ژی.

(۲) ل جهه‌کی دیتیر: ب ده‌ست خوه بیخن تیر بهانه و دوورن.

(۳) ل جهه‌کی دیتیر: من نه دیت شپه‌ت.

(۴) ل جهه‌کی دیتیر: شپتی.

ژێره پیرۆز بت ئەف سهبر و ههواره
عهشیر پی سهر بلند و ئیفتیخاره

هندی بهرواری تیڕ رهوشت و دینن

تیڕ زاخ و جهگهر و وهلات شرینن

وه مهرد و نان دهه و خودان وهفانه

ژ قی عالمه ما دیتیری جودانه

ژێره پیرۆز بت ئەف خهسههتین دهلال

ل دهقهری نینن ههفکویف و میثال

قاژى و بهقهه^(١)

حهيف كهتینه دهورئ قاژى و بهقهه
لهو كهتین بهر ئیش و نال و ئهلهه
نى لهوا دنیا بیه شهقل و شهه

فهكرن جوینهكه تیر په و صوووفینه
جوینا دیترو وههابی و سهلههفینه
د بنقه بنیپر بهقههه و قاژینه

میزهكن^(٢) برهكا ب شاشك و جوبهنه
یان كهفیل سهر ملی ب دشداشهنه
سمبیل طهراشن دئ بیژى كوسهنه

قهط بی دلیا کاریدهستا ناكن
گۆتئا وان ناشکینن خوه ژى قهناكن
گۆتئا پیغمبهرییه گهم ناكن

چاق لی زلن بو دهراقى دلویرن
تا قاقیرن ژ کیقه هاته دادعویرن
بو تالیخ بی هس و بی بیرن

چ بهندا هات بهری ههما هوگرن

---

(١) وهك رهنگی ژیچوووی.

(٢) سهكههه.

طوفان رابـت تـنـى لـى بـقـهـفـت گـهـمـى

فـهـلـا حـا دـهـمـى ئـا دـار و نـيـسـانـى

رـچـا خـازن ژ خـودى بـۆ بـارـانـى

دـهـمـى بـارى دـهـخـل هـاتـن كـيشـانـى

بـهـهـرا خـودى لـب^(١) ژ لـهـپـا نـارژن

هـاژى نـينـن گـور لـى بـيـت ئـيـك بـهـهـژن

تـيـدـه بـدـن بـهـر گـورزا بـ بـرژن

ئـهـگـهـر هـنـدـهـك بـدـن ئـهـو ژى عـهـفـاره

دـى گـهـهـين مـهـئـمـوور و خـزـمـهـتـكـاره

دـهـها ئـيـك نـاگـهـهـت فـهـقـير و ژاره

پـتـر شـوـفـيرا چـاق زـلـن ل ژـنا

دـهـمـى هـاتـن رـاسـت لـى دـدـن هـورنـا

دا فـهـكـرن ئـهـقـه نـهـكـارى مـوئـمـنا^(٢)

چـاقـا ژى ب نـهـقـينـه مـا مـهـژى هـشـكى

نـى تـو خـودان ژن و كـچ و خـوشـكى

مـا عـاقل تـه نـينـه تـهـمـهـتى مـشـكى

فـهـكـرن پـيرـهـژنا سـنگ لـى قـهـوارتى

جـهـق خـودى حـهـرام كـر نـه قـهـشـارتى

گـوه نـادـت ئـهـمـرى خـودى هـنـارتى

---

(١) كهت.

(٢) باومردار.

ئەرى پىرى تو خودان ئەقى و بىكى
خوب نەخیمە نە دەمى تە و ئالىكى
چاق نەدى جەحیلا بو فیکەفیکى

پىرا دەلال نى تو خودان زەگزهكى
تە بوچی دوو سى ھەيئا جارەكى
چاق نەدە كچ و بىكا بزك خەلەكى

جەحیلا سىنگ و باقى لى دىارن
سەرکول و پىخاس و بى ستارن
ئاگرى دۆزەخى نى دى لى بارن

خوب نخیمن دەمى ل بازارى
نى دى مرن داھیلن گورا طارى
گوھ بدن شىرەتا ئەقى ئىختىارى

گوستىكا دکن تلا شەھدە و بەرانى
نىنوڪ دريژن وەك شاخى بەرانى
ل نك وان لاوہ ئەو كارى شەيطانى

فەكرن صووفيا ل ھوشا مزگەتى
جەدەل و صوبەتا بو سىاسەتى
ھەر يەكى بەندەكە بو دەولەتى

مافى صووفيا نینە ئەف صوبەتە
خودى ئەو جەھ گىرايە بو تاەتە
وہ ديارە بو ھندەكا دبن چەتە

پیره میړا ب شهف پط پط^(۱) و پرم پرمه
هیش هنگوری پیړی ددته بهر کولمه
هرقه وهره جهی من بکه گهرمه

پیر دئ بیژن کورۆ هشبه خوه شرکه
هرقه نهوه بووری دهمی گفرکه
گوهر نادتی پیقه بت چر چرکه

ئهقه پتر کاری ژنا ناف سهره
گوهر نادتی بیژنی هرقه وهره
ما دئ چکت ههزاری دل که سهره

پیړی دئ ژبیر کت چهند ژی دگهل بووراند
ل سهر زهندی ههزاری خوه نقانده
یا ژی تیږ بی دل دلی شکاند و قهمانده

بههرا پتر ژبیک و خه سویا
دگهل عنادن شپتی ههویا
لیک هیجه تن وهک شیخ و وهابیا

دهیکا بیک دئ بیژتی جودابه
ژ پط پطا^(۲) دش و خه سیخ ته نابه
مالی بخو دهینه ژ خه و نه پابه

دش و ژن برا دگهل ئیک عناده

---

(۱) پت پت.

(۲) پت پت.

هەر يەك دى بىژى كەوى پىادە
وہ گورگوه وهكى دەنگى حەدادە^(۱)

خەسى نابىژىت كچا ژى بگەرن
بۆچى ل سەر ژن برا بگره گرن
وہكى خوشكا وەيە ھەرن بمرن

ژن تى و ژن تى نى ئەو ژى وەسانن
قەط پىك ناكن ھەر ژ ئىك دلگرانن
دى بىژى وەكى كتك و مشكانن

ئىك تىتەكى بگرت يا دى پەيداكت
دقیت ھەقسەر بۆ بىنت يان دى بەرباكت
د كەقندە ھوسانە دقیت ئەداكت

نى ھەندى ھەوينە بۆ ئىك بظۆتن^(۲)
دى بىژى عزرائيل و مەلەكولمەۆتن
كوزرين ھەر ئەو مېرېن جۆتن

ھەندى ژن بابن دگەل نەفسيا
دى بىژى وەك كىقرىشك و تاژيا
وہ ب عنادن وەك شىخ و وەھابيا

ھەندى ھەكىم و دختور و نوژدارن
پى دلگەشن ئىش و ئەلەم ب بارن

---

(۱) ئاسنگەر.

(۲) بظۆتن.

دا ب میژن وهکی گورگی هارن

هیش نه دیتی دهست بیت بهریکی
وهکی کزوتی زاقای بو بیک
دیژ توی ئیخت بهر قالب و ئیشکی

بهس دریژکت هنیرت تاقیگهه
ئهو ژی دئی میژت قورمی هتا گهه
بهریکی قالا کت قیرا ناگهه

نقیسیت تورپهک دهرمان و دهرزیکا
ژ فلان صهیده لی بکهره زیکه
تو نابیژی دخور دگهل شریکه

نی دئی وان دهرمانا خوت چیت نه بی
رۆژ بو رۆژی تهوش و ئهلهم زیده بی
دئی دوعا کت نی ئهز مرم یاره بی

سهحکت ئیکه دی یا ژ ویشه چیتره
مهعینه نا وی ژ ئهقی دی پتیره
ئهو ژی ژ یی دیتیری که مباحتره

دهرمانی دختوری دی نه دهرمانه
ئهو خواندنا وی خواندی نه پهوانه
ئهو ژی دئی گازی کت وهک دزانه

فهیده نه دا دئی کهفت ناف نقینی
دئی وهلی ئیت دهوره کی لی بخوینی
وه لاواز بی تهوش زیده بی ل برینی

گههینن خهستێ دختۆر گوھ نادتی
دەرمان نینه ئەف سویجێ حوکمهتی
بیە محەلی دی عیلاجی دتی

محەل ئەو محەله ئەوئ ژنک هاتی
ییت پیس و گازی کری مال میراتی
ئەف تەوشا بی چاره ب سەری هاتی

(١) یان بگههینه خهستا خصۆسی
(٢) ییت فەرۆتین نینه بخوت نيسکا صۆتی
ژیها تبا دابن ئوردن و پۆسی

ههواره چهند جار بر محەلی
چیپلاق کرم من نهما ژ غهیری شهلی
فهیده نهدا دژوارتر بی ژ پهلی

فهقیر رویت و پهواله وهکی ماری
بی لومهیه ئەقی پهبن و ژاری
طاقهت^(٣) نینه ههگرت ئەقی باری

مه گازنده ژ کارمه ندیت هه ریمێ
قان ههژارا دهریاس^(٤) کن ژ لیمێ
چاق بدنه قی کیاس و کیمێ

---

(١) تایبهتی.

(٢) صۆتی.

(٣) (طاقهت) واته (شیان).

(٤) دهریاز.

حهق مەعینەنا ژێ بنینه خاری
دەرمان سێ قاتن وەك مەهیت بهاری
مرۆت نینه تەمەت دیندكا هناری

فەكرن دختورا چەندە تیر و بۆشن
د مەحەلێدە كوكا و ئاقی د فرۆشن
نە دیره كو بیژن پەزی لیب دۆشن

ئێك نابیژت بو فەقیرا هەرودنە
یان ئییتیم و سیویا دەست قالەنە
دیاره ژ مەلا خراب تی هەنە

دختورا پێكەه بەردان كوردستان
ژ هند و تورك و عیراقی و ئیرانی
وە قەلەو بین وەکی پەزی ل دورانی

پۆز ب پۆز مەعینەنا وان پتەرن
سەیره ل تاقیگەها ویرانتەرن
نی فەقیرو ژارا گەلەكا ژێ مرن

قەط كەسەکی هاژ ئاخەرتی نینه
هزر ناکن ساخا پتەر مرینه
پۆزەك دی هییت لی بتە بهی و شینه

مووهظفا چاق زله ل بەرتیالی
گەر ژێ وەرگرت دی بو بینت دەلیالی
شەفا طاری دی بو هلكت قەندیالی

ئەف مووچه وەرگرت دا وەجا ب قەتینت

نهقانهه دقيت بهرتياي بسيتنت
ئهي خودئ ئهو ئيفلهحي ژئ نهبينت

ئهف كاري پاريزمر و محاميا
چاف زلن ل بريندار و كوشتيا
وهكي جوينهك مهلا بهر ل مريا

ئهي محامي بوچي ژ خودئ ناطرسئ
بو دهراقى ل حالئ ظالمه دپرسى
هه مرنه باش گوھ بده قئ دهرسئ

ژيره زهلال كت وهك دوينئ هه لاندئ
دئ لوچ كت وهك مريشكا زهمتاندئ
كوزرينت شپتي بهزئ هه لاندئ

گهر شهپالى وهره بو ته ته ميزكم
دئ وه نقيسم دوژمنئ ته پيسكم
دئ حهقئ خوه وهرگرئ ته عهزيزكم

بناقى گورتهك مهلا و خهليفه نه
لئ بنيارن وهك لهقه نئ قاله نه
ره دريژن دئ بيژئ ته خه نه

عهجبا بو وان ئافرهت و هه قزينا
بهگه مرکن ژ خودانييت په دينا
چهوا نا بهعجن دهمئ نئينا

ئهم نابيژن دهمئ ماچ و لييدانئ
چهوا د قه تينن وهك زيندانئ

شپیتی گه نیمی دگهل زیوانی

وهلهو نه لاهه وهك ئەهقا مه گۆتی
ما دهلاله حه می دهست بو کالۆتی
مه هیقیه دهستا نه دن بظۆتی

نی ئەهقه زی رهنگه که ژ بهقه ما
دلخ من پیقهیه وهکی حه ما
دا بقوسینن وهك دار و باریت حه ما

میژهکن بهشی پتر ژ بهقالا
کیم مروهتن وهکی شوپتین خه یالا
نه خاسمه بو پیرهژن و تفالا

چاقی خوه بدنه خودانییت عه لوا
دگهل دکاندارا دکنه خه لوه
دی میژن ته عبا جۆتیاری بت ههروه

هندی بهزازن چاقی ل ئافرهتی
هه متهرکک فرۆشن سی قه تی
هاژژنی نینه ل گور و قیامه تی

نی مروهت گه لهک گرنگه بو دینی
ل دنیا یی ده مهکی کیم دی لی مینی
ما دهلاله ل ئاخه تی ب جه لینی

نی هندی به شهکی ژ ماموستانه
چاقی زله ل موچی هه یقانه
نه خه مه قوتابی ببن شقانه

پیتقیه خو پیتقیه ب وهستین
قوتابیا فی رکن و تیگه هینن
نه کو ساقتب خیری ژئ نه بینن

وهرن بیژن مهسئول و بهرپرسا
تیر بین نینه هاها دی مرن ژ برسا
دیچوون نینه نه پرسیار و بهرپرسه

بۆ نهخه مه بلا بهند لی داوهشت
بی وهرار بت وهله و چهندا ههلهوهشت
عهلبا وی بیت داردانئ وهج ب مهشت

وهك شیخین رهفایا دگههن شیخی
چو جه نینه بی سخت نهکو بیخی
پیتقیه شیخ قان ژ حهلقی دهریخی

ئهقه من گۆت دلئ من یئ ب شیخی فه
دوژمن زۆرن وهك ماری کیقه کیقه
نه کو پیتقهدت مینت بی دهلیقه

نئ دی وهرن چاف بدنه دهلالئ
شریکیت ب کرینه بۆ کهوالئ
چاقا لی د نهقینن قارئ دکت ئالی

دهما زهکاتا فتریت ره مهزانئ
نئ دی هیلنه ب هیقییا خیزانئ
دی گههینت کور و کچ و جیرانئ

ناگهینت فهقیر و مستهحهقا^(۱)

بو نه خههه مییری بدن بهر مطرهقا^(۲)

کهت دهستی ئافرهتا دین ما بی سهقا

وهك مهسهه لا رۆزا جهژنا قوریانی

دی سههژیکت مهههکی یا بهرانی

دی بن چوک کت نهرمه و گۆشتی رانی

دی بهلاق کت ههستیا و بهزو چهرمی

وهی حهرام فهقیر طام ناکته نهرمی

بو نهخههه چهند بیژنی یا بی شهرمی

رۆزا جهژنی ئیک ههژار طام ناکتی

تهههتی لبهك نوکی بو دانقوتی

مییر نابیژییت بو هو دکئ پیره قوتی

بو مییری نهخهههه قهط ههژنی نینه

بلا فهقیر و ژار لی بکت نفرینه

پهشیمان دبت دهمی دهور و یاسینه

نهو بازارئ کههتی دهستی ژنا

حههتا لباس کیرین و فروتنا

مخابن زهلام گوهم بدن حهمی ژنا

قان کارا نههیلن ب هیشیا ژنیقه

---

(۱) پیدفی.

(۲) چاکۆج.

رئ نهدنئ دئ وه هيلن ب رٲٲه
چهب و خارن نينه و هرڤه و وٲٲه

ل رٲٲارا دئ فهكرنا ئافرهتا
رئ نادن زهلاما وهك گورتا چهپا
هاژ ئئ نين ئهقه كارئ خهلهتا

بو وئ نهخهमे سينگ ب سينگ بكهفت
ب قولٲت ژووردا ب عهدرئ دكهفت
بلا ئهو زهلامه ب سهردا بكهفت

خوزئ ئهف كاره ل ناف مه برهابا
پهدا شهرمئ ل ناف مه نهقهتابا
دلئ بئ دين و نهحهزا قههبابا

نوكه نهشئ مستئ دهينئ ههفسهريئ
چيا بيژيت ٲٲٲئ بيژئ ئهريئ
دهولت سهريئ قانونئ بئ مهفهريئ

ئئ تو چهند جار بقوتئ داين و بابئ
تهمهت مستهك ئئئ ناكٲ عتابئ
ئهو يا مايئ دهمن هات ٲٲٲه رابئ

هندي بگهريئ نهشئ بكن دوو ژن
دئ ته ئيخن مريهت و قونجال و كون
هندي ساخي دهخلى ته نابت رٲن

گوتنا خودئ و ٲٲغهمبهر گوھ نادنئ
تهمهت لبهك نوک و كونا شيژنئ

خوه فهگره ههگره گوهدارئ منئ

نوکه ل مه بیه مههرا مهخینه
فهیده ناکت چهند هه دیشا بو بخینه
ئه مهیت کهتینه بهر دهور و یاسینه

هندی هاتم و چووم من چو پئی نهدی
کهسئ نهگۆت من مهلا دئ بم کهدی
دا کهمه جۆت وهکی بابئ ئهحههدی

بلا کهتبهام چئ بهت و پشت دهری
ههر هندهک بزاخ دا بیژن عافهری
چبکم داڤا رهش نهمال ره و سهری

نئ دا ئهز قانووئ دمه بایی
ئهز دا بهردهم شه ریههتی خودئ دایی
کا کهسئ گوه بدته ئی مهلایی

نه بهعجت ژ دهیکا بجیکا
دهمئ گازی کن ببهزت زیکا
یان دئ کهفت بهر ئیرش و ئیشیکا

گوه بده مهلایی هئش وهئ نه هاتی
ئهگره تیر جهگره و نه ما میراتی
دا وهک گهلهکا وهگری خهلاتی

نئ ژ بهر هندی نهو ئافرهت درن
وهکی کههوال زهلاما دخورن
کانئ زهلام بلا پیکه بهمرن

نوکه مال خوہتی کہت دستێ ئافرہتا
ل بازاری ہەر وہکی گورتا چہتا
چہنتہ ل ملی وہک ئہفسہریت دەولہتا

زہلاما لباس و پیلاڤ وہک قیہری
دئ بیژی لی بہہیہ ل بن چادری
ژیک ناسناکی دقیت گہلہک تی فہکری

فہکرن ہندہکا دئ بیژی کوسہنہ
سمبیل تہراشن مہلا و کەنکەنہنہ
رہـ درین دئ بیژی تہماشہنہ

مخابن سمبیلیت خودی شین کری
د تہراشن وہکی تو نیسکا ب دوری
بو چاف ددن تہقالیدیت کافری

بہری نہۆ ل نک مہ عہیبہک مہزن بی
ہەر وہکی بنی پیسیری لی کونبی
یان زہلامہکی نہمیہر ب ژن بی

ہندی سمبیلن نیشانا زہلاما
دئ خونہ ئیخنہ ریزا نہماما
فہکرن حەدیث و گۆتئا ئیماما

شپتی شہرہفا سمبیللا بہیلن
نی نہ بہقہم و قازی و فہن و خیلن
ئاقہک زہلالن چو جارا ناشیلن

کایع قہدری زہلامیہ بزانت

حهچیه هات چاف بدتی لی بیانت
حولی كت خول پیزا حورمهتا دانت

پیغهمبهری سمبیل نه تهراشینه
نه صهحابا و خهلیفیت راشدینه
ئهگهر ئیک بیژت حاشا درهوینه

نی هندی ساعی و کارمهندیت کارهبع
وه ترش و تهحلن وهك کومتلی شهبع
تو نهشی بیژی ئهی برا هرقهبع

هیشنه فهکری میزانی هندی بینه
دیار بی میزان رهمز پیتته نینه
ل سهری ههتا بنی دیف چوون نینه

وهرگریت ههقی ئاقیژی وهساخن
کهس ژئی راضی نینن ههستی گرانن
نهلائقه کو بیژن بی وژدانن

سهحکن خودانییت مهکتهبین عهقاری^(۱)
ئیکی موحتاج عهدری دهینت بازاری
دهمی فروت پارچا عهدری ههزاری

دی بیژنی هنده وههقهقا بینه
چو تهحلی و زهحمهت پیقه نهبرینه
ژغهیری ختمهکی و چایهکی بو بینه

---

(۱) نشیسینگههین کرین و فروتتا ئهرد و خانیا.

نهۆ ل حه جيا ته مهع يا زيده بي
بزنان ب چوونا به يتي فايده بي
گوه بدن گوئنا په سولئ نه بي

ئى نوكه واييه دهورئ مودئلا
حه ما ناعورن هه ر وهكى چئلا
لهوا وا بيه ده مئ فهن و فئلا

دنيا وا كه تى ده ستئ بئ دينا
خه مخور هندابين وهك دويئ قه لينا
نه ل كوردستانئ تنئ و به ه دينا

نهۆ هه ر كه سهك يئ بخوه قه دكيشت
بۆ نه خه مه ل ئاخه تئ دل ب ئيشت
په حما خودئ ل نك نينه دل پئ ب ئيشت

ئاخه تئ قه ط كه سهكى هائئ نينه
هزر ناكه ساخ پتر ئئ مرينه
پۆژهك دئ ئئ ئيت بۆ بت به هئ و شينه

دئ هير بنئرن جوينه كئ ئافه رتا
پۆزا ئه ينى گوه ددن نه صيحه تا
سينگ قه وئرن دئ بيئرى يئل ل داوه تا

ئه رئ خوشكى تو سينگى نه قه وئرى
بو ته چئتره قه ست بكى قئ خئرى
بۆ واعظ نابيئرت هه نه وئ قئرى

هندهك حاكمن دئ بيئرى خومكارن

بۆ مالدار و كەنكەنا دۆست و يارن
بۆ ھەزارا مەلەكولمەوت و دژوارن

نێ ھندی جوينەكن شپتی خيارا
كتەك ژێ مرن وەك تيقلى ھنارا
تو نەشى داعویرئ دەمى فگارا

گەلەك ژێ شرینن وەكى ھنگینى
وہ دەرمانن بۆ تاویا ب لەخرینى
صەحت و عافیەتى گەلەك ژێ بینى

فەكەرن عاملى كورئ ناڤ تورجانە
دیفدە كەناسى ناڤ لیڤدە نورھانە
پاشى دەلوئ ناڤى كورى سەمیانە

یان شقانى ناڤ لیڤایە چەلەبى
نێ نە دیرە گەرۆك بیژنى نەبى
نە لاوہ كو بیژنى یى ئەدەبى

نوكة دنیا واھاتى گوھورینى
بى پەردە دەستا دبنە دوخینى
دئ ھیژ لەوتت گەر ساخى دئ بینى

دنیا چەرخ و دەورانە صال و دەمن
نێ ئەوئیت من گۆتین قاژى و یەمەمن
نێ دلى مەلایى تیر قەھر و خەمن

مەلایى عناد دگەل كەسى نینە

(الله الحمد) ^(١) ژ ژان رهنگا بو ژينه

هيقيا وي عهفوا (رب العالمين) ^(٢)

به لئ حهمى عالم عهبدت خودينه

نه هندهك بئ گوهن هندهك بئ پينه

بو دين و دنياي پيکشه ئيك رينه

نئ هندی ئينسانن شپتى حهيوانى

ناف ژيت جودانه چيتري دزانى

ئهگهر رهخنى بكي تو نهين رهوانى

نئ شير شيره پلنگ نه ريشيه

خه زال و كيشى ناف نه شبليه

نئ كه حيل ناچنه ريڤدا طازيه

چۆل و مال نهكن بو يا مه گوڤتى

دلئ بهقهم و قازيا يا صوڤتى

ئهگهر وه نهبت دهست ببن بظوڤتى

---

^(١) سوپاس بو خودئ.

^(٢) خودايئ جيهانيان.

کرار

تیر و جوہال و خرار ل مه قهتان
دهست ببنی بریسن هریهکا جان
ل بیدهری دهخل و دان مان بی خودان

ب په‌نیا وهج نا‌قه‌تت که‌قر و ط‌پ‌اش
دا پ‌اچینین ته‌قن‌یب کرار تازه و باش
دا ژیارئ پی ببین خوه نه‌که شاش

سنگا^(۱) بینه ل چار قورنه‌تا بقوته
بو په‌یدا که دارته‌قنی نه ته‌بته
هه‌ره سه‌ری وهره بنی بخه‌بته

ب ئالینه ل دارته‌قنی گولولکه
پیژکی بینه دگه‌ل به‌هش و هه‌پکه
سی پی‌کا ب دارگوریقه ب که‌رکه

تیر کرار بت ره‌نگه‌کی نه‌قشی ده‌لال
زهر و که‌سک بت ب دوری بکه جو‌هال
دا وه‌جی پی بقه‌تینن ئەز و تو و هه‌قال

ب شوژینه‌کا تیژ هیر ب دوری
تیرا ژیارئ هه‌بت هیش نه‌مری

---

(۱) سنگا.

دا كەسەك نەببەرت تە پيسە گورى

ئەفە تەقنە ناف تەقنى تىبگەھى

رەبە سەرخو دەست ببى نە ئەبلەھى

ئەف وەلاتى ھۆ شرىن لى ب شەھى

كوردەوارى وەلاتى مەلا ئەزم

بەرى من ھەر ل وەيە ئەز ب لەزم

خوہستەكى داڤەك بەنكى مە ب پەزم

خەما پیرەکی

نەپیرم خەم و کۆفانا پیرکرم
چبکم ئیش و نالا تیک وەرکرم
ل گەرما هاقینئ سړئ ئەزبم

مە باغەك دەینال گوندئ ئەرمشتئ
بو پیژانئ سترئ مە دانە پشئ
نیشکە کێقە قورمچئ تەوش گەهشتئ

مە گۆ دا ب رەشینن دەرمان نینە
نە سیلەه باغەك گەلەك شرینە
سیف و ھنار و خووخ و تەراقینە

مە لا کوفانداری ئەقئ جنیکئ
ما بی فیقئ چاف زلە ھەر ل سیکی
لاوازە نەشیت پف کت بیکئ

چاك و طهريڤ (١)

ژنيٽ خانم و ژنيٽ حيتوكيٽ ههين
زهلاميت ريبهر و بي خيروكيٽ ههين
وهكي طهيرا طهير و طهيركوكيٽ ههين

نهفهكرن حهمي زهلاما كو نيٽرن
نخ هندهكا ژي بي فههم و بي خيٽرن
گهلهك زانا و چهسپان و شيٽره ميٽرن

نخ نهفهكرن ئافرهتا حهمي مينه
جوينهك حيتوك و بي فههم و قاريٽنه
گهلهك ژي شيٽي ئهلماس و درينه

هندهك ئافرهتا فهكري مودهسه
دي كوزرت بو عامل و مفسسه
يا ژ ويٽه ب وي گههت مهككه و قودسه

زهلاما فهكري ئيكي پاريزهه
مههقهداري طهريڤهك رهش ئهسمههه
يا ژ ويٽه بي گههت هودا كهوسههه

نخ يا ژ كهراقا ماكهه حوورينه
ل نك ماكهراقا نخ كهر وهلينه

---

(١) كريت.

شان گۆتئا كوير خوه تيبگههينه

يا من گۆتى من ياب چاقى خو ديتى
يا ژ ههر دوواقه دورهك يا بخو ديتى
چيتره ژ دهيباب و مهرك و قيتى⁽¹⁾

ئهفه ئهون ييت خودان شههادنه
ئهفئيت عادى چ يا بكن بى لومهنه
ئهري برا چهوا ب شان نهكهنه

گهلهك زهلاما وهك شتلى رحانه
مهرق كهته طهريفهكى لى بانه
ل نك وى حووريهك چهنده جانه

فهكره قيزهكى وهك بوهتينكا گولئ
دل كهته ئيكى شپتى كهرسلى
يا ژ ويقه كورى بهكى ميسلى

گهلهكا ژ كار بدهست و بهگهرا
چاق نادن ييت ژيهاتى و كهزى زهرا
نا قاقيرن كهحيله يان ماكهرا

ييت من گۆتين گهلهك من ييت ماركرى
وه قههريم ئاقل ل سهرى فرى
ما دئ چ بيزم بو شان كهسيت گورى

هندى مهلاننه ئهف عهيبه ل نك بته
نى نهحمى بهقهم و قازينه

⁽¹⁾ قويت، ئهرزاق.

هه‌قژینییت وان دئ بیژنی به‌رینه

ئه‌ف ما‌که‌ره یا کوزری بو شوی یه
یا ژ ویقه ئه‌و شوی به‌هه‌شتا باقی یه
دای نابیژت کچێخ خوه بگه‌ره زوی یه

که‌ر به‌عجی مه‌ره‌ق‌داری ن‌قینی
شپتی هه‌نده‌کا ده‌ست ببت دوخینی
یا ژ ویقه ئه‌قه‌یه ده‌رمانی ژینی

وهی ده‌بیاب نابیژنی خوه قه‌گرن
تژی دنیایی کچ و کورپیت دورشن
هوین نه به‌نینه کچ و کورپیت حوورن

ته‌قالید پیکه‌هه هاتن گوهرپینی
یی‌ت هندا بین وه‌ک کیشانا قه‌لینی
هیش یی‌ت ماین ئه‌گه‌ر نه‌میری دئ بین

ئه‌ری مه‌لا به‌س خو بیخه قی خه‌می
حه‌تا که‌نگی شیرت کاری عالمی
فه‌یده ناکت ته‌مه‌ت فلس و ده‌ره‌می

ما تو خه‌مگیری وه‌ک خه‌مگیری کولی
حه‌ما تو بازنا وی ئاقار و چولی
گوهر نادن ته‌ چهنده بقوتی داهولی

شیرت باشه به‌لی که‌س گوهر نادنی
ته‌مه‌ت لبه‌ک نوک و به‌لگی تویتنی
به‌قه‌م و قازییا خه‌لک د به‌زنی

خه‌ما گران

ئەه‌ی دلی من خه‌مگیر و تیر قی که‌تی
دلبه‌را من ئە‌فرۆ چوو به‌ر په‌حمه‌تی
مه‌ هیقی ژ خودی بگه‌هینت جنه‌تی

وه‌ی دلی من خه‌ما خیه‌ت لی قه‌دا
ده‌ستی من قه‌ط ناچته‌ کار و که‌دا
کو ئە‌ف خه‌ما گران هات ب سه‌رمه‌دا

ئە‌ف خانمه‌ چاف و بره‌ی وه‌ک قه‌طران
بسک و که‌زی وه‌کی تایێ رۆمان
تل و ده‌ست وه‌کی که‌قی زوزان

دی‌م دوپێ وه‌ک قوتیکی زه‌لالی
گه‌رده‌ن وه‌کی قاز و قومریی و غه‌زالی
چو قوسییری نا ئینه‌ به‌ژن و بالی

ئە‌ف خانما هه‌ ره‌وش و خه‌ملا گوندی
هه‌ر خودی مه‌زن دزانت تو چه‌ندی
ییت پی خه‌مگیر بین سلیقانه‌یی و سندی

خانمێ بارکر ل گوری بی میقان
پاشقه‌ هیلان دۆست و هه‌قال و جیران
دلی مه‌لایی لی بی خه‌م و کوغان

يارهبي تو فهحياكي هه ر تو سهمياني
پيتقيه هه ر مودهه قهست بكمي
دورهكي بو بخوينم ئەز بدمي
ئەي خودي فهحياكي وهكي فاطمي

حهيفا قئ خانمي ل مه هندا بي
نئ هندی هاتم و چووم نهخويا بي
وهكي قورسا رۆزي ل مه ئاقا بي

ئەف خاتوينه شرينتر ژ شهكري
ته دقيا هه رتي فهكري وهكي دوري
مخابن كهتي بهرجهني و كهقري

سها شپرى

رپینه ل بهر سها شپرى
دئ ل ته كت سهخبپرى

چهنده كو بخرچ كينت
دئ فهدهپى ژئ بينت

نه ل بهر ييا بخپرى
ئهگهر تپر ههش و بپرى

چهنده ته بخورينت
دئ زكى ل ته درپينت

گوه به پپرهپرى
ل ته نابت خههپرى

ئهف گوتنپت مهزنانه
وهكى نهقش ل بهرانه

نهپپره دووبارهيه
بو گوهدارى فهدهيه

نهظم

قهگرت قان هۆزانقانا
نهظما شهعرا گوهوری
ئهقه قهرن و زهمانا
ل قی وهلاتی بووری
سهکنج همی ئینسانا
پشت نهدان کهلهپوری
ماچ بیژن ئهقانا
بو نهۆ و صائیت بووری
کارپبازا ئههمهدا و
جهگهرخوین و حهریری
قان نههنگ و بهرانا
مهلائی خوه کره گوری
قهکرن دهر و جیرانا
فارسه و ترک و جبووری
پیر و طۆلاز و جانا
چپتی مه نه گوهوری
ئهم کرین پی ترانه
ژ دهرقههیی س نووری
پیادی بو ئهقانا
باقینج گهرا خابووری
هنادی شیرین گوهاانا
کایج لیب کت خهمخوری

گورگهه

زه قى ته كر باجان ته داڤ وهرازه
گورگهه ته تهات بگوره بكه پيشازه
دا به رخه وري هلينع ب دل خـازه
تير بخوى كه باب و گوشته تـازه
قهط گوهه نه ده پيره مـير و طـولـازه
گهري بي كه قى به طهن و ئه قـرازه
دا تو نه هـلگـرى ته نـبـير و سـازه
كه قى دهوسا مهليل و به لهـنگـازه
تـيـبـگـه هـه ئه ف نه ته مات و پيشـازه
خشيم زه حفن وهك خـوزان و بـنـبـازه
ژ قـيـرى حـهـتا بـگـه هـت حـجـازه

تړكزى

هندى تړكزى تير زاخ و بـئـينـن
ئـهـصـل زاده^(۱) و تير كهرهه و ئهـمـينـن
گهـلهـك مهرد و نان دهه و وهج قهـتـينـن
فهـقـير و ژارا زهـحـف د حهـوـينـن
بو دوژمنا خوه ژيره نا تهـوـينـن

دهروكـى وان تاقهـه بو ميـقـانا
دا خوه بگهـهـينت كوچك و ديوانا
وه ناكن كهس بمينن ل كولانا
دا ل سفرئ دهست ببن گۆشتـى رانا
ژيره پيروژ بت رپـيـازا سولطانا

حـهـلال رادهنه و تهـقـوا هـنـدى بـيـژى
ل دهـقـهـرى ديارن وهك گولاقـيـژى
وه كوردوهوارن وهك فهـرـضا نقيـژى
وه مز و شرينن چهنده بـيـژى
قهـطـ ژى تير نـابى هـنـدى بمـيـژى

تړكزى بابكهـك ئهـصـل زادهـنه
ژ هـوـزا سـاـيـقـانهـيانـه
گهـلهـك ديار و مهـعـروفن ل دهـقـهـرى

(۱) بنيات خوارنه.

مشار

مخابن بو مشاری وا هندای بی
وهبی دهنگ و دوره یا کوتا بی

نی نهو کسهک پسیاری لی ناکت
لی بگهرهن خوه ژ عالمی جوداکت

نهو حالی کتیه دهستی تهفشی
نی لهورا کهوا لی مایی ل ههفشی

ئهفه ژی رهنگهکه ژ قازی و بهقهما
لهو دنیا کهته بهر ئیش و ئهلهما

عهدهت و تهقلید هاتن گوهورینی
نه دیره ژ دهرقه دهست ببن دوخینی

ئهفه چهند شیرت مه بو خه لکی گۆتن
وه ژیت رهقی دی بیژی مه لکه مهۆتن

ئهری مهلا شیرهتین ته چهند جانن
کا کهسی تیگههت لی ب بانن

پاشبه‌ند

گوماز تبه
"هیار به" پیچرا که و

کوردی هیرا نه گەر توننجیر عانی تے

نه کواره کهوا به عزا کوردستان تے

دهم تے توبه کوژی کوردی که نه زانی!

ب دویشت دکه تخی سهو و بارووق و فزی تے

مخاین بو ده دینارا تو د کوژی تے

له ولاتی تاق و پیا نو درزی تے

ل ناکه مه نه بین به ده مه را قیم ناکن

هنه شه و ولاتی کوردستان تے نه ناکن

وهک ته یرو ته والیت دی سکر ناکن

بو نه یاره

له ویا کاره

تو توشی تاره

« دیلان »

هه ده ست ئاقیته دیلان

ژ دهوک گه هشته وان

دیار به کرک و جزیر

سلیمانی و هه خفویری

هه قلیر هه تامرانی

تنگرا هه رختی باب و یادی

خهلات بو هه میا گنیران

یلنگ و بهران و شیران

هه جهی گوته ندی هه سکر

«گازی»

مه داهاواز کر بو یاران

فرگ و جیهه ن بین ئافران

ل وه لاتی کورد ستانی

داریتی تهرا به دوپلا

له یی شه گرت نه هال و شیفلا

مه گۆهه زینه

مه گۆهه زینه

مه گۆهه زینه

مه گۆهه زینه

دهری برینا هوه ده رکین

ههشی به دوژنا وه رکین

حەلەبێ

ئەری ئێ کوردو ئێ یێ ئێ کە
هۆه کە رو گێژولان ئە
ئە وێ کە هەلەبێ و بێلا هە
وێ کە تێنا چول و چێ

بە شرو با روق و لێ یێ
گۆرێتان مان ل ئە رێسێ
مانو خێسێم و ئە بێلا هە
هویلا قەر قووتێ هە کو تێ

کە لە خێبێ هە بە یانی ئوتن
بە تێ
تالانێ کێن مان فرۆ تێ

ماهیێر تێزان وێت رە هە

هە وێوێر کێرنا دە فانی

گره‌زێته له

ڕۆفەوان

هه‌هه‌ واره‌ باسه‌ر مه‌دا هات غه‌ره‌سه‌

ناقه‌ وعت هه‌تا ئافه‌رۆ زه‌مانه‌

~~په‌رمانه‌ ئه‌گه‌ر به‌ردان لوله‌~~
وه‌لات هه‌ر گه‌رمانه‌

که‌ ده‌رو ته‌وشه‌ ئاقه‌به‌ هه‌ناقه‌

په‌ر گه‌سه‌ و مه‌رینه‌ و باقیه‌

گره‌سه‌ و گه‌سه‌ و لوله‌ و قادی

سه‌ر مه‌نک و گه‌ره‌قا و سه‌ج و هه‌جیه‌

په‌رمانه‌ پوه‌نه‌ باریه‌ ژ چاقه‌

په‌رمانه‌ پوه‌نه‌

په‌رمانه‌ و په‌رمانه‌ و حه‌سه‌ن ناغه‌

په‌رمانه‌ و په‌رمانه‌ و په‌رمانه‌ و په‌رمانه‌

په‌رمانه‌ و په‌رمانه‌ و په‌رمانه‌ و په‌رمانه‌

گوها نیتہ للعلم

|| خایرو زی ||

خایرو نیت تو وزی دوو برانہ

چاک نوزانم بیج نیکر ژیک ہودانہ

سروکانیا وہ ہر دوو کا نیکہ

نہ نیکر دویرت ہر دوو بہر نیکہ نیکہ ہر

نہ یوک تہ محل و سور و مریوک سورنہ

یان یوکہ گہ رفہ یادی مری ہوبینہ

میری نیکہ دو ماہر دگہ ہن نیک

نشیف و بہروارو نیکر نیک یول ریک

ہر راکہ سنا نیکہ کما ہو نیکر نیک

تور نیکر نیکہ ماسیا نیکہ نیکر نیک

لومبارین مس

« ناکه »

هەر کەسێ بەرێ قووە دا رێیا دروکت
 تێرێن ژێرە نوو یارە بەرست
 مانە بەسە پو جارا ژێ تێرنا بێ
 بۆ چاڤ نادن هۆگرا لێقە نا بێ
 دراقی کەسەک نە گە هاند فرادی
 نایین تەمەت ⁴ بوسەتی دادی
 دراقی تێست و شیبو و فرا فین
 یادیارە وەکی دی پو نایین
⁴ بوسەتی درا =

« هه لیل »

هه ر که سه ک گه هه شه مرادا دنی
عام بریقه دل که سه ر ته م بستی
هه دنی مته بهن کر گولا ته دا هه شه
وه ک هه قال و هه گرا بیه هه شه
هه شه دونه یوهن لهن بیه تار
هن جا دیم کانی کال ره هه روه یاری
هه شه گه له ک هه م و هه م تاهه ته دا
هه شه و بانگی هه شه گه هه شه ته دا

کوھان سہ

» (زہ قای) «

زہ قای مای پیدار

~~ہوتیہ~~

ہوتیہ مہ یے کہرانہ

حسب نابت مٹار
مہ قجاری یے قرانہ

دین دی ژدارا پسیندار

تیکیا ہلرا زیوانہ

چہ لڑہ مہ پت مٹار دموار

گورگا یے پتزانہ

دارتوت حال و مومبار
ہوتیاری نہ ہوتیان

گوتار

٢٠ = ٤ که ره کئی بختی نان و هوی خ

هه ره که سه لای گه هه سبت هه ره ما دیت

مانه گه ری دل که سه ره نه مپه تنی

گه هه سبت بوخ و یا عانی و نه سبت

وه هه سبت و قیلان له بر سبت

یا خ و کور سبت نه مپه سبت هیلان

نقوده راق و کانی له سبت

هه ری دکم قتر و هه وار و گازی

نه هه مه به سبت هیلان و تازی

کرت و مالو نه به سبت هیلان و بارت

» فوجتا بن و کوره ههین

ههین نه به سه خشییم و برا کوشتن

ما ههتا کهنگی خوینای د نه پرشتن

به رگ و قیلک ویش لعه پرشتن

وهی چه رام و هلی هاتینه به شه رگ

که ر که ره، که ر که ههت کورن دێ زقرت

چار دێ نادتی ننگا تی ببهیت

دێ جو حنت و ل وی واری نا عورت

تر به یا قه ره ^{تیه} ما وه بز مروت =
بو هندی ده رت بگه هته به ریکلی

وهک پی ره ههتا چه رستی بو ئالیک

هه و براقه

بِزاقِي بَ بِزاقِي تير بِزاقِي

روحانا دهه و دنده پي هوناقِي

بين دکمه و ده ک مسک و گولاقِي

ده قی من نه قی ناقِي شرين بهیستی

هه عار گه هه سببی تیر یای بیستی

نه و س نه مال دل و بیس و بیستی

ده م و گاقا چاقِي من رِي قه نابِي

بهنده گیای فن لی بعل و تاربی

هه نه رای ل رویی هه در نا تابِي

گوها زینده

کالی مه

ئێ نه تئنی ئه وێل گارانی گهری

ههنگه که سه ههنگه وهک کورێ ماکهری

به چار لنگا ههنگه ژوان چیسرن

ده فی دیت پیت لیمه ناده گهری

هه که سه قینه گههت مابو هیه

ههنگه که سه قینه گههت مابو هیه
ههنگه که سه قینه گههت مابو هیه
ههنگه که سه قینه گههت مابو هیه

مانه به سه کولهی و بهنی و تولا م

نه نه به هه و هوتم و حافظ و گهری

مانه که سه و ههنگه پیت نه سهرین

کوهان تبه

« هوه قه دان »

ههوار که تینه بهر راق و ئیتوینیی

وهکی هه که سێ موقهین بوو رینیی

بێ خوونه ئهقیه لئاق ئهقیینیی

به ریی که وای قورینه به یالینیی

وه دباره نوزاتن قاتا رینیی

گورینان له هاتن گهورینیی

هه ر که سه کێ زه قیبا هوه دا دورینیی

باغیی هه و برانار هات به برینیی

بسه رقه نه کای داکین کادوینیی

١٨٥١ و قاتنه
(شیخ نورالدین برنفلانی)

شیخ نوره ددین برنفلانی

هه ر نوه عه و سمان زه عانی

تیر بره بیه لیک هودای

بیا نیره نینه قیاسه =

قاف و قاف شیخ مه شهوره

ده رایبولک یی بن و بوره

که شوق و که راهه تی زوره

یورین ~~هه ر نوه~~ ~~هه ر نوه~~ ~~هه ر نوه~~
علیه نوه

هه ولێتر

ئامه زین هه ئامه زین بو هه قلیتر

بوته ل زینارا وهلائی و خیرت
بناخا

یبادو قیرست دونهیا و دین

چه لنگ و هه زه ل م سینه شیرین
تێر ل هه

شارت خورت و هوس و هه ردو جافترا

بیشتر خاس و یلنگ و شیرا

هه زه لیا وهزار و سوزیا

شیخ و هه لیه و سالح و وهلیا

خو مکار و ماقول و ناغا و بهت ل هه

نا بینم که سه شیر بهین هه به

گروہ از تہ للعلم

(شیخ مہ السلیقانی)

شیخ مہ قو حبی زہ فانی

= مہ لیقانی شیخ نورہ الدینیہ

تکلیبا شیخ ل نور حسینی

= مہ نورو ملک و خہ زینیہ

شیخ مہ
بیج دہ من جویا تہ بیائی

= ژبہ ر موریدا مہ لیقانیہ

زہ مہ گھانڈن عراوی

= شیخ مہ گھانڈن عراوی

سه وار

لهو كه ستر با نلين كه هاندزى

تره بى گه مى و سه فینه =

به هره ك تر دو پرو چه واه

كه سه رك ترى بى به هر لينه =

لهو كى دى تر وه سانه

بينانزا سانه وه دینه =

بع كه ستر حو هرا حوه لندا

كه فانه عه بن اليه قينه =

کوفان

عنا ل دل کوفان هزارین

نە لەم و کە دە، دژوارین

پۆدک ژ چاقا دبارن

پە خەم نە مان عە نە خواری

تاغ و ئووغ و گەرناری

پۆگولی دکه کاری

هەردەم ل هەزا گولینە

سەفا و پۆترا ل هەسەتە

نەزکە بێ دەراق و رێبە

دە لێقە و

گوها نه

« گوشتی »

ئافه رین هه، ئافه رین بو گوشتیا
 شیره حیرن خورین پش و هیا
 که به خه نه دین هه، ^{دهشت} و هه لک
 هه و هکی ده زه لدا به هرا وانه و هه لک
 ئه نه و نه که وین بر باد سینگ سهر
 هیر شا دت سه، کورک و هه و هرا
 نه خینا وان لی به ئازن گوشتی
 (هه هه هه) و (هه هه) بر لی تریشی
 که سئ ئاه و بانگینا هوه گه هاندی
 ده و سینه ده هه و هه لی هه لاند
 بیه قوا دینی زه هه هه هه شه هور
 به خه و هه و هه و هه هه ده هه زور
 که لک ته هه هه بوراندن بو وه لای
 به گو کورک هه و هه و هه زه لای
 نه و لاند زه رینه یا لی نقان دین
 نه و داند هه رینه یا لی هه هه دین
 لی هه دین هه هه هه هه و هه هه
 عه هه هه
 نه و دین هه هه هه هه هه هه

کرومانه

= مراد =

کانتی گه هابام مرادی تے

نخ فەئسەیم بار گرانە

بوریبام یۆ دربە و جادی تے

فەرقودە تیر کول وزانە

دەق و یۆ ژال ئیغادی تے

هەر دەق کولە و سەیانە

قورپانم بەر بە لادی تے

کاکا ریبە رو سەھیانە

گه هەبەبام بابە و یادی تے

دە مرەتە بابام قورم و تەلانە

لە سوونیا رەبەبە سادی تے

گوربە دا دە ددانە

دا قورم وەکی رادی تے

تە تا بام کول وزانە

سووکوشانە

بگه هم قورم و مرادی تے

م لایەتی لایەت سەھیانە

کە سەکی تە دگوتە (دنا)

بۆ کە سەن تە دیرا قوربانە

بە دە سە

بنا دنا

نافەرۆك

- پیشهکی ۷
- هه‌لبه‌ستقان ژلایێ جفاکیه ۷
- قوناغین فه‌قیه‌تیا هه‌لبه‌ستقانی ۸
- قوناغین مه‌لاتیا هه‌لبه‌ستقانی ۸
- هه‌لبه‌ستقان و فه‌هاندا هه‌لبه‌ستان ۹
- مه‌لا حه‌مید و هه‌لبه‌ستقانی مه‌زن نالبه‌ند ۹
- هه‌لبه‌ستقان و هه‌لبه‌ستین ئایینی ۱۰
- چه‌ند تیبینیین گرنگ ل سه‌ر ئه‌قی دیوانی ۱۰

پشکا ئێکی

هه‌لبه‌ستین ئایینی

- ژیننامه ۱۹
- خودی ناس ۲۳
- سێ هه‌یف ۲۶
- رپه‌ ته‌خه‌یا ۲۷
- رپه‌خن دار ۲۹
- رپه‌قه‌ده ۳۰
- رسول الله ۳۷
- په‌شیمانی ۴۳
- له‌زا مرنی ۴۵
- دنیا پیچ و به‌طاله ۴۸
- مرن ۵۱

۵۵.....	دیر نقیژ.....
۵۸.....	زەکات.....
۶۱.....	دەولەمەند.....
۶۳.....	خوەزیا رۆژیگری.....
۶۵.....	هەیفە شەڕین رەمەزان.....
۶۷.....	رۆژی خەرن.....
۶۹.....	حەج.....
۷۱.....	بێ هۆز.....
۷۳.....	زە و زیوان.....
۷۶.....	صەلاف.....
۷۷.....	گورتە خەشیم.....
۸۰.....	شەخ نۆرەدین برفەکانی.....
۸۳.....	شەخ طەهەیی سەیفانەیی ئەرمەشتی.....
۸۵.....	شەخ عەلی برفەکانی.....
۸۶.....	مەلا طەهەیی بەلقوسی.....
۸۸.....	مەلا ئەحمەد ئەئیمام.....
۸۹.....	مەلا صەلح حەجی سەیفانەیی.....
۹۱.....	رەستقەکەرنە فەکریت شەش.....
۹۲.....	- ب نەقی خوەدەیی مەزن و دلقان.....
۹۹.....	- تەوہسل.....
۱۰۵.....	- ژدەیکەینە پەغەمبەری (س).....
۱۰۷.....	- خوە تەبگەهەینە.....
۱۱۱.....	- بەینە پەغەمبەری (س).....
۱۱۴.....	- شەفەعەت.....

- ۱۱۵..... دەنگ بلندکرنا ذکر و تەسبیحاتا
- ۱۱۷..... نەوعین بیدع
- ۱۲۰..... ئیستیغاشە
- ۱۲۲..... هەژاندنا تلئ ل تەحیاتئ
- ۱۲۳..... سەرهدانا ژنان بۆ گورستانی
- ۱۲۴..... توبەرك
- ۱۲۶..... سونەتا ئەینیئ
- ۱۲۷..... قاییل نابن ژن بئ مەحرەم بگەرهن
- ۱۲۹..... رح پشتی مرنئ و گوھ لیبینا مریان
- ۱۳۱..... خاندنا قنۆتئ
- ۱۳۳..... ل سەر فاتحئ بسم اللە نابیژن

پشکا دوویئ

نیشتمانی - سیاسی

- ۱۳۷..... مخابن براکوژی
- ۱۴۴..... حەلەبچە و بلەھ
- ۱۴۸..... دستوور
- ۱۵۰..... رۆژا پیرۆز
- ۱۵۳..... خەم و خیال
- ۱۵۵..... کورەھی
- ۱۵۸..... هەقلیر
- ۱۶۰..... زاخۆ
- ۱۶۱..... فەرمان
- ۱۶۵..... هەی هۆ
- ۱۶۸..... شینی و شادی

١٧٢.....	شین و شاد.....
١٧٤.....	نهزان.....
١٧٦.....	بی زاخ.....
١٧٨.....	بی زاخ.....
١٧٩.....	سه رهلدان.....
١٨١.....	دوو بهند.....
١٨٣.....	خیانهت.....
١٨٥.....	هه یهۆت.....
١٨٦.....	رێیه ر.....
١٨٨.....	عالا مه.....
١٨٩.....	میژوو.....
١٩١.....	تیفاق.....
١٩٢.....	کورد په روهر.....
١٩٣.....	حیت و نه هنگ.....
١٩٥.....	ئاگه ه.....
١٩٧.....	واری کوردا.....
٢٠٤.....	ئا زادی.....

پشکا سییخ

جفاکی - په وشه نبیری

٢٠٩.....	هه قال.....
٢١١.....	نیچیرا کهوا.....
٢١٣.....	دیلان.....
٢١٥.....	دیلان.....
٢١٨.....	که دوهر.....

٢٢١.....	قه‌لین
٢٢٧.....	خابیر و زئی
٢٢٩.....	هیرۆ
٢٣٠.....	دلبەر
٢٣١.....	گۆپیتک
٢٣٣.....	خازگینی
٢٣٤.....	زار
٢٣٧.....	پ‌رحان
٢٣٨.....	که‌و
٢٣٩.....	ئاگه‌ه
٢٤١.....	ئەز و بزاف
٢٤٢.....	پ‌یژان
٢٤٣.....	زەقی
٢٤٤.....	کاره‌کی ب‌ع نان و خوی
٢٤٦.....	سۆزه‌کا وه‌خم‌ی بری
٢٤٨.....	هه‌فسه‌ر
٢٥٠.....	گازی
٢٥٢.....	گازی
٢٥٣.....	له‌که
٢٥٤.....	خوه‌قه‌دا
٢٥٦.....	دامچی
٢٥٨.....	دوینده‌ها مصط‌ح هه‌سنا
٢٦٠.....	کۆقان

٢٦١.....	حهيف
٢٦٣.....	سهييد عهبوشع سليقانهيي
٢٦٥.....	مراد
٢٦٧.....	دووبانك
٢٦٨.....	ئالۆز
٢٧٠.....	ئافهريين بۆ كواشيا
٢٧٢.....	فهنه
٢٧٤.....	جۆتيار
٢٧٦.....	ژن رهقان
٢٧٨.....	ژن ئينان
٢٨٠.....	عهيد
٢٨٢.....	ههيقيت صائع
٢٨٤.....	قاقانى
٢٨٦.....	شيرهت
٢٩٠.....	عهلى خان سليقانى
٢٩٢.....	شيريت بيشا
٢٩٣.....	وهرز و سهقا
٢٩٤.....	خاندەوار
٢٩٥.....	قوتابى و خویندكار
٢٩٦.....	كوڤاندار
٢٩٨.....	دارا بى فهيدە
٢٩٩.....	بى خيڤه
٣٠١.....	بى خيڤه

٣٠٤.....	باغی شعرا
٣٠٦.....	ئاقلمه‌ند
٣٠٧.....	مخابن
٣٠٨.....	هۆزانقانه‌م
٣٠٩.....	گومتلی زیڤری
٣١٥.....	خانمینی پاقر و بژین
٣١٧.....	قاژی و به‌قه‌م
٣٣٧.....	قاژی و به‌قه‌م
٣٣٨.....	کرار
٣٤٠.....	خه‌ما پیره‌کی
٣٤١.....	چاک و طه‌ریف
٣٤٤.....	خه‌ما گران
٣٤٦.....	سه‌ا شی‌ری
٣٤٧.....	نه‌ظم
٣٤٨.....	گورگه‌ه
٣٤٩.....	تپ‌کزی
٣٥٠.....	مشار
٣٥١.....	پاشبه‌ند

سلیقانه یی مه مید دیوانا

Zakho Centre
for Kurdish Studies

سهنته ری زاخو بو فهكولیتین كوردی

© مافی چاپی یی پاراستیه بو

سهنته ری زاخو بو فهكولیتین كوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964(0)751 536 1550

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

ISBN 978-9-92-291682-8

9 789922 916828 >